

MAGYARY JUDIT

ESZTER HAZAMEGY

KORDA R. T. KIADÁSA

ESZTER HAZAMEGY

IFJÚSÁGI REGÉNY LEÁNYOK SZÁMÁRA

IRTA:
L. MAGYARY JUDIT

BUDAPEST, 1946
KORDA R. T. KIADÁSA

I. FEJEZET

ÚJRA ITTHON

Estbe hajlott már a délután. Az országút felől sűrű porfelhő látszott. A konda tért haza rőfögve, gyors iramban hosszú, végeláthatatlan sorban. Vagy csak az utánuk felkavart porfelhő mutatta őket olyan soknak, mintha százával jönnének egymásután. A falu kis házai mint összebújt pirostetejű gombák látszottak a messzeségben. Kis hűvös szél bodrozta a fák leveleit, megbillentette az ágakat és felriasztotta az alvásra készülődő madarakat.

Az országút mentén elterülő mezőn, melyen keskeny szakadozott szalag gyanánt futott keresztül a kitaposott gyalogösvény, két ember haladt. Egy idős és egy fiatal. Az öreg Telegdi András és az unokája, Kővári Eszter.

Lassan haladtak, mert a leány mindegyre megállt és elragadtatással kiáltott fel.

— Nézd, nagyapa, ezt a tengersok apró sárga virágot a fű között és ott a vetés már milyen magas és dús, szinte meg tudja hajlítani a szél, pedig még csak májusban vagyunk!

Az öreg csak morgott valamit bajusza alatt és tovább baktatott az úton, de mikor elérték a búza-földet, mely befelé vitt a faluba, a fiatal leány keskeny barna kezét ráfektette nagyapja karjára és megállásra kényszerítette.

— Álljon meg, nagyapám, ne siessen! Olyan régen nem voltam idehaza, hogy nem tudok betelni a föld szépségeivel! . . . Látja azt a pacsirtát? Most száll a magasba, ott ni! . . . — Kinyújtott kézzel mutat a lassacskán szürkévé fakuló égbolt felé. —

Tudja, nagyapám, hogy én is olyan boldognak és könnyűnek érzem magam, mintha szárnyaim lennének és a pacsirtával együtt tudnék felszállani Isten zsámolyához megköszönni ezt a sok gyönyörűséget, amit a földre halmozott.

Erre, a számára szokatlan áradozásra már igazán nem tud mit felelni a szűkszavú Telegdi András. Valami „bolondság” félét mormol az ajka és kelletlenül áll meg unokája kedvéért.

Ott állnak egy percig egymásmellett, mint a mult és jelen idő. Az öreg Telegdi András on szűk foltozott nadrág, agyonkoptatott hosszúszerű csizma, fején vásott süveg. Az unokáján egyszerű, de csinos, sötétkék könnyű szövetből készült nyitott kabátka, alatta izléses, síma, vajszerű vászonruha. Éles az ellentét nagyon, bár az arcvonásaik szembeszökően elárulják egymáshoz tartozásukat. Telegdi András széteső öreg vonásai, bozontos fehér szemöldökei, a nagyon világos, éles, átható nézésű kék szemek, a konokul egymásra szorított vékony ajkak pontos mása a leány fiatal, erőteljes és tisztaságtól duzzadó vonásainak. Nem lehetne letagadni a szoros rokonságot. A különbség csak annyi, hogy amíg az öregember arcában az idő jobban kihangsúlyozta a keménységet és dacos akaratot, addig a fiatal vonásokon a lelkes tudásslomj, a széperl való rajongás, a boldog hazatérés feletti öröm lágy puhasága ömlik el. A szemek, azok a világos, átható nézésű, nagy kék szemek tekintete sem rideg és ellenséges, sőt meleg fény ég bennük, a szív és lélek messze világító ragyogása, mely lelkes fénybe vonja az egész arcot és attól lesz olyan szép, amiről maga sem tud.

— Nagyapa, nem is felelsz, hát nem vagy boldog, hogy itthon vagyok?!

Egy kis csalódottság remeg a hangjában, de azért vidáman indul meg újra az öreg mellett. Jó itthon, akármilyen is volt a fogadtatás! . . . Akárhogy is fájt az állomáson a szinte foghegyről odavetett „hát megjöttél” köszöntés.

Igen, megjött és el sem megy innen! . . . Nem, ez az ő otthona is, az édesanyja otthona, jussa van hozzá! . . .

Milyen más lenne, ha élne az édesanyjal . . . Egy pillanatra elködösödik szeme és merőn lenéz maga elé a fűbe. Ha élnének a szülei! . . . Hirtelen, mint gyors szállású fecske az alkonyuló légben, felvillan agyában annak a boldog, békés nyárnak az emléke, amit együtt töltöttek itthon a szüleivel . . . Édesanyjával, azzal a rózsásarcú, csendes, édes mosolyú, halk szavú, csupa jószág asszonnyal és apjával, aki úrnak született. Mérnök volt, egy birtok parcellázása itt a földjük határában hozta őket össze. Az öreg Telegdiék hallani sem akartak erről a házasságról. Kereken kijelentették, hogy nem adják a leányukat úrnak. Parasztnak született, menjen paraszt legényhez férjhez. Van elég módos és becsületes ember a faluban, aki boldog lenne, ha a szép és dolgos Telegdi Katica elfogadná férjül. De Katica hallani sem akart arról, hogy lemondjon életének egyetlen komoly és igaz szerelméről. Végül is megtartották az esküvőt. Kővári Gábor mérnök boldogan vitte haza feleségét és habár az egész falu megjósolta, hogy házasságuk szerencsétlen lesz, soha még házaspár nem élt olyan igaz boldogságban együtt, míg a kérlelhetetlen halál el nem ragadta őket egy vasúti szerencsétlenség alkalmával.

Eszter tizenötéves volt, mikor magára maradt. Azon a napon szűnt meg gondtalan gyermekleány lenni. De addig neki volt a legszebb gyermekkor! . . . Ó, nagyon is jól emlékszik azokra a napfénytől szikrázó, vidám, hangos, boldog nyarakra, melyeket szüleivel, jobban mondva édesanyjával, mert édesapjának legtöbbször dolga volt, itthon töltött, a régi falusi házban. Vidámak és felejthetetlenek voltak ezek a nyarak, mert egy városban mindentől elzárt gyermeknek szabadságot és korlátlan lehetőségeket nyújt a mező és hatalmas udvar. A kis Eszter nyomban összebarátkozott a közelben élő falusi

gyermekkel és boldogan vetette magát a játékok ezerszínű mesevilágába. Semmi, de semmi sem tudta megzavarni határtalan örömét és boldogságát. Még nagypó és nagymó szűkszává, szinte a barát-ságtalanságig menő egykedvűsége sem. A nagy, alacsony tetőzetű konyha, a nedves falú, beázott tetejű szobák, a dohos, áporodott étel- és hagymaszagtól terhes levegő, a csipkelődés, mikor édesanyja rendbe hozta édesapja számára, aki rövid időre szabadult csak le hozzájuk, a ház egyetlen rendes, száraz falú szobáját, a folytonos egyhangú ételek, a korai kelés és halk zsörtölődések, melyeket édesanyja szenvedett végig . . . Nem, semmi sem ronthatta el az akkori gyermekleány harsogó, vidám életkedvét! . . .

Talán azért is maradtak meg ezek a nyarak szép emlékek . . . Talán azért mosódott el mellőlük minden csúf valóság, hogy a gyermek szemével láthassa most újra az elszuhant, tovatűnt nyarakat! . . . Azért vágyódott olyan olthatatlan kívánsággal a régi otthon után most, mikor az érettségi után elvégezte a műegyetemi mezőgazdasági szakot.

Sokan kapkodtak utána. Nem egy állás között válogathatott! A kitűnően végzett leány nem maradt volna kenyér nélkül! . . . De ő csak hazavágyott! Oda, ahol született s ahol olyan boldog volt! . . .

Hét éve nem járt itthon! . . . Hét év nagy idő! . . . Hogy is bírt ennyi ideig távol lenni!? . . . Mikor szüleit olyan tragikus hirtelenséggel elveszítette, nagyszülei rá akarták bírni, hogy azonnal jöjjön haza és vegye át tőlük a birtok kezelését. Tanuljon bele, mert ő az egyetlen unoka, akire várni fog majd a föld. De akkor még nem bírt hazajönni! A gimnázium ötödik évét tanulta. A vizsgák előtt állt. Még elsőáldozása után ígéretet tett édesapjának, hogy ha csak egy mód marad a tanulásra, ha valami baj érné őket, nem hagyja abba, míg a kezében kenyér, míg kész ember nem lesz. Tanult embert akart a leányából! . . . Tanult, művelt gazdát és megnyugo-

dott, mikor Eszter ráfüggesztve komoly, kék szemét megfogadta, hogy úgy lesz, ahogy édesapja kívánja.

Sajnos, hamar egyedül maradt, de a lehetőség megvolt a továbbtanulásra és azért, mikor nagyapó azt íratta unokájának, hogy így is sok az öt gimnázium, amit tud, jöjjön azonnal haza, az unoka keskeny, piros ajka egymásra szorult, s bár szíve, lelke vonzotta a mezők s földek felé, konokul azt írta, hogy most még nem mehet! . . .

Hátha nem, úgy nem! . . . Telegdi András ezután nem beszélt többet az unokájáról. Ha valaki kérdezte, csak legyintett egyet a kezével. Nem közénk való, mondotta a tisztelendő úrnak. Az apja leánya, hát csak maradjon ott, ahol van! . . .

A tisztelendő úr próbálta csitítani, de nehezen ment.

— Inkább örvendjen, öreg, hogy ilyen okos unokája van, kiben annyi a tudásvágy és szorgalom. Sok szülő irigyelné magától.

De az öreg Telegdi-pár nem irigyelte, sőt lassan-lassan ez alatt a hét év leforgása alatt majdnem el is felejtette az unoka létezését.

Egészen kiforgatta őket nyugalmukból az a levél, ami a múlt héten érkezett Pestről.

Nagyapó! Írta Eszter. Lehet, hogy már nem emlékeztek reám, de én annál inkább! Lehet, hogy haragsztok is, hogy ennyi ideig nem láttatok, de nem akartam addig jelentkezni, míg a diplomámat nem tehetem elibétek! . . . Akkor talán büszkék lesztek reám és elfelejtitek a régi neheztelést! . . . Nagyon vágyom már utánatok s a föld után! Egy hét múlva érkezem . . .

Az öreg Telegdi András szeme keményen összehűzkült, mikor a szomszéd Kovács János tizennégy esztendő fia elolvasta a levelet. Meg sem köszönte. Körülményes lassúsággal hajtotta össze és csúsztatva vissza a mellénye zsebébe.

Úgy, hát hazajön a kisasszony! . . . Gondolta egy kis keserű kárörömmel, mikor hazafelé balla-

gott. Hazajön egy kicsit vakációzni, mint a fáradtságot játszó nagy urak!... No, hát nem lesz olyan kellemes ez a nyár, arról majd kezeskedem!...

Kivette szájából a rövidszárú pipáját és kiverte a hamut az útra. Keserű volt a szíve, még a megszokott pipa sem ízlett.

Otthon csak másodnapra mutatta meg a levelet és mondta el tartalmát a feleségének.

Az öregasszony éppen burgonyát hámozott dagadt, eres kezével. Magas, szikár, hajlott testét fakó, agyonmosott kartonruha fedte. A kötény színét nem lehetett megállapítani a sok rávarrott folttól. Fehér, ritkaszájú haján, melyet durva, nagy dróthajtűk tartottak össze, hegyesen állott a szürke, rojtos szélű fejkendő. A nagy ujságra letette kezéből egy percre a hámozó kést és ráfűjt dagadt, fájó ujjaira.

— Kisasszonyokra nincs szükségünk! — Majd egészen más, lágyabb és részvevő hangon tette hozzá. — A koca még mindig beteg. Itt volt a bíró fia, aki ért hozzá és azt mondja, alighanem komoly baja lesz. Jó lenne a községből elhivatni az állatorvost.

Telegdi András felakasztotta a szegre zsíros süvegét, odament a szekrényhez, megtömkölte pipáját új dohánnyal és csak azután felelt:

— Csak ne tanácsolgasson a bíró fia. A koca meglesz nélküle is!

De bizony a koca megdöglött, éppen azon a napon, mikor Eszter annyi reménységgel és boldogsággal a szívében hazaérkezett.

Rosszul kezdődött ez a nap a Telegdi-portán. Ez már a második szép hizott koca volt, amelyik elpusztult. Vésztől, járványról pedig nem tudott senki. Nagy csapás volt ez, s habár tíz malac még ott rőfögött két kocával a nagy, piszkos hulladékokkal teli elkerített ólban, az öreg Telegdi mégis úgy érezte, hogy szegényebb lett az ágrólszakadt koldusnál is! . . . Ebben a pillanatban elfelejtette száz hold búzaföldjét, a falu határában lévő kukoricást, a ka-

szalóját és tizenkét darab gyönyörű svájci tarkahátú tehenét . . . Elfelejtett most mindent és úgy ült magába roskadva a hideg búboskemence mellett, mint-ha halálra lenne ítélve.

Az asszony nem szólt semmit.

Rége, még fiatalabb korukban megkockáztatt néha egy-egy vigasztaló szót, ha baj érte őket, de az ura barátságtalan ráfordulásával csakhamar leszoktatta a felesleges részvétről. Az úgy sem varázsolja élővé az eldöglött állatot, minek akkor a sópánkodás és jajveszékelés! . . . Azért csak egy ráncsal lett több az amúgyis keresztül-kasul szántott barázdás arcon, ahogy beszívta fogatlan ínyét, hogy semmi sem látszott ki a vértelen, sápadt ajkából.

És ráadásul, ma megérkezik az a leány! . . . A városi dáma, ahogy az unokájára gondolt! . . . Nem elég a bajuk, nyomorúságuk, még a nyakukba szakad egy kényes, eluriasodott teremtés, akit majd még ki kell szolgálni! . . . Na, csak azt várja! . . . Az öreg szüle nem arra való, hogy cselédje legyen a városi unokának, de nem ám! . . . Itt hamar felkopik majd az álla és rohanni fog ész nélkül vissza, ahonnan jött! . . .

Miért nem jött akkor, mikor hívták?! . . . Mikor szükség volt reá?! Az öreg András már nem való arra, hogy szemmel tudja tartani száz hold földjét. Minek is nekik száz hold?! . . . Csakhogy még több bajuk legyen, de az öreg úgy ragaszkodik hozzá, mint az életéhez, talán még ahhoz sem annyira! . . . Aztán a kaszálóból is ellopták a fél szénájukat! . . . Hiába volt őr állítva és hiába vállalta a gondozást Tamás Sanyi, csak prédába ment a drága, aranyárga, szépen gondozott szénájuk! . . . Akkor hívta az unokát haza András. Nagyleány már, tizenöt éves! Ő abban a korban már nyolc tagú családra főzött, mert az édesanyja már hajnalban kiment a földre az apjával. Ő is, mikor a mázos edénybe rakta a főtt burgonya levest, utánuk ment, hogy kivegye a részét. Még most is érzi orrában a friss, fanyar föld szagát,

pedig de régen volt! . . . Van annak már húsz éve is, hogy nem bír már hajolni és hogy a keze annyira reszket, hogy alig bírja elvégezni ezt a kevés munkát itt a ház körül.

Mondta is az öregének, hogy kellene valaki segítség, mert felveri a piszok a házat. Meszelní is kéne meg az istállót sem tudja már tisztán tartani, de András csak legyintett a kurta szárú pipájával és nem felelt semmit. Belenézett a messzeségbe és azt számolta, hogy ha a kocát eladják, még vehet egypár hold földet a Sivó Páléból, aki más községbe nősült és eladja az ittlelvő elsőrangú rozsföldjét.

Igy hát maradtak a régiben . . . A ház úgy nézett ki, mintha össze akarna ölelkezni a földdel. A teteje mind lejjebb és lejjebb csúszott. Fel kellene már támasztani a falakat, de hát kinek van arra érkezése és pénze?! . . . Vedletten és piszkosan szégyenkezett az omladozó tető alatt. A szobákba becsurgott a nagy tavaszi és őszi esőzés, átnedvesítette a falakat és eltöltötte a levegőt nehéz penész- és dohszaggal.

Ők már régen a hatalmas konyhában aludtak s így nem bántotta a szoba levegője, de azért az asszony lelke néha-néha felsírt a keserűségtől, hogy így megyen mindenük veszendőbe! . . .

Minek akkor a módos elnevezés, ha a házuk maholnap bedől a fejük felett és az egykor szépen faragott, cifrázott bútor ebek harmincadjára kerül?! . . . De másképen gondolta el az életet, mikor férjéhez ment Andrásához! . . . Eleinte az első években jó volt minden! Megszületett a kisleánya. Az igaz, hogy az ura napokig meg sem nézte, hogy nem fiú, de hát ki tehet arról?! . . . A gyermek szép volt, kövér és vidám. Végül mégis csak megszerette András. De ki ne szeretne volna Katicát?! Azt a szép, kövér, egészséges gyermeket?! . . . Csodájára járt az egész falu, mikor tízéves korára már maga tartotta rendben a házat és végezte el a nagytakarítást. Az álla-

tokhoz is pompásan értett. Ragyogott is akkoriban a Telegdi-porta. A kis Katinak nem járt az esze a játékon, csak a munkán. A föld volt mindene. Egészen az apja leánya volt, de mégsem!...

Tizennyolc éves korában beleszeretett egy városi úrba, egy mérnökbe és attól a perctől kezdve csak gond és baj költözött a házukba.

Még most is hallja süket, öreg fülével az akkori nagy veszekedések perpatvarát!... Az igaz, hogy csak András dühöngött, csak ő kiabált, mert Katica nem szólt egy árva kukkot sem... Hallgatott a lelkem, de azért nem tágitott... Megtagadta paraszt voltát, pedig hej, de sok módos gazda fia legyeskedett körülötte. De szép is volt Katica!... Végighúzza kezét kicsiny, a füsttől mindig könnyező szemén és hirtelen maga előtt látja magas, karcsú alakját, izmos, barna, kidolgozott, szép formájú karjait a piros babos derékban, látja a búzakalászhoz hasonló két vastag hajfonatát, ahogy koszorúba szegélyezi, szép fehérpiros arcát, látja a felhőtlen, nagy, nefelejcszínű szemét és rekedtesen felsóhajt!... Ha Katica esze nem megy el, milyen boldog élet is hajnalodott volna reájuk!... Andrásból sem lenne ma egy ilyen keserű, epés, mogorva öregember és ő is sok mindentől meg lett volna kímélve... De hát erről már kár keseregni!... Ami volt, az volt és a tegnapot már nem lehet jóvátenni, csak a mát!

A mát!... Mi is van ma?!... Igen, a koca megdöglött és ma érkezik az unoka!... Hét éve nem látták!... A kisasszony nem volt kíváncsi öreg szüleire annyi temérdek időn keresztül!... Hát most akkor minek jön?!... Jobb volna békességben tölteni ezt a kis időt, ami még nekik hátra van, különösen neki... Ma is cudarul érzi a mellét a sok köhögéstől. Hiába tett rá már egy hete faggyús ruhát.

Egész nap nem szólt egy szót sem az urához, csak félszeggel nézte, hogy az mint ül el kókadtan a kis háromlábú fejőszéken a hideg tűzhely mellett. Minek is gyujtsa be?!... Ebédre jó lesz szalonna

kenyérrel, estére meg levest csinál a megtisztított burgonyából. Úgyis mostanában már nagyon neheze esik a főzés... Mindegyre elfelejti, hogy mi kéne bele, hol a sót, hol a paprikát, hiába no, nem tréfa dolog a hatvanöt esztendő...

Az ebéd sem hozta őket szóra. Hallgatagon falatozott az öreg András. Ő csak egy csupor tejet ivott egy kis kenyérrel. Mivel darálja el a szalonát, ha nincs foga?!... Az ínye meg már gyulladt, sokszor szenved vele, de hát megszokta, hogy panasz nélkül tűrjön mindent.

Mikor délután a nap kezdett veszíteni melegéből és ragyogásából, az öregasszony már nem bírta mégsem és megszólalt.

— Aztán ki sem megyen a leány elé a vonat-hoz?! — Az öreg, aki még mindig ott ült a padkán, felrántotta a vállát és kiverte a pipáját.

— Osztan minek?! Majd betanáll! — Így ültek megint egy jó órácskát.

Az árnyak már megnyúlva hulltak a kertre. Az orgonabokrok sötétlila fürtjein már nem táncolt a világos aranytavacska. Sötéten a ráboruló árnyékban állottak a kerítés mentén. Az elhanyagolt kis kertiutakat benőtte a gaz, egy csomó csirke kapirgált a palánták között. Az öregasszony mérgesen gondolt rájuk, hogy kiűzze onnan, de csak nem mozdult.

Mikor végre kinyújtotta kezét az asztal felé, hogy megmossa a burgonyát, az öreg Telegdi fel-tápáskodott a helyéről és levette zsíros süvegét a szegről.

Nem mondta meg, hová megyen, minek?! Ilyes-mihez ő sohasem szoktatta a feleségét. Csak éppen mormogott valamit az őszülő bajusza alatt, mikor kifordult az ajtón.

Az öregasszony apró szemében fény gyulladt fel. Fellobbant és nyomban kialudt... Tudta, hogy mégis a leány elé megyen... Mégis csak az uno-kájuk, a vérük, akárhogyan is nem tartozik közéjük.

Nézte az urát, ahogy görnyedten megy végig a kerten és udvaron... Lába alatt nyikordultak a kavicsok. A kút előtt egy percre megállt, mintha gondolkodnék valamin... Csak vissza ne fordulna, fohászkodott magában és megbékélten sóhajtott fel, mikor az örege végre kilépett a kapun.

Ott azonban már nem járt görnyedten. Emelt fejfel ment, gögösen a rongyaiban is. De minek rongyos?!... Mélázott el az öregasszony, mikor van elég pénz a ládafiában!... Miért mindig csak a földre gondol, míg testükről leszakad a ruha!...

Kint még alig sötétedett. A nap búcsúcsókjában fürdött az egész tájék. A fák megmártották magukat a sárgászöld fényben s különös ragyogást kaptak, mintha aranyruhába bújtak volna... Az utca két oldalát akácok szegélyezte. A házak fehérre és kékre meszelt sorakoztak egymásmellett, mint szemérmes fiatal hajadonok. A kerítésekre mázas korsó volt borítva és bent az udvaron száradó ruhát és vásznat lengetett a frissen kerekedett tavaszi szél.

Május eleje volt. A házak nyitott ajtajából füst- és ételszag áradt az utcára. Készült az estebéd. Néhol gyermekek hancúroztak még mindig a poros országúton. Már nem volt rajtuk ruha, csak kis piszkos pendely. Barna, vékony, inas lábuk maszatosan tapodta a földet, port és szemetet.

Az állomás a falu végén volt. Senki sem törődött vele, hogy ilyen messzire építették. Kevesen utaztak és még kevesebben érkeztek ide a falujukba. Csak a hetivásárokra jártak a parasztok, de akkor is csak szekeren. A vonat tőlük szaladhatott a vágányokkal megszokott módon keresztül, nem sokat törődtek vele... Különösen az öreg Telegdi nem, aki amúgyis csak gyűlölettel és haraggal tudott erre a vasmasinára nézni, mióta a leánya és úri veje vasúti szerencsétlenség áldozata lett. Ő ugyan nem ült vonaton soha!... Sok falubeli utazott már, de ő ugyan nem és a felesége sem!... Igaz, hogy ma már a levegőben száguldanak az emberek és legtöbbször

a háborút is onnan intézik, de hát ehhez sincs neki semmi köze!... Csinálják a népek és emberek a dolgukat, ahogyan akarják, ő csak megmarad az ő tisztességben megvénült két megbízható lábán, no meg a szekerén, melyet még mindig ő hajt szép nyugodtan, csendesen. Az ember úgyis elérkezik mindig a dolgok végére, minek akkor sietni!... Megállt az állomás kicsiny faépületénél és körültopogta a muskátlikkal dúsan ültetett kis kertecskét.

Egy pad is volt nagybüszkén kiteve a jegypénztár ablaka elé. Alig ültek rajta, de azért nem pihent meg. Rátámaszkodott görcsös végű botjára és elnézett a messzi láthatár végtelenjébe. Mostanában, mióta betöltötte farsangkor a hetvenedik életévét, olyan különös lett a gondolatvilága. Rajtakapta magát, hogy nappal is álmokat lát, beszélgetéseket folytat olyanokkal, akik már régen a sírjukban pihennek és a mult jelenné változik előtte. Álmában is arra riad fel, hogy a leányát szidja. Ott áll Katica előtte összeszorított, hallgatólag ajkakkal és egyenesen a szemébe néz... Sokáig fekszik ilyenkor a sötétben kemény nyughelyén, míg visszatalál hozzá a jelen. De mostanában a jelen egyre kevésbé érdekli... Színtelen és fakó, milyen más, mozgalmasabb volt az élet az ő korában, mikor még fiatal volt!...

Milyen könnyű az emlékezés gyorslábú paripáján végigszáguldani az elmúlt évtizedeken... A visszakívánczó, vágyódó gondolatoknak nem kell kerítést ledönteniök, sövényeket megmászniök, ajtókat betörniök, hogy ott találják magukat a kezdetnél, mikor még gyermekcipőben kergette édesapja tanyáján „Pajtást”, az öreg komondort.

Milyen különös, hogy a nevére is emlékszik, pedig idestova hatvanöt esztendeje annak...

A vonat füttye téríti magához. Lassan közeledik nagy, lomha, fekete vastestével, sűrű, sötét füstfelhőbe burkolódzva.

Az öreg visszalép a kis kertecske padjához és onnan nézi a hosszú, kígyózó szörnnyeteket.

Tulajdonképpen miért is jött ki?! ... Minek sétált elébe a nemvárt jövevénynek?! ... Nem örvendek a jöttének egy cseppet sem! ... Mi hozta akkor mégis ide fáradt, öreg lábait?! ... A kíváncsiság?! Nem, talán a falu szája, mely ajkára vette volna, ha egyetlen unokájának sem örvend! ...

Hát nem! ... Nem örvend, de ezt minek tudja más?! ... Fel-felnéz az emberhullámra, mely ott gyűrűzik szeme előtt. Vízért szálltak le a legtöbben és kinyújtóztatni gémberedett tagjaikat, mivel a személyvonat minden kis állomáson megáll.

Végre megdobban a szíve. Egy sötét, nyitott kabátú, egyszerű szalmakalapos fiatal leány áll meg előtte és boldogan felkiált:

— Hát nagypapa, meg sem ismeresz!

Dehogynem ismerte meg! ... Azonnal felismerte, de nem az unokát, hanem a leányát, aki már olyan régen elhagyta őket. Ugyanaz a magas, izmos alak, fehér rózsás arc, nefelejcszínű kék szemek, s még a haja is, most hogy szalmakalapját leveszi fejről, az a meleg, érett búza színű haja is, két vastag fonatban keretezi büszke tartású fejét.

— Hát visszataláltál, Katica! — akarja mondani, de aztán a jelen a maga nyüzsgő forgatagával elnyomja a multat és az öreg arcáról eltűnik a fellobbanó fény.

— Látom, megjöttél — mondja fanyarul és csak lopva nézi azt a nagy, szívet fájdító hasonlatosságot a mult és jelen között a leány kissé csalódott arcán.

— Hát persze, hogy megjöttem, nagypapa, megírtam levélben. Remélem, megkapták?!

Az öreg csak ingatja fejét, minek erre felelni?! A levél hozta ki ide, semmi más. A leány mögött megjelenik egy vasúti ember és egy nagy lakkozott bőröndöt tesz le az útra. Az öreg gyanakodva nézi.

— Ez mind a tied?

— Az ám! — nevet a leány és megmutatja arca gödröcskéit. Egészen Katica, gondolja az öreg Tegledi és valami még jobban megmarkolja a szívét.

— Aztán minek ennyi tengersok cók-mók?!... Csak nem akarsz itt maradni?! — Annyi ijedtség és mogorvaság van a kérdésben, hogy Eszter egészséges humorérzéke elnyomja a lelkében fakadó rossz érzéseket.

— De bíz' én hazajöttem és itthon is maradok! — feleli a leány és szemében meleg, nedves fények égnek.

A vasutas ember megemeli a sapkáját.

— Majd holnap beviszi szekérével a bőröndöt Sánta Ábris. Valamit ad neki a kisasszony érte.

Úgy mondta: „kisasszony”... Az öreg Telegdi lelkében felforrt az indulat. Kisasszony az ő unokája, kisasszony, akkor hát ő madárijesztő itt vagy kol-dus mellette?!... Majd tesz róla, hogy ne csúfolják így meg a világ előtt.

— Eszter majd bejön maga a szekérrel érte. Remélem, tudsz lovat hajtani?!

Láng lobogott öreges szemében, ahogy unokájára nézett. Kihívás volt benne és kemény, konok dac.

A tiszta, kék szemek egy pillanatra elcsodálkozva néztek vissza, majd a csodálkozás elhalványult bennük és helyet adott ugyanannak a konok dacnak és keménységnek, mint a nagyapjában, csak még egy kis pajzán vidámság is bujkált bennük:

— Persze, hogy tudok, nagyapa. Majd a legtüzesebb lovát kérem.

A két szem összevillant, mint két éles penge. A vasutas ember megemelte előttük mégegyszer a sapkáját és bevitte a leány bőröndjét a kis vasúti házacskába.

Az unoka meg nagyapa megindultak szótlanul az úton. A nap még mindig nem tűnt el egészen a fejük felől. Piros sugarak szőtték át az eget és a játékos tavaszi szellő megbodrozta Eszter haját a homloka körül.

Már bánta, hogy olyan hetykén felelt nagyapjának. Mi is készítette erre?!... Hogy tudott ilyen

feleletet adni, holott mások csak szerénynek és alázatosnak ismerték és tartották. De ő maga is úgy ismerte önmagát és most mégis mintha egy más leány felelt volna az ő ajkáról... Talán nagyapja szemében látott kihívás, szeretetlenség készítette erre a hangra és arra, hogy azt vallja magáról, hogy kitűnően ért a lovak hajtásához!... Ugyan hol tanulta volna ezt meg?!... A műegyetemen, hol egyebet a kitartó tanulásnál nem csinált?... Régen még, mikor élt az édesanyja és itt töltötték a nyarakat nagyszülei birtokán, akkor hajtotta a teheneiket, szekér elé fogott lovakat és sohasem ijedt meg semmitől!...

Hát most sem fog, annyi bizonyos!... Megmutatja a nagyapjának, hogy ő nem kényes nagyúri hölgy, ha csak az a hiba. A nagy bőrrönd sem mind ruhát őriz magában, de nem ám!... Mosolylyal lesz tele szeme, ha a meglepetésre gondol, mikor kinyitja majd a bőrrönd tetejét, de addig hallgat, hadd higgyen róla a nagyapja, amit akar...

Hirtelen leolvad minden rosszízűség a szívéről és vidáman néz körül a rég nem látott tájékon. Milyen régen járt itt utoljára!... Csak álmaiban látogatta sorra a kedves helyeket. Nem jöhetett elébb vissza, nem lehetett. Érezte, ha nagyapja hívásának enged, soha többé nem tér vissza a fővárosba és nem teljesíti édesapjának tett ígéretét, pedig a nélkül szőszegőnek érezte volna magát egész életére. Tudta, érezte, hogy édesanyja paraszti vére erősebb benne minden apai örökségnél. De éppen ezért maradt állhatatos és konok minden hívással, vággyal szemben és feküdt bele még jobban a könyveibe. Majd egyszer eljön az ideje mindennek! Ha teljesítette édesapja kívánságát, egész ember lesz, diplomával, kenyérrel a kezében, hazajön!... Haza és ha kell, úgy itthon marad!... Ha nem, úgy visszamegy a városba, hol állás várja már szeptembertől, tehát nem kell félnie az élettől.

Vidáman nézett szét a mezőkön és országúton...

Mikor a falu első házai feltűnedeztek, szíve hevesebben kezdett dobogni. Nagyanyjára gondolt, arra a magas, szikár, szűkszávú asszonyra, aki talán még hallgatagabb és fukarabb mosolyú volt nagyapjánál és könnyű szomorúság felhőzte be homlokát.

Majd csak meglesznek valahogy... Majd csak áttöri azt a vastag jégpáncélt, ami körülburkolja, elsáncolja ezt a két magános öreg szívet, az ő fiatal-ságától számukra idegenné lett lényétől. Majd csak megszeretteti magát velük, ha leveszi vállukról a gond nagyobbik felét és meglátják, hogy nem fél a munkától, akárcsak hajdan az édesanyja!...

Már újból mosolygott, mikor feltűnt az alacsony, barnára festett falusi ház. Sötéten és komoran állt ott a sok fehérre és kékre meszelt ház között. A tornác, mely kereken futotta, töredezett lépcsőivel szomorú látványt nyújtott. Üres, törött dézsák, mosóteknők heverték szanaszét a földön. A kert is elvadultan nézett, csak az orgonabokrok virultak és illatoztak a maguk tavaszi pompájukban.

A ház mögött nagy veteményeskert terült el. Ez volt az egyetlen, amivel abban az időben nagyanyó igazán törődött. Akkor rendben és katonásan sorakozott ott mindenféle zöldség a javából. A virágokra akkor sem jutott sok ideje, inkább a leányának, aki szerette és élt-halt a szépért!...

Na, majd rendbe hoz ő itt mindent!... — gondolta, ahogy végigment a kerti úton a házig. Nagyanyó elibe jöhetett volna legalább a tornácig, de nem, még az ajtó is be van téve és odabent sem látszik senki... De mégsem, az ajtónyílásra az öregasszony felemeli elbóbiskolt, fáradt fejét és szembenéz Katicával!...

Ő is a leányát látja az érkezőben, akárcsak az ura... Feltámolyog a padról és még félig álomittasan kinyújtja karjait a leány felé.

— Végre, végre, édes lelkem!

Eszter azt hiszi, hogy neki szólnak ezek a barát-

ságos szavak és a nyakába repül az öreg, fáradt testnek.

— Nagyanyó, drága, de jó, hogy újra itthon vagytok! — Nagyanyó?!... Az öregasszony riadtan nyitja tágra apró szemét és most ébred tudatára, hogy nem a leánya az, akit karjaiban ölel.

El akarja lökni magától az idegen leányt, de nem bírja. Olyan jó ezekben a meleg, erős, biztonságos karokban pihenni. Olyan békés ráhajtani arra a fiatal dobogó szívre megfáradt fejét és azt hinni, hogy Katica tartja a karjaiban...

Csak az öreg morgására bontakozik végre ki az unoka öleléséből és nem mer az urára nézni...

A leány ezalatt levetette magáról kabátját és karcsún, mint egy magasra nőtt, izmosszárú virág áll az öregek előtt.

A petróleumlámpa gyér fénye ráhull arany hajára és szinte lángra lobbantja, olyan élővé teszi annak mindenegybes szálát. A kalapját már felakasztotta a szegre az öreg Telegdi zsíros fővege mellé. Furcsa ez a két főveg nagyon!... Az elhasznált paraszti és a finom városi szalmakalap. De nem ez az egyetlen kirívó ellentét itt ma este!... A leány maga az ő harsogó fiatalságában, csinos puhaszövetű, kék ruhájában, melynek nyakát keskeny kis fehér gyöngycsik fogja be és a finom fekete bőrcipő, mely szépformájú, vékony, harisnyás lábaira simul. A városban talán egyszerű és elenyésző lett volna ez a ruha, de itt ebben a környezetben maga volt az élő lázadás!... Legalább is az öreg Telegdi így látta, ahogy lopva, félszemmel figyelte az unokáját. Hogy is gondolta első percben, hogy a leányára hasonlít?!... Dehogyan hasonlít... Egészen az apja, az ő úri vére, nincs ebből az anyja egészséges paraszti véréből semmi... Keserűen fordul el és veri ki a pipáját hangos dobbanással a tűzhely rácsán. Az asszony ijedten rezzen össze és majdnem kiönti a krumpilevest, melyet éppen akkor mér bele a mázos tányérokba.

Asztalt nem terít, miért is terítene?!... Rég elszoktak ők az ilyen felesleges parádétól. Jó volt nekik az asztallapjának kérges felülete is. Tisztának tiszta, ebéd után végigtörölt rajta a mosogatóruhával.

Odamegy a tálalóhoz, hogy kenyeret szeljen, de Eszter megelőzi és gyöngéd kezekkel kiveszi a kést nagyanyó ujjai közül.

— Majd én, kedves, épp az imént mostam meg a kezemet az út porától. Uljön csak le, nagyanyó, majd szétosztom én az ételt.

Megfogja gyenge vállait és kényszeríti, hogy helyet foglaljon. Az öreg Telegdi mondani akar valamit, de aztán meggondolja magát és rándít egyet a vállán.

Hát ami azt illeti, ha már hazajött kenyérpusztítónak, akkor hadd tegye magát hasznossá. Nekik úgylis elég a gondjuk, főként ma, mikor a koca is megdöglött!...

Gondolatai újból visszasiklottak az elhullott állatra és azért egész este úgy ült az asztal mellett, mintha az a kedves hangú, aranyhajú fiatal leány levegő lenne a szobában. Még a fejét sem emelte fel akkor sem, mikor az öregasszony az unoka kezébe nyomta a fekete pléh gyertyatartót egy félig égett gyertyával és aludni küldte a belső szobába.

A csengő „jó éjszakát, nagyapó!” köszöntésre sem mozdult meg. Nem engedte magát a megszokott rendből és csendből kizavartatni. A leánynak majd alkalmazkodnia kell, ha itt akar maradni és éppoly szűkszávú és csendessé válni, mint ők!...

Eszternek azonban eszében sem volt csendesnek és mogorvának maradni! Míg meg nem győződött arról, hogy nagyszülei lefeküdtek, dúdolgatva tett-vett a szobájában. Ugyancsak szüksége volt arra a magára kényszerített jókedvre, mikor megpillantotta azt a szobát, melyet hajdan a szüleivel lakott. Penész ette a régi falakat. Szinte vágni lehetett a sűrű, dohos, fülledt levegőt. A nagy diófaágyban az ágynemű nyirkos és vizes volt. Valamikor évek-

kel ezelőtt húzhatták át, mert a párnahajak és a lepedő vászna sárgultan, gyűrötten feküdt a süppedt derékaljon. A két szekrény ajtajáról lepattantak a cirádák és díszítések, az asztal lapját linóleummal vonta be még az édesanyja. Ez maradt csak meg a régi, szép időből, de ez is repedezett és piszkos volt az évek óta rárakódó portól. Két szék volt még az asztalhoz támasztva és egy bádogmosdó, egy kicsorbult vizeskannával. Vigasztalan képet nyújtott a szoba és Eszternek ugyancsak szüksége volt minden lelkierejére, hogy össze ne roskadjon.

Hogy aludjam ebben a szobában, hogy meg ne fulladjak és rosszul ne legyek?!... — kérdezte önmagát, de feleletet még az ő határtalan bátorsága és vasakarata sem adott.

Itt nem maradhatok éjszakára, az bizonyos, gondolta keserű szájjal és ha nem szégyelte volna vereségét nagyapja előtt, legszívesebben visszatért volna a konyhába, hogy ott a csupasz földön dőljön végig a tűz előtt. De ezzel a cselekedetével már első pillanatban elvesztette volna a becsülésüket és azt a csatát, melyet mindenképen ő akart megnyerni!...

Fogta hát a poros, dohos dunyhát, az ágy egyetlen darabját, mely még a legkevésbé volt átítatva a penész szagától és kidobta az ablakon. Ha jól emlékezett, a ház túlsó oldalán, a nagy platánfa alatt állott egy öreg pad. Ma éjjel ez lesz a pihenőhelye, míg holnap rendbe nem hozza úgy, ahogy lehet ezt a szobát.

A legjobb lenne leütni az egész omladozó, dűledező házat és újat építeni, szépet, cserepes tetejűt. Egy pillanatig, amíg utánamászott a dunyhának, látta maga előtt a holdfényben fehéren és ezüstösen az új épületet. Szép, egyemeletes!... Miért ne lenne emeletes?! Van az öreg Telegdinek éppen elég pénze. Oszlopos tornác állna a ház előtt és kifeszített piros ernyőjű asztalkák. A kertben rengeteg rózsá virítana és az évszak minden virága. A fákon

dúsan teremnének a gyümölcsök. Lenne mindenfajta és mind csak a legjavából. Mintagazdaság és mintatehenészet!... Más lenne itt az élet, ha ő ragadhatná kezébe az uralmat, az már bizonyos!...

Megtalálta a padot és úgy kabátosan végignyúlt rajta. Kemény volt nagyon és rövid is, de legalább lélekzeni tudott és nem környékezte rosszullét. Magára húzta a szakadozott dunyhát és a karját tette párna helyett a feje alá. Felette sötét bársonytakaró volt az ég, teletűzdelve milliónyi sziporkázó csillaggal. A szél azt az illatot hozta feléje, amit legjobban szeretett a világon!... Keserű, jó, zsíros, nedves földszagot... A búzaföld — mormogta magában álmosan és a boldogságtól elnehezedett a szíve... A föld, amiért visszajött, amiért a diplomáját szerezte, egyetlen álma és szerelme!... Az édesanyja leánya volt egészen, az ő földéhes vére csörgedezett ereiben, azzal kelt, azzal feküdt, arra gondolt szüntelenül, s arra vágyott... Valahonnan a sötétből tücsök ciripelte bús, szív-fájdító zenéjét és egy-egy kutya vakkantotta el magát panaszosan. A szél akácillatot hozott magával és messze a sötét kertek alján egy tehén elbőgte magát... Hazaérkezett!...

II. FEJEZET

ESZTER MUNKÁHOZ LÁT

A felkelő nap az öreg Telegdit már talpon találta. A csizmáját húzta éppen, mikor a felesége, aki egész éjjel le sem húnyta szemét és még sötétben felkelt motozni a konyhában, ijedten rezzengette fel jajveszékelő hangjával.

— Eltűnt az unokánk!... Láttam, hogy tárva az ablak, benyitottam. Nincs bent senki! Elment, itt hagyott!

Az öreg keze megállt a levegőben és a szívverése is kihagyott egy pillanatra. Mostanában, ha ráijesztettek, márpedig a felesége sokszor ok nélkül húzta félre a harangot, majdnem mindig az a különös, furcsa érzés fogta el, mintha hirtelen kicsúsznék lába alól a föld!...

De hát miért is ijedt meg ennyire?!... Ha elment, hát elment!... Jól tette, legalább szépszerével megszabadultak tőle. Nem is kívántak egyebet, mint hogy hamarosan reájuk unjon, csak a kívánságuk teljesedett, semmi egyéb. Lehajolt a másik csizmájáért, de érezte, hogy a keze reszket. De azért mégis csúf, hogy így ni, csak megszökött, azt sem mondta, félkalap!... Igaz, hogy ő sem viszonzta a tegnapi esti köszöntését, de hát, az más!... Miért más?!... Kérdezte egy hang a szívében és újra érezte azt a furcsa szédületet. Ha valaki tisztességtudóan köszön, azt fogadni illik és utóvégre nem követett el olyan halálos vétket ellenük ez a leány!... Nem tehet arról, ha az apja azt követelte tőle, hogy ne hagyja abba a tanulást, míg diploma nincs a kezében... És egy apa mégis csak apa, akinek meg kell

fogadni és tiszteletben tartani az óhaját!... Tulajdonképpen csak a kötelességét teljesítette az unokája, mikor nem jött haza a hívásra. Talán ő is így cselekedett volna, ha nem születik parasztnak és városi úr az apja!... Mit fog szólni a falu, ha megtudja, hogy búcsú nélkül futamodott meg tőlük az egyetlen vérük?!... Így is egynémelynek sokat jár a szája... Csúfolják a fukarságáért... Seperjen mindenki a maga ajtaja előtt... Ő tudja, hogy mennyi a pénze és mire futja... De azért jobb vacsorát is találhattak volna a fáradt, éhes leány elé, aki majdnem egy félnapot utazott, hogy hazaérjen!... És a szobáját sem nézte meg senki...

Nehézkesen állt talpra és ment az elárvult szoba felé.

Még ő is megdöbbsent annak a sivárságnak és pusztulásnak láttára, ami fogadta. Hét éve nem lépte át ennek a szobának a küszöbét. Hét éve volt lezárva... De azért a felesége mint asszony, gondolhattott volna erre!... Nem elkényeztetett városi leánynak való az ilyen poros, nehéz levegőjű, szomorú szoba...

Talán csak most, ebben a pillanatban érezte meg, hogy lassan-lassan az évek múlásával hogy ment fejük felett veszendőbe a ház és sok minden... A felesége sokszor sírta, hogy itt-ott javítani kéne, de nem hallgatott rá. Öregek már, mi szükségük van parádés otthonra?!... Az unokára nem gondolt!... Minek gondolt volna?!... Messze volt és azt hitte, soha az életben nem fogja látni többé... Most aztán mégis eljött!... Eljött, csak azért, hogy csúfosan elhagyja őket!... De ez nemcsak a leány hibája, hanem az övék is!... Tudták, hogy jön... Legalább szellőztetni kellett volna!...

Mérgesen pillantott asszonyára, aki remegve állt mellette, majd rá sem tekintve többé, kifordult az udvarra.

A nap éppen akkor bontotta ki sugarait, mint egy kényes, szép hölgy a fényes, csillogó legyező-

jét. Egyszerre megtelt a tájék színnel és ragyogással. Egyenesen a disznó-ólak felé tartott. Keresztülment a veteményeskerten és hirtelen földbe gyökeredett a lába. Először csak valami aranyos ragyogást vett észre, mely a padról kigyózott lefelé a sötétzöld fűbe... De mikor szemét feljebb emelte, épp szembe nézett unokája békésen alvó, gyermekesen rózsás arcával, ahogy a szakadozott dunyha alatt csendes szendergett a kemény fapadon.

Megállt és megfogódzott a kerítésben.

Hirtelen emelkedni és süllyedni kezdett előtte a föld. Nézte a békés, fiatal arcot s mélységes háláérzés fogta el szívét. Maga sem tudja, meddig állt ott, míg végre magához tért. Lábujjhegyen fordult vissza és lopózkodott a ház elé, a szőlőindás kis lugasba, hogy a köveken csikorduló léptek fel ne ébresszék a mélyen alvót.

A disznók majd ráérnek későbbben, ha majd felébred az unoka. Addig jó lesz csak így elüldögélni és nézni a napot, mely ma, mintha szebben sütné, mint a tegnapi...

Hogy fog csodálkozni a felesége, ha meglátja a leányt!... Nem, nem mond meg neki semmit!... Hadd törje lelkét az önvád, amiért nem nézett a szoba után... Utóvégre, neki kell mindenre figyelmeztetni?!... A takarítás az asszonyok dolga, oda ne üsse férfiember az orrát!...

Észre sem vette, hogy elaludt a napon... Sokkal jobban és békésebben, mint az éjtszaka ott a kemencepadkán. Még álmodott is!... A leányát látta mosolyogva, hogy jön feléje az úton virágokkal teli kézzel...

Vidám hang köszöntött rá jó reggelt!...

Katica volt, legalábbis így látta, de nem virággal, hanem egy bögre meleg kávéval.

— Jól aludtunk, édes nagyapó?!...

Az öreg megdörzsölte szemét és nézte az unokává változott leányát.

— Attól függ, hogy te hogyan aludtál?! —

mondta mogorván, de apró szemében hamiskás láng csapott fel.

Eszter vidáman felkacagott.

— Látom, hogy már nem tudja nagyapó az én éjjeli kalandomat. Hát bizony a kormos, füllelt város után annyira vágytam a jó falusi levegőre, hogy a platánfa alatt aludtam az éjszaka.

— Hm... — dünnyögött az öreg Telegdi, míg kivette az unoka kezéből a babos bögrét. — Aztán nem félsz a sötétségtől?!

— Én? — nyitotta tágra szemét Eszter. — Nem félek én, csak a jó Istentől! Az pedig megóv minden rossztól, mert tudja, hogy én szeretem!

Csillogó szemmel és csengő hangon adta meg a választ, úgyhogy az öreg Telegdi le nem tudta venni tekintetét az ifjú lelkes, szép arcáról.

Még sokáig fülében csengtek unokája szavai, még akkor is, mikor a községháza felé baktatott.

Nem fél, mert tudja, hogy az Isten szereti!... Milyen szép, milyen jó!... Milyen megnyugtató, hogy tud hinni!... Bezzeg, ő már azt sem tud!... Megcsontosodott, meghasonlott öregember lett belőle... Nem enged közel magához semmi jót és semmi szépet... Milyen más volt még a világ, mikor még ő is hitt!... Más színe volt mindennek és más zamata az életnek... Rég volt!... Mikor a leánya azt a ballépést csinálta, hogy városi emberhez ment feleségül és később, mikor a kórházi ágyon feküdt véres fejjel, ahogy kihúzták a sínek alól... Akkor imádkozott utoljára... Kérte az Istent, hogy a leánya ne haljon meg!... Hadd kapja vissza, hadd maradjon életben, hadd térjen vissza hozzájuk a régi környezetbe és hadd felejtse el a múltat... De a leánya nem tért magához... Úgy halt meg, hogy többé fel sem nyitotta szemeit... Meghalt, elvitte reménységét, elvitte hitét, életkedvét, mindenét!... Attól a perctől fogva csak a pénznek, a földnek élt!... Nem érdekelte őt semmi és a templomot is elkerülte...

Sok idő telt el azóta!... Már lassan-lassan mindent elfelejtett, míg most az unokája megjelenése felszakítja a régi sebeket, melyek hegedni készültek... De vajjon igazán lehet-e felejteni?!... Valahányszor vasárnaponként a falu tornyában felbúgott a kis harang, mindig ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy magára húzza az ünneplőjét és mélyen lehajtott fejjel elegyedjék a többiek közé, akik a misére igyekeznek... De aztán erővel a leányára gondolt, a száz hold gyönyörű földjére, mely halála után ebek harmincadjára kerül, és megkeményítette szívét a dac.

Csak a földnek élt. A kora hajnal már ott találta földjén és a konda már rég hazatért, mikor ő is megindult otthona felé. Csak most, az utóbbi időben nehezedett el egy kissé... Hiába, hetven év nem kis dolog!... Már tíz éve, hogy inkább csak felügyel a földjén. Ötven holdat bérbe adott jó pénzén. Ötven holdat magának műveltetett és saját maga értékesítette, tette pénzzé. Híre volt az ő búzájának!... Nem is kellett kitennie a lábát a házból, jöttek a vevők, mint cukorra a légy... Még lábon eladott mindent, sohasem vallott semmivel sem szégyent, csak a leányával, aki megtagadta a paraszti sort és úrnő akart lenni... Most aztán nincs, aki örökébe lépjen, mert az egyetlen unokája is többre becsülte az iskolapadot és tudományt, mint az áldott búzamezőt, érettszemű, aransárga gabonát...

Ez rágódott örökösen a szíven és tette keserűvé és mogorvává. Amúgy sem volt soha tréfálkozó, duhajos ember, de az óta a szerencsétlenség óta, ahogy ő a leánya házasságát nevezte, még fukarabb és szótalanabb lett.

Pedig ügyes leánnyá serdült ez az unoka!... Lám, nem panaszkodott a dohos, nedves szobára, nem kényeskedett!... Nem nyomta a hátát a kemény fapad és nem félt a sötétségtől! Bátor, akár egy férfi!... A mozgása is fürge, gyors, mint a nyári szellő, nem nyafogó, nyűgösködő, mint ahogy a vá-

rosi nőket képzelte... Nem, egészen olyan, mint Katica volt!... Az sem finnyáskodott soha, még csecsemő korában sem. Büszke lehetne most a leányára... Milyen hamar feltalálta magát, milyen otthonosan mozog... Azt meg kell adni, hogy nem ilyenek képzelte...

Eszter ezalatt kihordott minden ágyneműt a szobából és minden könnyen mozdítható bútort. Langyos vízzel, jó szappanos ronggyal törölte le minden ajtót, ablakfát és mosta tisztára az asztal lapját.

Az öregasszony lopva, pislogva nézte fejkendője alól. Nézte a fehér karok gyors villanását, a könnyen, frissen hajladozó izmos derekat és csodálatosképen megenyhült a szíve. Rég nem érezte magát ennyire otthon az otthonában, ahogy elnézte a ki- és bejáró, halkán dúdolgató, vidám kedvű, serény kezű leányt. Végre nem volt egyedül!... Valaki még mozgott a házban... Élt és lélekezett. Hangok járták át az öreg, nedves falakat és színek tették életteljessé a vigasztalan szürkéséget. Vidám papucs kopogott végig a tornác csorba kövű lapján és elriasztotta a sötét árnyakat az öregasszony körül... Tegnap még félt a betolakodó vendégtől, aki vérség szerint unokája, de ma már... Bár még magának sem merte bevallani, örömmel, békével és nyugalommal tölti el ennek a fiatal léleknek a jelenléte.

Akkor ébredt ennek a tudatára, mikor reggel üresen találta a leány szobáját... Csak egy éjjelt töltött az unoka a házban, még alighogy látta, alighogy hallotta a hangját, és máris megtöltötte ismeretlen fénnel és ízekkel ezt a sötét, elhagyatott odút. Életet adott mindennek, amihez csak hozzáért, életet, mely számukra már csak halódott az utóbbi időben... Aztán, mikor kivette kezéből a kést, hogy felszelje a kenyeret, valami megmozdult a szívében, abban a szívben, mely oly sok idő óta dobogott egykedvűen és hidegen, csak azért, hogy az élet meg ne akadjon, nem véve semmi tudomást semmi örömről, semmi boldogságról... Dehát az ő örege nem is

gondoskodott számára soha semmi pihenésről, vídamságról... Élete csak szakadatlan munka és kötelességteljesítés volt... Ma is, hatvanöt éves korában, mikor már az is kifárasztja, ha csak a konyhát tisztára sepri... Mióta könyörög az urának, hogy vegyen valakit a házba segítségnek, de süket fülekre talált. Az én számba ne nézzen senki fia, volt ilyenkor a válasz és maradt minden a régiben...

Most azonban itt az unoka!... Ez a nagy darab, egészséges leány, aki pehely könnyedén viszi ki a nehéz bútorokat, ládákat, még énekel is hozzá... Az ilyen leány megbecsülhetetlen kincs, meg ne gondolja magát és el ne szaladjon, kereket ne oldjon egy szép napon...

Eszternek azonban eszeágában sem volt a szökés! Nem azért koplalt, fáradott, tanult és dolgozott odafent a fővárosban, hogy feladja nagy tervét és hivatását, amit falujával, nagyszüleivel szemben mindig érzett... Amíg egymásután tette le a vizsgáit és lakott egyszerű, szegényes, bútorozott szobában, apróra kidolgozta tervét, mint a hadvezérek. Pontosan egymásba illeszkedett ebben a tervben minden szem, semmi sem hibázott, mindennek be kell következnie a maga idejében... Igen kell, mert erre az akarásra tette fel minden vágyát, reményét és életcélját, nem szabad megbuknia, nem, soha!...

Hátravetette fejét és felnézett az égre. Szép kék, redőzetlen, síma selyempalást volt az ég. Még felhő sem bodrozta sehol... Unnepélyesen tiszta volt, mint az a vágy, mely az ő szívét és lelkét feszítette már évek óta... Érezte, hogy győzni fog, mert vele az Isten!... Az Ő nevével kelt, az Ő nevével feküdt!... Az élete is éppoly síma és tiszta volt, mint a feléje boruló ég végtelenje.

Dúdolva végezte a munkáját. Alaposan kisöpörte a két szobát. A levegő, mely kicsapott belőlük, olyan volt, mintha mérges gőzökkel telítették volna.

Percekig nem lehetett átlépni a küszöbüket a falakra rakódott s most lesepert portól.

— Ezentúl — mondta Eszter nagykomolyan — ezeket a szobákat rendszeresen szellőztetni és takarítani fogjuk. Ne haragudjék, édes nagyanyó, hogy ilyen nagy felfordulást csinállok, de higgye el, hogy az egész háznak frissebb és jobb levegője lesz.

Az öregasszony nem szólt semmit. Bánta is ő, mit csinál a leány, csak meg ne szökjék... Csak libbenő, libbenő alakja el ne tűnjék a sötét szobákból... Úgy nézte rózsapiros, egészséges arcát, mint magát a napot és világosságot. Nem bánta, ha a leány fejére is borítja az egész nyomorúságos odút...

Mire a sepréssel végzett Eszter, tizenegy óra lett. Volt még elég munka az évek óta elhanyagolt szobákban, de félt, hogy igen kimeríti vele nagyanyját. Épp elég volt neki mára. Az ő ki- és bezaladgálása, vízforralása és szellőztetése... De majd szép rendre minden megkapja a maga kerék-vágását.

Most azonban hátra volt a csomagjának hazahozatala. Nem akarta, hogy nagyapja azt higgye róla, hogy csak a szája járt!... Nem, azt nem viselné el... Ő nem volt soha hetykéldő, szószátyár, amit mond, azt vállalja is!... Nem szólt semmit a nagyanyjának, hanem átvágott a veteményeskerten és egyenesen az istállónak tartott. Nagy, lapostetejű faalkotmány volt. Dűledező az is, javításra erősen rászorult. Eszter megállt egy pillanatra a hátsó udvarban és körülnézett. A napfény világos, éles záporában ma látta először annyi idő után álmainak színhelyét, ifjúsága boldog birodalmát. Szomorú és lehangoló volt ez a kép és sehogyan sem illett bele azokba a tündéri álmokba, melyeket hosszú éveken át dédelgetett magában... Akkor a gyermek elnéző, játékos, mindent megszépítő, kisigényű szemével fényképezte le szülőfaluja képét... Ma azonban a felnőtt ember kérlel-

hetetlen, éles és bíráló tekintetével látja tévedését... Mindegy!... Azért csak az ő faluja, az ő otthona ez a roskadozó ház és gazdasági épületek. Majd lesz másképen is... Majd újjá teremtyük!... Gondolja, csak egy kis türelem!...

Szívós, erős akarat, tennivágyás meleg hulláma borítja el szívét. Már nem törődik az istálló hiányos fedelével, arra sem gondol, ami az imént járta át a lelkét, hogy ha véletlenül egy tűzvész ütne ki, milyen prédára lenne kiszolgáltatva a sok fa és szalma-tetejű alkotmány... Acélos akarattal nyitja fel az istálló ajtaját és lép be a meleg, fullasztó, rossz, áporodott levegőjű helyiségbe. Egy mezítlábos, tízévesnek látszó gyermek tápászkodik fel ijedt szemekkel a földről az ajtó nyílására. Annyira meglepődik Eszter láttára, hogy köszönni is elfelejt, csak az orrát törli meg kezefejevel zavarában... A földre dobott, rothadásnak indult szalmán, durva szineggel a jászolhoz kötve hat ló szomorkodik. Jászoluk előtt már rég kifogyott az eleség s a gyermeknek, kinek fontosabb volt az álom és lustaság, eszébe sem jutott friss vizet és szénát tenni a lovak elé. Eszter szeme nagyot villámlott...

Sorra járta az állatokat és végignézett fénytelen, legyek rajától kínzott hátukon...

Éppen idejében jöttem haza!... — gondolja keserűn és rákiált a megszeppent gyermekre, hogy hozzon vizet a vödörbe.

A fiú nagyot ugrik, hogy teljesítse az ismeretlen nő óhaját. Eszter zabot mér ki a nagy, lakatnélküli faladából. Vidám nyerítés hangzik fel, mikor az első kupával beönti a jászolba.

A nap már delelőn ragyog, mikor végre kifordul az országútra a szekérrel és az elébe fogott két fiatal lóval. Az öregasszony, aki éppen a téstát szaggatta a levesbe, az ostopattogásra ijedten tette le kezéből a tálat. Odacsoszogott az ajtóhoz és tátott szájjal bámult ki az udvarra. Eszter éppen akkor

robogott ki a kapun... A kapuban még visszafordult és búcsút integetett nagyanyónak.

Az öregasszony szívéből leszaladt minden csepp vér... Hát elment az esze ennek a leánynak?!... Vagy így akar megszökni tőlük szekerstül, lovas-tul?!... Na lesz mit halljon az öregétől, ha estére hazajön...

Úgy meg volt zavarodva, hogy le kellett ülnie az ablakelőtti kis székre és észre sem vette, hogy a levestészta felfő, pedig a felét még ki sem szag-gatta...

Csak fel ne forduljon azzal a szekérrel — gondolta s ügyetlen kezekkel újra munkához látott. — A lovak némelykor megbolondulnak és hozzá a legfiatalabb csikót fogta a szekérbe...

Eszter ezalatt vígan poroszkált az országúton. A szembejövő szekeresek csodálkozó köszöntésére vidáman felelgetett. A szeme, szája tele volt simogató, álmosító napfénnel... Jó volt ülni a bakon és markában szorongatni a gyeplőket. Az akác-fák üde zöld lombjai, a bokrok virágba boruló ágai, a kerítések mentén az útra kihajló orgonafürtök mámorító boldogsággal töltötték el lelkét. Újra érezte azzal a megbékélt, édes biztonsággal, hogy itthon van... Hazaérkezett!... Új szakaszához ért ifjú élete. Új küzdelmek, harcok várnak reá s itt is becsü-lettel kell megállnia a helyét, mint annakidején az iskola padjaiban. Igen, itt is színegyes osztályzatot akart kapni az élettől, mint hajdan a tanáraitól. Jól akart vizsgázni mindenből! Jól, hogy hasznára legyen azoknak, akik bíznak benne és szeretik!... Igaz, hogy ma még senki sem szereti... Tudta és érezte ezt nagyon jól!... Nem, még az a remegő léptű, öreg, ványadt arcú, rebbenő, pislogó szemű nagyanyja sem szereti, hanem gyanakodva nézi, bírálgatja... Még nem tudja róla biztosan, hogy jóbarát-e vagy ellenség!... Rég elszokott attól, hogy az emberekben a jót is meglássa... Alig látott és beszélt mással évek óta, mint az urával, akiből

napokig sem lehetett kihúzni egy szót sem. Nem is csoda, ha most ijedt és bizonytalan. Idő kell mindenhez és türelem... De neki van türelme és bizalma is, majd kivárja az idejét!...

A lovak már az állomás mögött poroszkáltak. Eszter nem került a kis épület elé, hanem a parányi kert mögött megállította lovait és leugrott a szekérről. A vasutas ember, úgylátszik már várta, mert már jött is a bőröndjével és előzékenyen emelte meg a sapkáját.

Eszter pénzt akart adni, de a vasutas nem fogadta el. Segített feltenni a bőröndöt a szekérre és kezét mindaddig sapkája mellett tartotta, míg Eszter újra kezébe nem vette az ostort és meg nem indította visszafelé a lovakat.

Érezte, hogy megbecsülik és ez jól esett szívének. A kezdet elég biztató, csak valahol kátyúba ne akadjon nagy akarása. A lovak visszafelé gyorsabban ügettek. Nem is kellett biztatni őket. Érezték, hogy hazafelé viszik könnyű terhüket és nógatás nélkül gyorsították az iramot.

Az öregasszony éppen akkor vette le a tűzről a kész levest, mikor Eszter leszállt a bakról és a még mindig csodálkozó mezítlábas gyermek kezébe dobta a gyeplőt.

Hát nem szökött meg!... — motyogta magában az öregasszony és mély hálaérzés mozdította meg elkérgesedett szívét. Hát van benne mégis becsületérzés és tán ragaszkodás is?!... Most kilépett az ajtóba és úgy várta a leányt, aki maga után húzta a lépcsőkön nehéznek látszó bőröndjét.

— Tán kincseket cipelsz benne?! — kérdezte gyanakodva, és Eszter vidáman felkacagott.

— Eltalálta, nagyanyó!... Csakugyan kincseket, legalább is nekem az.

Az öregasszony nem szólt többet egy szót sem. Kimerte a levest a mázos tányérba, az ura részére meg egy nagy hasas bögrébe és bekiáltotta az udvarról a szájtátva leselkedő gyermekeket.

— Viheted mán! — mordult rá barátságtalanul. — Oszt ki ne dönts az egészset! A gazda a multkor is panaszolta, hogy a felét kilötyintetted.

A gyermek felkapta a bögrét és az asztalkendőbe csavart barna kenyeret és leszaladt a lépcsőn.

Eszter ezalatt kezet mosott és megigazította zilált haját. — Holnap már magam teritem meg az asztalt — mondta kedvesen nagyanyjának, aki értelmetlenül nézett rá.

— Minek az?! — kérdi újból gyanakodva. — Ide nem kell semmi újmódi. Eddig is megvoltunk így, ezután is megleszünk!

Odatette hangos csörömpöléssel Eszter tányérja mellé a pléhkanalat, majd ő is leereszkedett nehézkesen a fapadkára.

Eszter kedvét azonban nem lehet elrontani! — Hát az igaz, édes nagyanyó, hogy így is meg lehet lenni, de minek, ha lehet jobban és szebben is?! El sem hiszi, mennyivel jobb úgy az étel.

Az öregasszony nem felelt, csak belemerítette kanalát a híg lébe és csámcsogva enni kezdett.

A leves rossz volt és ízetlen. Eszter érezte, hogy sok feladata és munkája lesz a házban, csak győzze!

Délután, amíg segített a mosogatásnál és törölgetésnél, folyton csacsogott, csevegett. Csak ő beszélt, mert nagyanyja nem szólt közbe, csak figyelte apró, könnyes madárszemével.

Mi mindent tud ez a leány?!... És mi mindent látott!... Olyan csudákat beszélt, amikről neki fogalma sem volt!... Milyen sokfelé járt, milyen sokfelé utazott! Bezzeg, ő soha életében ki nem mozdult a falujából. Mikor minden a helyén volt, Eszter bement a szobájába, de egy rövidke óra leforgása után visszatért, átölelte az öregasszony vállát és betesékelte a szobájába.

Másképp nézett ki itt minden tegnap óta!... Bár a doh- és penészszag még ott terjengett a levegőben és a csúnya vízfolt sem tűnt el a falról, de azért a szoba mégis úgy nézett ki, mintha tündérujukak va-

rázsolták volna el!... Lakható lett és barátságos! A tisztára felsürolt padlóra Eszter fehér pakkolópapírt borított, hogy ne hozza be lábával a port s piszkot. Az ágy kibontva, a saját bőröndjéből előkerült ágyneművel volt áthúzva. A szakadozott dunyha helyett piros szaten paplan borult a fehér lepedőre. Az ágy felett vékony aranyozott keretben a gyermek Jézus képe függött. Édesanyjától kapta egy vizsga-ajándékba ezt a szép képet és azóta sem vált meg tőle soha. A szoba másik falán, sűrűn egymás-mellett gondosan felszegzett keretbe foglalt régi fényképek sorakoztak, majd Eszter iskolai felvételei és barátnőinek fényképei. Két szénrajz is díszelgett a falon, melyet ő rajzolt még gimnazista korában és külön dicséretet is kapott a szigorú rajztanárnőjüktől. Az asztal lapját szép hímzett terítő borította. Szállongó fecsképárok csőrükben rózsaszállal voltak behéímelve a halványkék len alapba és nagyanyó nem győzte eléggé bámulni, hogy ezt a csodát is az unokája keze varrta. Egyedüli érthetetlen dolog a számára csak az a sok könyv volt, melyek a szekrény aljában és tetején sorakoztak katonás sorrendben. Volt ott mindenféle nagyságú és vastagságú. Az öregasszony szinte megigézve nézte. Csak a Bibliát olvasgatta életében és azt is ritkán. Nem ért rá soha, hogy jobban belemélyedjen, pedig szerette. Annyi igazság volt benne... Az élet a maga fájdalmas, szomorú szépségében... De más könyv még közel sem járt hozzá... Igaz, hogy olvasni is alig tudott. Négy osztályt végzett, aztán beteg lett és kivették az iskolából.

Sehogy sem fért a fejébe, hogy az unokája mind ismeri ezeknek a súlyos nagy könyveknek a tartalmát, sőt idézni is tud belőlük. Csoda, hogy nem zavarta meg velük az eszét! Ennyi tudomány elég lenne az egész világ számára. Egy kis tiszteletteljes borzadállyal pislogott a könyveket tartalmazó szekrény felé és szeretett volna visszatérni a sötét konyhába, az ő életének kicsiny, homályos, zárt keretei közé,

de az unoka még nem engedte. Leültette az egyik tisztára súrolt székre és nagy titokzatosan több kisebb és nagyobb csomagot tett eléje az asztalra.

Az öregasszony nem tudta, mit jelentenek ezek a csomagok és azért nem nyúlt feléjük. Életében soha senki sem lepte meg semmivel és azért el sem tudta képzelni, hogy a félig-meddig idegen unokája ajándékot hozzon számára!...

— Csak nézze meg bátran édes, ez mind a magáé! — szól a leány az ő meleg gerlice bűgös hangján és az öregasszony úgy elcsodálkozott, hogy már azért sem tudta szétbontogatni a csomagokat, mert elkezdett nagyon reszketni a keze.

— Majd én segítek, jó?! — kérdezte Eszter és be sem várva a választ, nagyanyja elé borította az asztalra a csomagok tartalmát.

Volt ott minden. Szép, valódi szövettől elkezdve a bolyhos meleg fejkendőig. Eszter hét kerek álló évig gyűjtötte a pénzét, hogy megvehesse ezeket a kincseket. Szép csonthajtók, sötét színben játszó, drága fésűk, meleg harisnyák és bélelt kesztyű.

Az öregasszony úgy pislogott rájuk könnyes szemével, mint egy megriadt, kopott, szürke varjú.

Hát lehetséges, hogy mindez az övé legyen?!... Csak akkor kapott ennyi drága holmit, mikor férjhez ment! De az olyan régen volt, hogy nem is emlékszik jól rá... Azóta senki sem gondolt arra, hogy meglepje valamivel... Új ruhát sem vett magának a leánya esküvője óta. Az volt az utolsó vásárlása, akkor is megszidta érte az ura, hogy feleslegesen szórta ki a pénzt az ablakon...

Mégis szép ettől a leánytól, hogy ezt a sok témérdek drágaságot neki, az öreg, félig sírban élő anyónak hozta!...

Hátrább húzódott a székén és egy kis menekülő mozdulatot tett. Eszter nagyon is jól érezte, mi mehet végbe nagyanyja sokat nélkülözött szívében, mert egyszerre olyan mély szánalom fogta el, hogy legszívesebben hangos sírásra fakadva borult volna az

asztalra. Helyette azonban ráhajtotta fejét a szikkadt vállakra és lágyan durúszolta az öregasszony akaratlan süketté tett fülébe:

— Nagyanyókám, ez mind a tied. Neked hoztam. Nem sok, sokkal többet adnék, ha pénzem volna. De várj csak, majd meglátod, milyen jó unokád leszek! ... Mennyit segíték neked és soha többé nem leszel egyedül ...

Az öregasszony feje megmozdult az utolsó mondatra és kinyújtotta dagadt, eres kezét, de nyomban vissza is húzta.

Mi történt vele, hogy rögtön elhisz mindent, amit mondanak neki?! ... Nem arra tanította az ura, hogy minden ember csal és hazudik és jobb, ha az ember csak egymagában él?!

Elhúzta magát a leánytól és mégegyszer ránézett az asztal kincseire.

Hát csakugyan az övé lenne ez a sok minden?! ... Jó lenne legalább megérinteni ezt a szövetet! ... Olyan puhának és lágynak látszik ... Újból kinyúlt, s keze félénken ért a kelméhez. Eszter szemében láthatatlan könnyek égtek. Felnyalábolta a sok apróságot és megindult a konyha felé. Az öregasszony szóltanul követte.

— Legjobb lesz, nagyanyó, ha elteszünk mindent a ládafiába — mondta csendesen. — A szövetet meg szépen felcsavarjuk erre a kemény papírra és úgy tesszük el, hogy ne gyűrődjék. Nyissuk csak szépen ki a láda fedelét!

Az öregasszony tétován nyúl a zsebébe. Még mindig nem tudta elhinni a csodát, ami vele történt! ... Egyszerre gazdag lett, kincset rejteget a ládafiában! ... Kincset, ő, aki eddig egy lyukas fazekat sem mondhatott egészen magáénak! ...

Kipirult az arca, mintha lázas lenne. Hagyta, hogy az unoka elrendezzen mindent. Leült a kis padkára és úgy nézte. Milyen gyorsan, szépen és serényen dolgozik! ... Előbb kirázza az ura ködmönét, majd beágyazza egy csomó ujságpapírba. Jó a mo-

lyok ellen, mondja és úgy mosolyog, hogy mind a harminckét egészséges foga kiragyg a szájából. Azután sorra elteszi a vászonhuzatokat, de előbb szépen kisimítja kezével, mintha vasalná őket, nincs is rajtuk semmi gyűrődés. Most az újonnan kapott kincsek következnek... A puha szövet, meleg fejkendő, bolyhos kötött kesztyű... Nem, ez mégsem lehet valóság, csak álom!... Lehúnyta szemét és az elmúlt télre gondol, mikor vörösre fagyott kezekkel járt a disznóól körül és csak a szakadozott kötényébe rejthette el... Ez a kesztyű olyan, mint egy kis kályha... Csak gazdag embernek van ilyen, sokba is kerülhetett nagyon...

Sok pénze lehet a leánynak, ha ilyeneket vásárolhatott és hozzá neki, akit alig ismert és nem is szerethet!... De hogy is szerethetné, mikor ők sem szeretik!... Nem, nem szeretik, legalábbis az örege egyre ezt hajtogatta, míg maga is elhitte, hogy így van...

Nagyot kattant a láda fedele, ahogy Eszter lezárta. Erre a zajra az öregasszony felnyitotta szemét és visszasüllyesztette zsebébe a kulcsot. Ma éjjel a párnája alá teszi, nehogy valaki elrabolja kincseit...

Ügyetlen, zavart, kis mosollyal néz a leányra, de az úgy tesz, mintha nem venné észre. Nem várt köszönetet és azért nem is csalódott. Visszamegy a szobájába és kihozza azokat az új szerszámokat, melyekkel nagyapját akarta meglepni és elrendezi a kis asztalon.

Odakünt ezalatt lement a nap. Ilyenkor érkeztem meg tegnap, gondolja és egy cseppet elszorul a szíve. Az alkony ráborul a konyhára és megnyújtja a bútorok árnyékát. A napfényben fürdő kert ragyogása is rendre, rendre kialszik, mintha egy láthatatlan emberi kéz oltaná ki sorra ezt a sápadt, aranyszínű ragyogást.

Sötét lesz. Eszter odamegy a petróleumlámpá-

hoz, az üveget előbb gondosan megtörli, majd meggyújtja a belet.

Fény szökken fel a magasba és kis köralakban megvilágítja a konyhát, de a sarkok továbbra is a sötétben maradnak és a libegő láng árnyéka kísértetiesen barangol a nedves, piszkos falakon.

Az öregasszony érzi, itt az ideje, hogy megmozduljon... Hogy felmelegítse a levest és kenyert szeljen, de olyan jó ülni a padkán összetett kezekkel és belebámulni a semmibe...

Eszter halkán mozog, hogy ne zavarja csendes bóbiskolását. Bemegy a szobájába és a szekrényéből, hol tiszta, fehér papírral borított polcokon pihennek a fehérneműi és ágyneműi, szép, pirossávos terítőt vesz elő asztalkendőkkal és visszaoson a konyhába. Jókedvűen terít, bár egy kissé összeszorul a torka. Nagy harc lesz, gondolja csendesen, de aztán dacosan egyenesíti ki a derekát. Amiért paraszt az ember, azért élhet emberileg, sőt!... Majd más világ lesz itt, ha az Isten is úgy akarja!... Már újból dalolna jókedvűen, de fél, hogy felkelti vele az öreganyját, azért mikor elkészül, kioson az udvarra és elmerengve néz fel a csillagos égboltra.

Döngve csapódik be a kapu. Nagypapa jön súlyos lépteivel. Hajlott hátán megcsillan a holdsugár.

Hol járt ilyen sokáig?! — gondolja Eszter, ahogy elébe megy és vidáman köszönti.

A kapudörrenésre az öregasszony is magához tér és pislákolva, ijedten nézi az idegen asztalt. Milyen bolondot csinált ez a leány!... Mi lesz, ha András meglátja?!... András meg már ott áll az ajtóban és szemében furcsa fények égnek. Bozontos szemöldöke összerándul, de nem szól egy szót sem. Felakassza fővegét a szegre, mint rendesen és leül a szokott helyére, a kemencepadkára. Az öregasszony nem tudja, mit tegyen, mit szóljon!... Kétségbeesve tördeli a kezét, míg Eszter nyugodtan tölti tányérba a levest és viszi a szalonnát és hagymát az asztalra. Eddig minden jól megy, de ezután... Egy kis ijede-

lem bújkál szívében, de nem mutatja. Vidáman hívja asztalhoz nagyszüleit.

Csend lesz, süket, ijesztő csend! . . . Majd az öreg Telegdi lassan talpra áll, odacsoszog az asztalhoz, kezébe veszi a teli tányért a kanállal és visszaballag a kemencepadkára. Felesége riadtan, ijedten nézi, majd ő is úgy cselekszik. Eszter egyedül ül le szépen a terített asztalhoz és alig bírja legyűrti könnyeit. Legyőzték, megcsúfolták! . . . Parasztvére homlokába szalad, de nyomban lecsitítja magát. A jó Isten sem egy nap alatt teremtette a világot! . . . gondolja és a jó Istenre való gondolás egyszerre lecsendesíti lelke háborgását. Keresztet vet magára, elmondja kis asztali imáját, azután nyugodtan, jóízűen falatozni kezdi a magánosan elköltendő vacsoráját.

III. FEJEZET

ÚJ KOTELESSÉGEK

Vasárnapra virradtak. Az első vasárnap volt, melyet Eszter itthon töltött. Már kora reggel felébredt és azonnal kiugrott az ágyból.

A nap besütött a nyitott ablakon és ragyogó fénysávot vetett a képekre és a frissen súrolt padozatra.

Eszter, amíg vastag szőke hajfonatait fésülgette, örömmel gondolt arra, hogy végre ma megismeri a falu népét.

A templom az, hová minden jóra való ember elmegy és utána a fénylő napon vagy a platánfák árnyékában a templomtérén egy kis vidám tere-fere következik.

Eszter a régi kis barátnőire volt kíváncsi. Hajdú Terusra, Mándi Sárira, kikkel a legtöbbet játszadozott a nagy mezőn kisleány korában. Volt egy kedves, komolyarcú nagyobbacska barátnője is, a Kovács Ibolyka. Most is emlékezett szép lenszőke hajára és nagy fekete szemére. Ő nem játszott velük, de annyi gyönyörű tündérmesét tudott, hogy mikor a nagy hancúrozásban kifáradtak, olyan jó volt leheveredni a selymes zöld fűbe és hallgatni Ibolyka meséit és lágy, kedves, magas színezetű gyermekhangját.

Vajjon, mi lett velük?!... Ibolyka már férjhez is mehetett azóta!... Talán már családja is van?!...

Hajdú Teri és Mándi Sári vele egyidősek. Azok is férjhez mehettek, hiszen huszonkét év nem kisleánykor már!...

Istenem, hogy telik is az idő!... Úgy tűnik fel,

mintha csak tegnap lettek volna együtt s szedtek hóvirágot a nagy szakadéokban... Mindegyiküknek volt valami különös vágya és álma, azért is tudtak olyan jó barátnők lenni... A kis Terus arról álmodozott, hogy varrodát fog nyitni!... Ő fogja majd varrni a szép falusi ünneplőket!... Húsz munkásleánnyal fog dolgozni és gyönyörű ruháinak csodájára fog járni a szomszéd község...

Mándi Sári a főzőiskolát akarta kijárni. Arra vágyott, hogy jobban főzzön és híresebb konyhája legyen majd mindenkinél... Majd én főzök lakodalmakkor és minden ünnepségen, ha nagy sokadalom lesz valahol!... — mondta álmodozva. — Meglátjátok, csak engem fognak hívni mindenfelé... és felhúzta apró, kis pisze orrát a levegőbe, mintha máris érezné az ínycsiklandozó, finom ételek szagát a levegőben... Ibolyka óvónő akart lenni. Édesapja tanító volt. A szép, komoly kisleány rajongott a gyermekekért és maga köré gyűjtötte mindig a falu apróságait.

Eszter őt szerette legjobban, de ragaszkodott minden kis ismerőséghez és barátnőjéhez. Vajjon elérték az álmukat és beteljesedett a vágyuk?!... Eddig nem ért rá, hogy látogatásokat tegyen, de ma a templomozás után biztosan találkozni fog velük.

Dalolva tűzte fejére koszorúba font haját és vidáman bújt a szép, maga hímezte ruhájába. Fehér selyem volt a bő szoknya és fehér batiszt az ingváll. A mellénykéje szép meggypiros, arany Sujtással. A pártáján fehér gyöngyszemek ragyogtak piros gránátszemek közt. Dús, sokszínű selyemszalag díszítette, hosszan végigomolva a fehér selyemszoknyán.

Tükör nem volt a szobájában, s így nem nézhette meg magát, hogy milyen szép!... De ez neki nem is volt fontos! A külső szépség sohasem jelentett előtte semmit. Ő mindig a belső szépséget, a lelket nézte és ha azt szépnek, hibátlannak tartotta, úgy, ha az illető púpos is volt, szépnek, gyönyörűnek találta.

Kezébe vette az imakönyvét, övébe zsebkendő-t tűzött és úgy libbent ki a homályos konyhába.

Az öregasszony megrebbenve nézett fel az asztaltól, hol borsót szemelt és kezét szeméhez emelte, hogy jobban lásson. Egy percre azt hitte, hogy a tavasz lebbent a szobába és annak érzi illatos fuvalatát.

Elkerekedett szemekkel nézte unokája szépséges fehér ruhás alakját és azt hitte egy pillanatra, hogy valami szép festményt lát! ... De a festmény nagyon is élt! Megmozdult, előrelépett és a nyakába borult! ...

— Édes, hát nem készül a templomba?!

— A templomba?!

A kérdés ijedten, magánosan és felelet nélkül rezgett a levegőben. Az öregasszony behúzta száját még keskenyebbre, mintha megbánta volna, hogy ennyit is mondott. Az urára nézett, aki aprófát vágott a konyha egyik leghomályosabb sarkában, majd újra munkája felé görnyedt.

Eszter értelmetlenül bámult hol az egyikre, hol a másikra.

Odakünt a tavaszi napsugártól aranyporos tiszta légben már zúgtak a misére hívó harangok. Csendben feküdt a falu, nagy ünnepi csendben, még egy szekér zörgését sem lehetett hallani.

Eszter sápadt arccal fordult nagyapjához.

— Nagyapó, hát nem jön velem?! ... Ha nem siet, lekésünk a miséről!

Az öreg Telegdi összehúzta szemét, majd nagy szakértelemmel hasította kettébe az elébe állított puha fát.

— Nem! ... — súlyosan, keményen dobta oda a szót, de nem nézett a leányra.

— De nagyapó, elfelejtette, hogy ma vásárnap van?! — Az öreg Telegdi lassú mozdulattal szedte össze a szerte-szét repülő aprófát s csak azután felelt.

— Nem felejtettünk mi el semmit, de azért nem

megyünk!... Ha te akarsz, úgy csak eredj nyugodtan!

Eszter körül forogni kezdett a világ. Kinyújtotta kezét és megfogódzott egy szék karfájában.

A harangok egyre erőteljesebben zúgnak odakint a kéklő légben. A falu megelevenedik. Csoportokban indulnak ki házaikból az emberek. Mind ünneplőben. Leányok virággal az övükben és színes szalagokkal a hajukban. Eszter körül megszűnik a furcsa körforgás és újból ura akaratának! Átható szemét ráfüggeszti nagyapja arcára.

— Úgy tudtam, hogy a Telegdieknek külön padjuk is van a templomban és az egyik Telegdi Isten dicsőségére summás pénzt adott a templom felépítésére. Mikor édesanyámmal és apámmal itt töltöttük a nyarakat, nagyapámékkal együtt mentünk a misére?!

— Régen volt! — feleli Telegdi András közömbösen, de hangja megremeg. — Változnak az idők. Nyugodjál bele, hogy nem megyünk!...

— De az Isten hívl... Mindenkit hívl... — tört ki a leányból az elkeseredés. — Hogy lehet így megváltozni?!... Csak ember változhat így meg a saját romlására, mert az Isten mindig egy és változatlan!... Nagyapa, még nem késő, vegye a kabátját és menjünk!

Esdekelve teszi össze a kezét, de az öreg macsul elfordul, majd kimért, döngő léptekkel kimegy az ajtón és befordul a veteményes felé.

Eszter most nagyanyóhoz fordul, de az öregasszony úgy összehúzta magát félelmében, mint egy megázott, ijedt, kis szürke veréb.

Érzi Eszter, hogy itt nincs mit keresnie!... Lassú mozdulattal veszi fel az asztalról az imakönyvét és megy ki az ajtón, a napfényben békésen fürdő országútra.

Fáradtan, nehézkesen lépked, mint aki nagy terhet cipell! Hamarább kellett volna mégis hazajönnie!... Hamarább!... Ha sejtette volna, hogy

itthon ilyen súlyos és nagy bajok vannak, azonnal felül a vonatra és futva jön haza megakadályozni azt a sok apró és mégis komor tragédiát, ami ezeknek a magános embereknek a kövé vált, dermedt lelkében lejátszódott.

Érzi, hogy egyre több és több feladat nehezül reá!... Egyre nehezebb, erejét meghaladó munka vár reá!... Hiszen itt nemcsak a ház, az istálló, föld meggy veszendőbe, hanem annál sokkal értéke-
sebb, sokkal több, a lélek készül elkárhozni ment-
hetetlenül!...

Könny fojtogatja torkát és már nem örvend a szép verőfénynek, annak sem, hogy találkozni fog régi kis pajtásaival. Rég nem volt még ilyen letört, ilyen szomorú!...

Észre sem veszi, hogy sokan nézik, ahogy könnyű lépteivel átmegy a templomtéren. Lehajtott fejjel lép be a templomba. Bent a hűvös, félhomályos helyiségben kikeresi magának a legtávolabbi padot és behúzódik a mélyére. Úgy összehúzza magát, mint egy megsebzett kis madár. A szíve, lelke fáj és legszívesebben sírva fakadna. Előveszi csatos imakönyvét és felüti találomra. „Jöjjetek hozzám, akik fáradotok, mert megenyhítlek titeket” — olvassa gépiesen és csendes, békés, hálás mosoly önti el vonásait. Az orgona felbúg és ezüstös hangú csengetyű jelzi a mise kezdetét. Eszter még soha életében nem imádkozott olyan áhítatos, esdő szívvel, mint ma. Szemét fel sem emelte könyvéről. Jóformán nem látott s nem hallott semmit azonkívül, ami az oltárnál történt. Mikor vége volt a misének, utolsónak lépett ki a templom ajtaján. Csodálkozott, hogy olyan kevesen álldogálnak és tereferélnek a templomtéren. De talán jobb is így!... Neki sincs kedve semmihez!... Egy-két idegen arcú leány ült a nagy platánfa alatti padon és távolabb fiúk beszélgettek csoportosan elmerülve, de mikor ő közeledett, mindegyik elhallgatott. Eszter hiába nézelődött ismerős arc után... Senki sem köszöntötte, senki

sem szólította meg. Mikor éppen be akart fordulni a főútra, egy sötétruhás parasztság jött vele szemben és megállt, mikor Esztert megpillantotta.

Mándiné volt, Sárika mamája! Miséről jött ő is, mert kezében ott szorongatta imakönyvét. Eszter sohasem ismerte volna meg, ha az asszony meg nem szólítja.

— Esztike, milyen szép nagy leány lett magából! — Fáradt, öreges hang volt ez és nem rezgett benne semmi szín, semmi élet. Arcát ráncok szeltek keresztül és szemei alatt nagy könnyzacskók étkeltek.

Eszter megdöbbenve nézte.

— Látom, szívem, alig ismer rám — sóhajtott az asszony keserűen. — Sokan vannak így vele a rokonságomból, akik hosszú ideje nem láttak. De hát az is csoda, hogy annyi bánat után egyáltalán még élék!

Eszter szívét melegség borította el, belekarolt az asszonyba és megindult vele az úton.

— Ó, Mándi néni, mennyire örvendek, hogy látom. Már éppen fel akartam keresni magukat, hogy lássam Sárít. Remélem, jól van?!

Mándiné kitépte kezét a leány karjából és a szemére szorította zsebkendőjét.

Eszter ijedten hallgatta az asszony zokogását. — Ó, Eszti, hát nem is tudja?! — rebegi végre magához térve. — Nem tudja, hogy kit gyászolok már olyan régen?! Sárikámat, az én drága, egyetlen kisleányomat!

Eszter arcát elhagyta minden szín. A nap elhalványodott előtte és egyszerre minden szomorú és sötét lett. Hát Sárika, az ő kedves, régi, kis pajtása nincs többé... És ő nem is tudta, nem is sejtette. Hirtelen feltűnt előtte gömbölyű, barna, kis arca, röpködő szőke haja és édes, pisze orrocskája, ahogy a levegőben szaglász...

— Nagyon, nagyon sajnálom, Mándi néni —

mondta csendesen. — Bocsásson meg, ha feltéptem a fájo sebet ostoba beszédemmel. Igazán sajnálom!

Máandiné azonban újra a karjába fúzi a leány kezét és most már megnyugodott hangon folytatja.

— Nincsen semmi baj, szívem, hiszen természetes, hogy nem tudhatta. Maga távol volt hét eszten-deig, ezalatt pedig sok minden történt idehaza!...

Nagyon sok!... — gondolta Eszter keserűen és a nagyszülei ellenséges mogorvasága jut az eszébe, majd Sárika kedves, gyermekded mosolygása, és nagyot sóhajtott.

— Így nem tudhatta, — folytatta Máandiné — hogy mennyi baja és szomorúsága volt a falunak. Ha nem volna itt házunk, már régen elhagytam volna ezt a helyet!... Szerencsétlen, beteg falu ez!... Nem látni egyetlen igazán egészséges embert!... Többízben nagy tifuszjárvány pusztított, az én Sarikámat is az vitte el! Sokan megkapták! Emlékszik Kovács Ibolykára?! Aki óvónő akart lenni?! Ő volt az első áldozat!

Kovács Ibolyka!... Éppen ma reggel gondolt rá!... Istenem, hát még mennyi szomorúság szakad rá ezen a napon?! Nem is tudott beszélni, hagyta, hogy Máandiné vigye a szót.

— Az orvos azt mondta akkoriban, hogy majd kijön ide hosszabb időre és körülnéz, hogy mi lehet itt a baj, de azóta sem jött soha errefelé sem!... Kicsi falu ez, eldugva a világtól. Ki törődik velünk, csak a jó Isten!... Öt éve vesztettem el az én Sarikámat, de mégsem tudok belenyugodni!... A maguk kis bandájából csak Terus él, az is mindegyre beteges. Megnyitotta a varrodáját, de bizony nem húsz leánnyal, ahogy álmodta, hanem csak egymaga varr. Majd látogassa meg, lent lakik a faluvégén.

Eszter még sokáig hallgatta Máandinét és csak akkor ocsúdott fel, mikor délre kondult meg a harangszó!... Sietve vett búcsút a szegény asszonytól és nehéz szívvel bandukolt haza a napfényes

országúton. Vidám, kedves vasárnapra vágyott és helyette csak szomorúság, bánat fogadta... Egyre arra gondolt, hogy talán jobb is lett volna, ha nem jön vissza!... Ha ott marad a fővárosban és elfoglalja azonnal azt az állást, amit kínáltak neki!... De aztán nyomban elvetette gondolatát!... Nem, neki ez az élete, itt a faluban, hol annyi baj és kötelesség hívja... Talán éppen ezért a sok gondért és bánatért kellett visszatérnie otthonába, talán ezt érezte meg hazavágyó lelke, mely nem talált soha nyugalmat és boldogságot a főváros zajos forgatagában. Nem, ő idetartozik és itt is marad!... És ha a jó Isten akarja, teljes erejét, tudását a falujának fogja szentelni... Meg kell találnia a bajok kútforrását, hogy egyszersmindenkorra megszabadítsa tőle az embe-
reket!... Elsősorban a nagyszüleit!... Ott kell kezdenie munkáját, mélyen a léleknél, hogy felébredjenek és magukhoz térjenek, míg nem késő!... Igen, sok, rengeteg sok munka várja idehaza és ő boldogan, hálás szívvel gondol arra, hogy végre itthon van s megkezdheti a munkát! Felnézett az égre és könnyei felszáradtak. Az Istenben bízó, lángoló hite erősebb volt lelkében, mint valaha és szíve mélyén azt súgta, hogy győzni fog!...

IV. FEJEZET

KUZDELMES HÓNAPOK

Már egy hónapja eltelt, hogy Eszter hazajött. Ez alatt a hónap alatt sok öröndetes változáson ment keresztül a ház, udvar, kert és az istálló. Köszönet helyett azonban sok csipkelődést és kelletlen megjegyzést hallott. Az öreg Telegdi nem egyszer kijelentette, hogy nem szereti, ha más belekontárkodik a dolgába és sohasem vette észre a szépet és rendest, hanem úgy ment el mellette, süket fülekkel, vakon.

A lovak már nem álltak rothadó szalmán az istállóban és nem volt sebes a hátuk a rászálló rovarok csipéseitől és a rosszul rájuk helyezett hámtól. Eszternek minden reggel első dolga volt az istálló. A kisfiú alázatos félelemmel teljesítette parancsait. Jobban tisztelte a fiatal, határozott leányt, aki parancsolni tudott, de a mellett szivélyes is tudott lenni, mint bárki a világon. Árvagyermek volt és Telegdi tartotta őt kegyelemből. Néha-néha adott neki egypár rongyot és garast, azonkívül megkapta silány kosztját. Ennek fejében ő volt a lovászgyerek, akire rá voltak bízva ezek a drága igavonó állatok. Most ragyogott az istálló, mint egy szoba. A vályú mindig tele volt friss eleséggel és a kantárok és szíjak csak úgy fénylettek a tisztaságtól!... Utána minden reggel az udvar következett, majd a disznóól. Ez volt a legnehezebb munkája, de a kis lovaszgyermek, aki áhítattal nézett fel rá, készséggel vállalta magára annak is a tisztítását és sokszor lepte meg azzal Esztert, hogy reggelre szépen ki

volt takarítva a nagy ól és a vályúba friss víz volt öntve.

Most nem álltak olyan fertelmes, rothadt, bűzös szalmán és hulladékokon az állatok és ezáltal mintha fürgebbnek és jobban tápláltabbnak néztek ki. Mire Eszter a napi takarításból megpihenhetett, már jól benne jártak a délelőttbe és sajgott a háta, keze, de akkor sem gondolt a pihenésre. Kivette nagyanyja kezéből a fakanalat s bár csak morgást és kelletlen arcot kapott, félretette minden érzékenységet és ő maga főzte meg az egyszerű, de tápláló ételeket. Mikor először főzött nagyanyja helyett, az öreg Telegdi csak forgatta az ételt és piszkálgatta. Mikor leszedte a tányérokat a csupasz asztalról, az öreg kiverte a pipáját, megtömkölte és csak annyit kérdezett az unokájától: meddig szándékozik még falun maradni?!

Eszter szívéről lefutott a vér és olyan sápadt lett, hogy még az öreg szüle is megijedt, de hamar összeszedte magát és magasra emelt fejvel bátran válaszolt.

— Úgy számítottam, hogy őszig — felelte csengő hangon. Egy pillanatig farkasszemet néztek egymással a nagyapa és unoka, de most az öreg kapta el elsőnek a szemét és morgott a foga között.

— Valahogy csak kibírjuk!... — hallotta Eszter, ahogy felkelt az asztaltól és odaült kedvenc helyére, a kemencepadkára.

Eszter nem beszélt többet. Szótlanul mosta el a vacsoraedényt és bement a szobájába, de elébb éppoly tisztességtudón köszönt éjtszakára, mint rendszeren. Csak odabent a betett ajtó mögött hagyta el ereje és dőlt hangtalan zokogással ágyára, belefúrta fejét a párnákba.

Hát sohasem lágyul meg ez a kerges nagyapai szív?! Hát sohasem enged fel a rárakódott jégpáncél?! Nagyanyja sem volt sokkal barátságosabb, de legalább nem üldözte, sőt egyszer még elismerésének is hangot adott, mikor majdnem minden munkájától

felmentette és a kertben is pontosan öntözte a kiszáradt palántákat.

Ó, a nagyanyjánál már elért egyet-mást!... Ha nem is beszélt hozzá, ha nem is mosolygott rá, túrta... Igen, Eszter lopva már észrevette, hogy sokszor keresi a szemével és ez határtalan boldogsággal töltötte el.

De ez a boldogság nagyon rövid ideig tartott. Ahogy nagyapja ridegen, visszautasítón megjelent a konyha küszöbén, ez a kis öröm és megelégedés azonnal messzi röppent a konyha tájékaról.

Alig várja, hogy megszabaduljon tőlem — gondolta Eszter, alig várja, hogy ne lásson többé...

Hát nem!... — mondta magának. — Azért sem!... Én ide tartozom és itt is maradok!... Jussom van hozzá! Céлом van és küldetésem! Amíg le nem olvasztom a jégpáncélt a szívükről, míg meg nem mentem a birtokot a pusztulástól, lelküket az elkárhozástól és meg nem fejtem a falu betegségének rejtélyét, addig egy tapodtat sem megyek!... Tűrok és szenvedek, hallgatok és cselekszem, és ha elértem, amiért jöttem, akkor már kiűzhet innét! Elmegyek, ha nem is szívesen, akkor már belátom, hogy nincsen szükség rám!...

Ezzel az elhatározással aludt el és ébredt másnap!... S így teltek a napok, hetek, szakadatlan munkával, önmagát való megalázással és hangtalan, befelé sirt könnyekkel. De a régi omladozó ház ragyogott, már ahogy egy nagyon vén és nagyon végét járó öreg épület ragyogni tud. Az udvar fel volt hintve friss kavicssal. A rózságyakban virítottak a rózsák, rezedák és petuniák ontották illatukat. A veteményeskert smaragdzölden a napi kétszeri öntözéstől duzzadtan, szemet gyönyörködtetőn fejlődött a napon. Még a ház mögött elterülő öt hold prima búzaföldre is maradt ideje, hogy kijárogasson.

Ezt az öt holdat az öreg Telegdi mintabúzának tartogatta. Igaz, hogy ilyen búzája nem termett az egész határban senkinek sem. Nagyanyó mutatott

egy zsákkal Eszternek a tavalyi búzából. Eszter csillogó szemekkel vette tenyerébe ezeket a nagy, kövér, lisztes, szétomló, puha szemeket. Királyi búza volt! Igazán mintának, magnak való! Ez az öt hold volt nagyapja szemefénye! Itt időzött a legtöbbet. Egész délutánokat töltött itt. Látni lehetett sokszor a kert végéből meggörnyedt alakját, ahogy a búzatáblák között jár-kei vagy percekig levett kalappal áll, mintha imádkoznék. Eszter meg tudta érteni ezt a néma, hódolatteljes szeretetet. Ő maga is vérében érezte a föld, a búzaföld mélységes szeretetét és ragyogó lett a szeme az örömtől, mikor ott járhatott a szépen fejlődő búzaerdő között.

A másik negyvenöt hold szétszórva feküdt a falu határában. Oda reggeltől délig látogatott el az öreg Telegdi. Figyelte a búza növekedését, kémelte az időt, korholta az embereit és elégedetlenül nézegette a szerinte lanyha, rest munkásokat. Ritkán volt megelégedve, csak akkor lágyult el az arca, ha a ház mögötti ötholdas kis paradicsomában járt. Ide nem vett munkást maga mellé. Féltékeny volt itt minden kapavágásra. Maga dolgozott meg mindent az utolsó földforgatásig. Unokáját sohasem hívta magával, sem a feleségét. Ez a kis birodalom egyedül az övé volt, az övé maradéktalanul!...

Ez a kis föld a maga pompás, hajladozó búzájával igaz és jó volt hozzá!... Nem csapta be, nem csalta meg, mint az emberek. Ebben nem csalatkozott, ez beváltotta minden hozzáfűzött reményét és vágyát... Jobb volt hozzá, mint saját családja... Igen, megértőbb és jobb a leányánál is, akit pedig rajongásig szeretett, s aki mégis itthagya egy jöttment városi ember kedvéért, azután elment, hogy meghaljon és soha ne jöjjön többé vissza, hogy jóvátegye, amit ellene vétett.

A felesége egyszerű, jó asszony, de sohasem értette meg egészen. Éltek egymásmellett békességben, de kevés megértésben. Nem is gondolt arra, hogy feleségének is lehetnek vágyai, álmai, mint

neki a búzaföld, nem is érdeklődött eziránt soha. Megszokta, hogy csendes, mindig hallgat és kényelmes visszhangja az ő akaratának és zsarnokságának.

Aztán most itt volt az unoka!... Az unoka, aki új rendet akar teremteni a házában és lelkében!... Amíg a házában rendezi kis játékait, nem bánja, üsse kő, de a lelkéhez nem engedi érni, nem!... Az az ő külön birodalma, hová nincsen senkinek sem bejárása...

A tisztelendő úr is próbálkozott vele nem egyszer szép és barátságos szóval. El is jött hozzájuk többször és leült vele elbeszélgetni a lugas hűvösében... Próbálta megmagyarázni neki és feleségének, hogy milyen helytelenül élnek... Az asszony szemében könny ragyogott... Tudja jól, hogy azon éjjel nem is aludt, egyre forgolódott az ágyában, de ő nem hatódott meg, nem, azért sem!... Az Isten nem hallgatta meg, mikor mellét verve, alázatban fürdött és úgy kérte, könyörögte, hogy mentse meg a leánya, egyetlen gyermeke életét!... Nos hát most már nem kér többet és nem is köszön semmit... él, ahogy eddig élt és hagyjon neki mindenki békét!

A felesége tehet, amit akar, de tudja jól, hogy nélküle szegény moccanni sem mer... Derék aszszony, csak éppen hogy kedélye nem volt soha... dehát neki sem... azért lett a házuk olyan szomorú és magános. Az unokája, igaz, hogy más fából van faragva. Ugyes, derék leány. Szép és jó is, akárcsak Katica volt valamikor... De mikor néha szembe száll vele, mégsem Katica, hanem mintha a saját kicsinyített mását látná a leány parázsló, égő, dacos szemében.

Igen, az ő vére... nincs a felesége életteretlenségéből semmi benne. Konok, dacos Telegdi-vér lobogott ereiben... De kár, hogy nem fiú, hanem leány, de az sem lenne baj, ha nem akarná őt mindenáron a házával együtt megjavítani!... Még csak az kellene, egy ilyen tacsó vele kezdjen ki!...

egy zsákkal Eszternek a tavalyi búzából. Eszter csillogó szemekkel vette tenyerébe ezeket a nagy, kövér, lisztes, szétomló, puha szemeket. Királyi búza volt! Igazán mintának, magnak való! Ez az öt hold volt nagyapja szemefénye! Itt időzött a legtöbbet. Egész délutánokat töltött itt. Látni lehetett sokszor a kert végéből meggörnyedt alakját, ahogy a búzatáblák között jár-kei vagy percekig levett kalappal áll, mintha imádkoznék. Eszter meg tudta érteni ezt a néma, hódolatteljes szeretetet. Ő maga is vérében érezte a föld, a búzafield mélységes szeretetét és ragyogó lett a szeme az örömtől, mikor ott járhatott a szépen fejlődő búzaerdő között.

A másik negyvenöt hold szétszórva feküdt a falu határában. Oda reggeltől délig látogatott el az öreg Telegdi. Figyelte a búza növekedését, kémelte az időt, korholta az embereit és elégedetlenül nézegette a szerinte lanyha, rest munkásokat. Ritkán volt megelégedve, csak akkor lágyult el az arca, ha a ház mögötti ötholdas kis paradicsomában járt. Ide nem vett munkást maga mellé. Féltékeny volt itt minden kapavágásra. Maga dolgozott meg mindent az utolsó földforgatásig. Unokáját sohasem hívta magával, sem a feleségét. Ez a kis birodalom egyedül az övé volt, az övé maradéktalanul!...

Ez a kis föld a maga pompás, hajladozó búzájával igaz és jó volt hozzá!... Nem csapta be, nem csalta meg, mint az emberek. Ebben nem csalatkozott, ez beváltotta minden hozzáfűzött reményét és vágyát... Jobb volt hozzá, mint saját családja... Igen, megértőbb és jobb a leányánál is, akit pedig rajongásig szeretett, s aki mégis itthagya egy jöttment városi ember kedvéért, azután elment, hogy meghaljon és soha ne jöjjön többé vissza, hogy jóvátegye, amit ellene vétett.

A felesége egyszerű, jó asszony, de sohasem értette meg egészen. Éltek egymásmellett békességben, de kevés megértésben. Nem is gondolt arra, hogy feleségének is lehetnek vágyai, álmái, mint

neki a búzaföld, nem is érdeklődött eziránt soha. Megszokta, hogy csendes, mindig hallgat és kényelmes visszhangja az ő akaratának és zsarnokságának.

Aztán most itt volt az unoka!... Az unoka, aki új rendet akar teremteni a házában és lelkében!... Amíg a házában rendezi kis játékait, nem bánja, üsse kő, de a lelkéhez nem engedi érni, nem!... Az az ő külön birodalma, hová nincsen senkinek sem bejárása...

A tisztelendő úr is próbálkozott vele nem egyszer szép és barátságos szóval. El is jött hozzájuk többször és leült vele elbeszélgetni a lugas hűvösében... Próbálta megmagyarázni neki és feleségének, hogy milyen helytelenül élnek... Az asszony szemében könny ragyogott... Tudja jól, hogy azon éjjel nem is aludt, egyre forgolódott az ágyában, de ő nem hatódott meg, nem, azért sem!... Az Isten nem hallgatta meg, mikor mellét verve, alázatban fürdött és úgy kérte, könyörögte, hogy mentse meg a leánya, egyetlen gyermeke életét!... Nos hát most már nem kér többet és nem is köszön semmit... él, ahogy eddig élt és hagyjon neki mindenki békét!

A felesége tehet, amit akar, de tudja jól, hogy nélküle szegény moccanni sem mer... Derék aszszony, csak éppen hogy kedélye nem volt soha... dehát neki sem... azért lett a házuk olyan szomorú és magános. Az unokája, igaz, hogy más fából van faragva. Ügyes, derék leány. Szép és jó is, akárcsak Katica volt valamikor... De mikor néha szembe száll vele, mégsem Katica, hanem mintha a saját kicsinyített mását látná a leány parázsló, égő, dacos szemében.

Igen, az ő vére... nincs a felesége élhetetlenségéből semmi benne. Konok, dacos Telegdi-vér lobogott ereiben... De kár, hogy nem fiú, hanem leány, de az sem lenne baj, ha nem akarná őt mindenáron a házával együtt megjavítani!... Még csak az kellene, egy ilyen tacsó vele kezdjen ki!...

Azt már nem... Majd megmutatja, hogy ki az erősebb!...

Azért hát az öreg Telegdi arcáról nem olvadtak le az árnyak és nem oldódott fel a mogorvasága, ha unokájával szembekerült.

Eszter többé meg sem próbálta megteríteni ebédhez és vacsorához az asztalt. Csak annyit engedett meg magának, hogy mindennap reggeli után forró vízzel lesúrolta az asztal lapját és poharakat, sótartót tett rendesen a tányérok elé.

Vasárnaponként virágot is tett az asztal közepére, mintegy véletlenül, olyan közömbösen, hogy semmi szándékosság ne látszódjék benne, s csak lopva figyelte a hatást.

Az öreg szüle először nem tudta, mihez kezdjen vele. Ide-oda tologatta, rakosgatta, de végül is ott hagyta az asztal közepén és fáradt, mindig könnyező szeme néha-néha rátévedt, megpihent a zöld ágakon és a pirosban játszó rózsaszín rózsákon.

Katicának volt valaha egy ilyen szép, éles rózsaszín ruhája. Ő varrta meg bő ráncosra. Végül már jó volt nézni a rózsát... jó és békés... A multat látta parányi, lehellet finom levelén, a multat, mikor még ő is fiatalabb volt!...

Az öreg Telegdi már újabb kihívásnak vette a virágot a zöld mázos korsóban. Már az ajkán lebegett a csúfondáros megjegyzés, hogy „nem vagyok én ló, hogy takarmányt legeljek“, de aztán mást gondolt és visszaszívta idejében az ajkára kívánczó szavakat.

Ha semmi észrevételt nem fűz a virághoz, ehhez az úri bolondsághoz, hóbortos újításhoz, jobban fog fájni a leánynak, jobban fogja bántani, hogy megjegyzésre sem méltatja. Azért hát csak nyugodtan ült le az asztalhoz és egy pillantást sem vetett az illatos, harmatos rózsák felé.

Állandó harc és háború volt közöttük!... Eszter a szeretetért, megértésért, megtérésért küzdött. Azt akarta, hogy elfogadják segítségét, egészséges,

hasznos tanácsait, újításait. Az öreg meg úgy felvértelte magát a mindennapi gorombaságainak fegyverzetébe, mint aki fél, hogy legyőzik!... Gyermekeken félt Esztertől!... Igen, félt, ő, Telegdi András, aki eddig hetvenéves koráig sohasem ismerte ezt az érzést. Félt unokája bátor, tiszta tekintetétől, dacos és mégis puha mosolyától, fürge, mozgékony tevékenységétől, kemény, elszánt akarásától és egyben a szinte alázatossáig menő jóindulatától és kedvességétől. Félt az arcára nézni, a szép tömört, érett búza színű hajára, mely egészen olyan, mint Katicájáé volt. Félt az ellágyulástól, a legyőzetéstől. Ez a félelem készítette, hogy még gorombább és csipkelődőbb legyen, pedig némelykor neki fájt ez legjobban, különösen, mikor a multkor azt vágta oda az unokájának, hogy „meddig szándékozik itt maradni közöttük?!” Láta, hogy sápad el Eszter kedves, piros arca és hogy hal ki a fény ragyogó kék szeméből. Azon az éjjelen ő sem aludt semmit. Érezte, hogy rossz, gonosz öregember, aki szándékosan bántja, szomorítja az unokáját.

Szándékosan, holott szereti!...

Igen, akármilyen különösen is hangzott, rádöbent arra, hogy szereti!... Hiányzik, ha nincs a közelükben és egyszerre kialszik a fény, ha kimegy a szobából. Hiányzott, ha reggel nem látta a szokott időben felcsillanni piros-babos ruháját az istálló környékén és az ebéd is jobban esett, mióta az unoka keze készítette el számukra. Szerette, mint hajdan a leányát, Katicát, mogorva, félő szeretettel, de inkább meghalt volna, semhogy ezt bevallja ön maga előtt. Küzdött ellene, erősen küzdött... Félt, hogy el ne árulja magát... Isten, őrizz!... Óvakodott, hogy Eszter meg ne sejtse valamit... még előnyt kovácsolna magának és betelepítené házáat egy csomó felesleges újítással és higiéniának nevezett ostobasággal. Egy szép nap még arra ébredne, hogy az unoka az úr a házban, ő parancsol!... Azt már nem... világgá menne szégyenében, hogy így öreg-

korára megcsúfolták!... Azért hát valósággal került Esztert és napok teltek el, hogy a rövid mogorva köszönésen kívül nem váltottak együtt egy szót sem.

Eszter azonban nem csüggedt és szívvel-lélekkel folytatta tovább munkáját és meg volt győződve arról, hogy eljön az az idő, mikor egy szép napon ott fog pihenni feje azon a makacsul elzárkózott nagyatyai szíven és eléri azt, amiért olyan lankadhatatlan hittel, teljes erejével küzd.

V. FEJEZET

A NAGY FELFEDEZÉS

Két héttel később, hogy Eszter Mándinéval találkozott, egy szép vasárnapi napon, mise után elhatározta, hogy végre meglátogatja Hajdú Terust, régi jó barátját.

A napfény sziporkázva hintette sugarait az útra, bokrokra, fákra. Fehéren izzott az út pora és forró volt a levegő is. Június végén jártak. Eső alig esett. Szárazság ígérkezett.

Az öreg Telegdi hiába kémlelte aggódó szemmel az ég alját, felhőtlen maradt az hetek óta. Eszter már kora hajnalban megöntözte a veteményes- és a kis virágoskertet. Kitakarította a házát, utána magára öltötte fehér ruháját és elindult imakönyvével kezében a templomba. Nagyszüleit már nem is hívta. Tudta, hogy hiába!... Egy párszor még próbálkozott, de feleletre sem méltatták. Meleg, kötelességtudó és hívő lelkének ez volt a legnagyobb és legsajgóbb sebe... Nem így ismerte gyermekkorában a nagyszüleit. Akkor eljártak az Isten házába a többi jóra való, becsületes falusi néppel, ma pedig Istentől elfordulva élnek. A falu összeség a hátuk mögött, még reá is ujjal mutogattak eleinte egyesek, hogy itt megy a bogaras, istentagadó Telegdi úri unokája... Ez volna azonban a legkevesebb!... Hadd mondjanak róla az emberek azt, amit akarnak, csak a nagyszülei hajlanának az okos szóra és békülnének ki a jó Istennel.

Fájó szívvel hallgatta végig a misét és indult meglátogatni Teruskát. A hosszú úton megszomjazott. Két szomszédközségből jött szekér döcögött

előtte felkavarva az út porát. A porfelhő ruhájára, hajára, még a szájába is jutott. Égett a torka egy kis jó friss kútvíz után. Majd Terusnál, gondolta és meggyorsította lépteit kis barátnője otthona felé.

A falu legkiesőbb utcájában laktak Terusék. Végre elérte a takaros, kis cserépfedelű házacskát. Kevés cseréptetejű ház volt a falujukban. Terusék háza csinos tetejével, fehérre meszelt falaival, piros muskátlijaival a két tükörfényes, parányi kis ablakban, messze kivált a többitől.

Eszter elmosolyodott magában. Ez a takarosság, rend és tisztaság annyira rávallott az ő kis Terusára. Gyermekkorában is mindig rendes, tiszta, csinos, bár szegényes, egyszerű ruhácskáiban járt és sohasem volt maszatos az arcocskája, s fésületlen a haja. Rajongott mindig a szépért, azért is akart mindenáron varrónő lenni, hogy szép szeretetét másokra is átvihesse.

A kapu csak be volt támasztva. Eszter lépteire hangos kutyaugatás hallatszott. Egy házacskájához megkötött derék pulikutya harcolt fogcsikorgató tehetetlenségében az idegen betolakodó ellen.

Eszter bátran odament és belenézett az állat hűséges, kedvesen csillogó okos szemébe.

— Csiba te, jóbarát vagyok én!

A kutya megrázta bozontos fejét, egyet-kettőt vakkantott még, azután nyugodtan leheveredett házacskája előtt a napon. De már nyílt is az ajtó és keretében Terus barna fejecskéje jelent meg.

A két leány szeme összevillant, majd a következő percben egymás nyakába borultak.

— Teruskám!

— Eszter!

— Teruskám, csakhogy látlak!...

Könnyek csillogtak szemeikben, átölelve egymást lépték át a küszöböt.

— Esztikém, milyen szép leány lettél!

Terus őszinte elragadtatással csapta össze ke-

zeit és boldogan nézegette a magas, fehér ruhás, izmos, sudár növésű barátnőjét.

Eszter viszonzni akarta Terus kedves szavait, de ajka sehogy sem találta meg a kellő szavakat. Terus vézna volt és sápadt. Ajka vértelen. A ruha csakúgy lógott rajta, mintha kölcsönkérte volna valakitől.

— Látom, hogy engem nézel, Esztikém — mondta tettetett vidámsággal. — Hát bizony, én cudar bőrben vagyok! A gyomrom nincs rendben. Az orvos azt mondja, hogy bélhurut és eltiltott az evéstől. Csak vízben főtt burgonyán és pirított kenyéren élek. Ettől pedig nem lehet meghízni, nem igaz?! ... — Felnevetett, de nevetése hamisan hangzott.

— Gyere be Esztikém a belső szobába, édesanyám íziben itthon lesz, a templomba ment.

— Téged már régen nem láttalak a misén, Teruskám, pedig kerestelek!

— Nekem fáj ez a legjobban, de lázas betegen feküdtem több mint egy hónapig. Tegnap keltem fel először... Ó, Eszter, hadd beszéljünk másról, úgy örvendek, hogy végre hazajöttél! ...

És Eszter mesélni kezdett mindenféléről, hogy elterelje borús gondolatait, melyek aggódva minduntalan vissza-vissza tértek Terus beesett arcára és bágyadt tekintetű szemére.

— Mándi Sárít ez az alattomos betegség vitte el és Kovács Ibolykát is... Itt valami nincs rendjén... Egyre halódik a falu és a betegségük mindig egyezik! ... Itt valamit tenni kell... Sohasem érezte ezt olyan erősen, mint ebben a pillanatban...

Gyorsan és szinte hadarva mesélt, hogy Terus ne sejtsen meg semmit borús gondolataiból. Mesélt a fővárosról, a gyönyörű Halászbástyáról, Gellérthegyről, az ezüstös Dunáról és a nagy forgalomról... Színes, regélő szavai elvezették az álmélkodó Terust a Vár zeg-zugos, ódon, kis utcáin, az impozáns, lelket-szívet megfogó és ihlető Mátyás-koronázótemplomba, el a csipkefínom, soktornyú, híres ország-

házba és végül a gyermekek kedvenc séta- és szórakozóhelyére, az állatkertbe, hová tanuló könyvével kezében, ő is sokszor kilátogatott nyári délutánokon.

Terus kipirult lelkesedéssel hallgatta. Ide az ő falujukba alig jött valami hír a külvilágról. Ujság nem járt senkinek, ki ért volna rá arra, hogy olvasással töltse az idejét?!... Éltek csendesen, munkában, ő is már negyedik éve, hogy megnyitotta a varrodáját.

— Igaz, hogy magam varrok és nem húsz varróleánnyal, — tette hozzá szerény mosolygással — de hát más a gyermekfejjel elgondolt álom, mint az élet!... Az álmok rendszerint lekopnak a felére, mire megvalósulhatnak!...

Keserűség nélkül beszélt és Eszter szeretettel simogatta meg szép, gesztenyeszínű, göndör haját.

— Azért, ne hidd, hogy boldogtalan vagyok, sőt!... Elértem, amire vágytam! Varrónő lettem! Ha jobbakké lesznek a viszonyok, talán az én varrodám is bővülni fog. Inkább lesz kedve az asszonyoknak és leányoknak varratni maguknak. Addig én is teljesen meggyógyulok és több erővel fogom bírni a munkát. Amíg feküdtem, sokat olvastam. A tisztelendő úr olyan kedves volt és édesanyámmal könyveket küldött nekem és meg is látogatott. Olyan élvezet volt számomra ezeknek a szép, nemes irányzatú könyveknek az olvasása, egészen felüdültem tőle. Amint látod, tehát jól élünk mi itthon!

— Látom — mosolygott meghatottan Eszter. — Ezentúl én is gyakran eljövök hozzád és megvitatjuk majd, amit olvastunk. Én is hoztam magammal egy-egy könyvet. Elhozom majd neked olvasás végett. Nagyon örvendek, hogy végre itthon vagyok, úgy vágytam utánatok és a falum után. Szép a főváros és szép a nagyvilág, de én csak egyetértek a régi közmondással, hogy mindenütt jó, de a legjobb otthon!

Olyan kellemesen elbeszélgettek, hogy észre

sem vették és délre járt az idő. Hajdúné is megérkezett. Templomozás után elbeszélgetett, azért jött meg később. Nagyon örvendett Eszternek s annak, hogy kisleánya nem volt egyedül.

Szeretettel kérte Esztert, hogy jöjjön hozzájuk minél gyakrabban.

— Terus boldog lesz, Eszter lelkem, ha minél gyakrabban látja, úgyis annyit van szegényke egyedül. Engem egész nap leköt a föld, csak estére kerülök haza.

— Eljövök, hogyne jönnek — ígérte Eszter. — Ahogy a dolgom engedi, meglátogatom Terust. De most már, sajnos, mennem kell, ha ebédre otthon akarok lenni.

Búcsúzkodni kezdett és mikor kilépett az ajtón, jutott eszébe szomjúsága, mely a nagy beszéd hevében háttérbe szorult.

— Teruskám, szívem, adhatnál nekem egy pohár vizet?! — szólt a mellette lépkedő barátnőjének. — Már az úton idejövet megszomjaztam.

— Hogyne adnék — lelkendezett Terus. — Legközelebb úgy jöjj, hogy nálunk maradj ebédre. Várj, friss vizet hozok a kútról, ott van a ház mögött.

Beszaladt a konyhába bögréért és Eszterrel együtt mentek a kúthoz vizet meríteni. Lejtősen épült az udvar. A ház mellékhelyisége közel és egy szinten épült a kúttal. Alig választotta el a mellékhelyiségtől egy-két méter... A talaj a kút felé kezdett lejtősdödni... Eszter szeme önkénytelenül is felmérte a távolságot és szinte maga előtt látta azt a szennyes, fertőzött, ammoniákkal teli vizet, ami a talajból a kútba szívódik... Hirtelen megragadta barátnője karját, aki fel akarta húzni a vödöröt.

— Köszönöm lelkem, nem kérek, meggondoltam, majd csak megleszek víz nélkül, okosabb lesz, ha nem iszom, hogy ne izzadjam a napos úton.

Különös, fakult hangon beszélt és szemében szokatlan fény égett. Valami azt súgta szívében, hogy rájött a nagy, szomorú titok nyomára... Az Isten

azért adta pillanatnyi szomjúságát, hogy kezébe adja a dolgok nyitját.

— Ahogy akarod! — nevetett Terus és egy kissé csodálkozva nézett barátnője felhevült arcába. — Igazad van, hogy a hosszú napon való séta előtt nem jó inni, de az sem kellemes, ha szomjas az ember! . . .

Visszaeresztette a vödört és megindultak a kapu felé.

— Mondd, Teruskám, — kérdezte fojtott hangon Eszter — mindig ebből a kútból ittatok?!

— Hát persze! — nevetett barátnője különös kérdésén Terus. — Miből ittunk volna másból?! Igen jó, hideg vize van, kár, hogy nem kóstoltad meg.

— Elhiszem, — feleli Eszter — de azért mégsem kérek. — Szeme kutatón vizsgálgatta a szomszédék kertjét, hol éppen a kerítés mellett álltak a mellék-helyiségek, alig egy méterre Terusék udvarától. A kút ott is közel állt az istállóhoz és szemétdombhoz. Gyermekek sikongtak az udvaron és egy öregasszony éppen akkor öntött egy vödör szennyes vizet a kút elé.

Eszter szeme elsötétült. Most már teljesen tisztán állt előtte a helyzet. Már nem volt titok többé, hogy ebben az istenháta mögötti kis elhanyagolt, elhagyott faluban miért nem egészségesek az emberek! . . .

Zsebkendőjével letörölte a verejtéket homlokáról és barátnőjéhez fordult.

— Mondd, Terus, megtennél nekem valamit?!

Terus arca kipirult a boldogságtól.

— Neked, Eszter lelkem, mindent!

— Nem nagy dolog, amit kérek tőled. Annyi az egész, hogy ígérd meg, hogy nem iszol többé ennek a kútnak a vizéből.

Terus arca ijedt és csodálkozó lett.

— Ne hidd, hogy bolond vagyok, — mondta kényszeredetten mosolyogva Eszter — nincsen nekem semmi bajom, bolondos sem vagyok, hanem

úgy látom, hogy ebben a mi falunkban a legtöbb kút vize fertőzött.

— Fertőzött?! — Terus szemöldöke felszaladt a homloka közepére és még a szája is nyitva maradt bámulatában.

— Úgy bizony, fertőzött. Most már tudom, miért beteg a fél falu és miért pusztultak el annyian. Na, de végére járok a dolognak! . . . Addig azonban megígérted, hogy nem iszol sem a ti, sem a szomszédék kútjának vizéből.

Terus még mindig nem bírt magához térni a csodálkozástól.

— És gondolod, hogy én is attól vagyok beteg?!

— Nemhogy gondolom, de tudom, habár nem vagyok orvos. Nem kell ehhez különös tudomány, hogy észre vegye az ember, hol itt a baj. Őreg már a mi falunk, régen épült, akkor még nem értettek az emberek annyit az egészséges élet megteremtéséhez, mint most.

— Ó, Eszter, mennyi eszed van neked! — álmélkodott Terus. — Hiába na, meglátszik rajtad a nagy tanultság!

— Azért tanultam, hogy a falumnak hasznára lehessek! — felelte Eszter ragyogó szemekkel. — Nem is hittem, hogy egyszer tényleg a hasznomat vehetik! . . . Lehet, hogy nagy harc és háború lesz, mert makacs, konok, vaskalapos emberek lakják a falut, de én azért megkezdem a harcot az egészségért, mert csak egészséges testben lakozhatik tiszta, ép lélek.

Terus nem felelt semmit, csak a szeme beszélt minden szónál ékebben. Belecsimpaszkodott Eszter karjába és úgy nézett fel rá, mint megmentőjére.

— Én mindenben segítségedre leszek! — suttogta.

— Köszönöm, Teruskám, — mosolyodott el Eszter — ha a vízminta, amit majd beküldök elemzésre, csakugyan kimutatja az igazamat, akkor majd csak belátja mindenki, hogy javukat akarom. Addig is

lelkem, ne sajnáld a fáradságot és ha megvan még az a régi kút ott a domb hajlásánál, ahol tiszta víz csörgedez a földből, onnan hozzatok ivóvizet magatoknak.

— Megmondom édesanyámnak — felelte komolyan Terus. — Ó, Eszter, ha meggyógyulnék, én lennék a világ legboldogabb embere!

— Meg fogsz gyógyulni, kis Terus — mondta Eszter és könnyes lett a szeme. — Meglátod, rendbe jön minden, csak tartsd meg a tanácsomat.

Megcsókolta barátnőjét és megindult a hazafelé vivő úton.

A déli nap beletűzött szemébe, de nem törődött vele. Nem látott és nem hallott semmit. Csak egy vágy vitte, hajtotta előre, a felismerés és segítség égő, forró vágya... Tudta, érezte, hogy amibe most belevág, nem lesz könnyű, sőt nehezebb lesz még a nagyapjával vívott harcnál is, de azt is érezte, hogy semmi nehézség, rosszindulat, kicsinyesség és gánccsokodás sem lesz képes eltéríteni nagy és szent feladatától...

Egy percre megállt és lehúnyta szemét az égő napon. Lehúnyt szeme előtt egy virágzó, zöldelő falu képe jelent meg vidám, pirospozsgás, egészséges gyermekekkel és tettekre kész, izmos, elégedett emberekkel. Szinte hallotta felcsendülni a kis templom harangját és látta a misére haladók közt nagyszüleit is. Hálát mentek adni az új faluért, azért a faluért, melyet a lenézett, megvetett unoka segített erőssé és egészségessé tenni...

Álom volt, röpke álom, de elég volt ahhoz, hogy még kitartóbbá s edzettebbé tegye Eszter szívét és harci kedvét.

Megpróbálok mindent, suttogta maga elé, amíg hazafelé ment a poros országúton. Megpróbálok mindent és hiszem, hogy egy szép napon kiküszöbölünk innen minden bajt és betegséget.

Új élet fog itt sarjadni, amitől majd újjászületnek a fiatalok és öregek egyaránt.

VI. FEJEZET

HARC A FALUÉRT

Másnap Eszter éppen a jegyzőhöz készült, mikor nagyanyja sopánkodva nyitott be a szobájába.

Még sohasem lépte át magától a küszöböt. Eszter hiába hívta, hogy ebédutánonkint pihenjen le a tisztára takarított, csinos kis szobában, nagyanyja mindig csak bólogatott rá fejével, de sohasem élt az engedelemmel.

Ma azonban ijedtség és szorongás égett kicsiny, könnyes szemében, ahogy unokájára nézett.

— Baj van a Jancsi gyerekekkel, erős görcsök gyöttrik, nem tudja elvinni az ebédet nagyapának.

Eszter átölelte nagyanyja reszkető vállait és leültette egy székre.

— Azért pihenjen le, édes, valahogyan csak megoldjuk ezt a dolgot is. Elküldjük az ebéddel Pistit az istállóból. Eddig is ő vitte, míg Jancsit nagyapó nem szerződtette.

Nagyanyó azonban csak egyre rázogatta fejét.

— Hogy megegye a felét?!... Különben is András a kaszálóhoz küldte kisegíteni.

Eszter arca felderült.

— Akkor sincs baj. Majd kiviszem én!

— Te?!... — álmélkodott az öregasszony és levette ráncos kezét arcáról, hogy jobban lássa unokája napsugaras mosolyát. — Nem való az neked!

— Miért nem?! Nagyapámnak viszem az ételt, aztán elfelejti nagyanyó, hogy én nem találok semmiféle munkában sem szégyelnivalót!... Csak

legyen egészen nyugodt, pontosan itt leszek, hogy elvigyem az ebédet.

Nagyanyó megpróbált még ellenkezni, de Eszter csakhamar leszerelte egypár simogatással és csókkal. Nagyanyó ezeket a csókokat és simogatásokat eleinte csak félve tűrte, bár nagyon jólesett szívének, lelkének. Félt, hogy az örege észreveszi és csúfolni fogja gyengesége miatt. Félt, hogy megbántaná unokáját, aki pedig csak jót akar!... Igen, most már rájött, hogy az unokája nemcsak külsőleg, hanem bensőleg is szakasztott mása az elhunyt leányának. Mintha ő dörgölné almapiros arcát az ő száradó, fonnyadt bőréhez és mintha az ő ifjúsága tenné fényesebbé körülötte a napot és életet...

Szerette az unokáját!... Nem bírta már letagadni... Talán már első perctől fogva megszerette, mikor sötétkék kabátkájában megjelent a konyha küszöbén, aranyhaján a lemenő nap piros fátyolával. Katica jött hozzá vissza az unokájában még szebben, frissebben, élőbben, mint valaha!...

Azért ha a szeretetlen, sivár élettől megkérge sedett öreg szíve nem is bírta olyan melegséggel viszonzni Eszter gyöngédségeit, de nem tiltakozott ellenük, jólesett neki, mint tikkadt szomjúzóknak egy korty friss hideg víz. Esténként, ha elkerülte az álom fáradt, öreg szemeit, egyre azon imádkozott a Mindenhatóhoz, hogy András begyepesedett szíve is megenyhüljön az unokája iránt és hogy Eszter örökké velük maradjon!...

Eszter ezalatt felcserélte munkaruháját egy egyszerű kis pirosvirágos nyári ruhával és nekivágott az országútnak.

A jegyzőhöz készült fontos megbeszélésre, de most úgy határozott, hogy elsőnek útba ejti a megbetegedett Jancsi gyerek otthonát.

Jancsiék éppen az ellenkező irányban laktak a falu túlsó végén. A nap báránylelkeivel játszott bujócskát az égen. Kell az eső!... — gondolta Eszter, ahogy felnézett a magasba. A házak előtt

terebélyesedő akácfák levelei szikkadtak és porosak voltak. A virágok lankadtan álltak a házak kerítései mentén. Náluk bezzeg szép volt a kert, mert már hajnalosan felkelt öntözni. Hordta a nehéz kanna vizeket és a föld szomjasan itta magába az enyhet adó nedvességet. Június vége felé jártak, nagy nyári meleg izzott a levegőben.

A házak egymásután maradoztak el mellőle. Már a mezőn járt, azon túl állt a Pető Gáspárék háza. Szép ház volt, cserepes. Kevés ilyen ház volt még a faluban!... Nagy kert fogta körül, nagy, de rendezetlen. Eszter szeme azonnal meglátta a szemétdombot a hajdani virágágyak között, hol most csak burján és csalán ütötte fel szomorúan fejét. Zöldbab és hagyma volt az egyetlen, ami ebben a kertben el volt ültetve, de a zöldbab is fonnyadtan, kókadtan hevert a földön és senkinek sem jutott eszébe új karóra kötözni őket. A ház fala piszkos és foltos, ráférne egy kis meszelés. A ragyogó nap-özönben olyan kopottnak néz ki, mintha teljesen lakatlan lenne, pedig lakják!... Füst száll fel a kéményén az ég felé és az ajtóban megjelenik egy öreg, hajlott hátú anyóka és szeme elé tett kézzel elnéz a messzeségbe. Mivel a messzeségbe néz, nem veszi észre Esztert, aki előtte áll, és hangjára úgy megrezzen, hogy a fiatal leány csitítólag teszi karjára kezét.

— Biri néni, hát nem ismer?! —

— Az öregasszony leveszi kezét homlokáról és ijedten néz a szép fiatal arcba.

— Csak nem a Telegdiék Esztije?! —

— Dehogynem, éppen hogy az vagyok! — nevet vidáman Eszter. — Tiszta csoda, hogy megismer Biri néni annyi idő után!... Eljöttem, hogy megnézzem a Jancsi gyereket.

Biri néni szomorúan ingatja fejét.

— Nagy beteg az, lelkem, nagy beteg. Most is az orvost várom, azt hittem, annak a lépteit hallom. A gyomrával van baj! A forróság majd felveti hit-

vány kis testét. Tavaly Lörincke pusztult így el, most Jancsi kapta meg ezt a csúnya betegségét. Még jó, hogy szegény szülei nem élnek, belehalnának a sok bánatba... Mióta Gáspár bátyám meghalt, csak baj szakadt erre a házra. Hiába nősült meg a nagyobbik fia, hiába hozott dolgos feleséget a házhoz, korán haltak el mind a ketten, mikor a nagy influenzajárvány volt. Ma csak Gáspár, a fiatalabbik fiú, a kis árva Jancsi és jómagam lakjuk ezt a nagy családi házat. Én meg vén fejemre húzom az igát, amíg bírom. Széthullt a család, Eszter fiam!... Ma már csak hárman viseljük a Pető nevet. Gáspár, Jancsi és én, aki már nem számítok!... Mondom is neki elégszer, hogy nősüljön már meg, de mindig csak azt válaszolja, hogy nem dönt senkit sem nyomorúságba, mert hogy a mi családuk olyan szerencsétlen!...

— Ez csak babona, édes Biri néni. Csodálom, hogy Gáspár hisz az ilyesmiben, mikor elég tanult ember. Tudom, hogy az öreg Gáspár bácsinak minden vágya volt, hogy a fiainak iskolai végzettsége legyen és megszerezzék az általános műveltséget. Gáspár a közeli városban tanult, tudom, mert szünidőben gyakran találkoztunk, mikor én is gyermek voltam. Bár Gáspár lenézett engem azért, mert idősebb volt és polgárista, mégpedig színjeles tanuló.

— Ez mind így van — legyintett Biri néni. — Valamikor jó tanuló volt. Emlékszem, bátyámnak nagy öröme telt mindkét fiában. A jegyző úr magához is akarta venni, de hát Gáspár most a föld bolondja, azt túrja reggeltől-estig, bár mostanában a földdel is baj van. Tudja, milyen szép konyhakertészetünk volt mindig?!... Nálunk lehetett látni a legszebb káposztafejeket, korai zöldségeket. A közeli községeknek mi szállítottunk örökké, most azonban valami kórság ütötte fel ott is a fejét, akár csak az emberek közt. Elsárgul minden, mielőtt beérne. Elhagyott minket a szerencse!

— Nincs olyan baj, Biri néni, amire ne lenne

orvosság. Majd rendbejön minden. A jó Isten megsegíti azokat, akik benne bíznak. Most pedig meg nézem a Jancsi gyereket.

Rendetlen, piszkos, ételszagtól terhes, áporodott levegőjű szobába lépett. Az ágy ott állott a falnál, közel a nagy búboskemencéhez. Jancsi gyerek azonban így is fázott. Nagy láztól égő szeme önkívületben tapadt a foltos, kormos mennyezetre.

— A reggel adtam neki egy kis jó, zsíros paprikás krumplit, a kedvenc ételét, de már abból is csak alig evett — suttogta az öregasszony és Eszter rémülten hallgatta. Zsíros, paprikás, nehéz ételt adni egy ilyen súlyos, lázas betegnek!... Éppen válaszolni akart, mikor kívülről nehéz léptek döngtek végig a kerti úton és kisvártatva Pető Gáspár lépett be a községi orvossal.

Mikor Pető Gáspár az ismeretlen fiatal leányt megpillantotta, egy lépést hátrált a konyhába, mintha menekülni akarna. Eszter nyomban észrevette, hogy resteli ápolatlan, rendetlen külsejét, öltözkését az ismeretlen leány előtt, azért gyorsan eléje lépett.

— Nem ismer, Gáspár?! Kővári Eszter vagyok. Jancsit jöttem meglátogatni.

A férfi arcán egy pillanatra a felismerés halvány fénye futott keresztül, de azért vonásai továbbra is zordak és keserűek maradtak. Nem vette észre a leány kinyújtott kezét, úgyhogy Eszter hirtelen a köténye alá rejtette.

— Jancsi most sokáig nem mehet dolgozni senkinek — nyögte ki végre nagykeservesen. — Jó, ha a nagyapja más gyerek után néz, van elég, aki pénzért kivigyé utána az ebédet. A Jancsi tegnap még vízért ment a kútra, fűtyült is, a vacsorát is megette, azután hirtelen felment a láza, ha elmegy... akkor már csak én maradok itt ebből a szerencsétlen családból és Biri néném.

— De nem megy el — felelte Eszter elnehezedt szívvel, ahogy nézte a fájdalomtól elrémült

arcot, szépen ívelő homlokot, melyet keresztül-kasul ráncok szántottak fel.

A férfi nem felelt, csak elfordult a leánytól, mintha egészséges, fiatal szépsége fájna megkínzott szívének és odafordult az ágy felé, honnan az orvos éppen most emelkedett fel.

— Tífusz — mondta egykedvűen. — Még ma be fogjuk szállítani a községi kórházba.

A férfi feljajdult, fájdalomtól remegő hangja beöltötte a konyhát és visszhangot vert a házban.

Eszter megfordult és kilopódzott a kertbe. A nap elbújt a fellegek mögé és a fényességet sápadt, szürke világosság váltotta fel.

Bár esnék az eső! — fohászkodott magában Eszter, csak addig nem, amíg szegény kis Jancsit elszállítják a kórházba.

A kert ebben a vigasztalan szürkességben még kietlenebbnek és ápolatlanabbnak látszott. Eszter szíve elszorult. Emlékezett erre a házra és kertre még gyermekkorából. Ez a ház volt álmainak netovábbja... Nem zsúptető és szalma fedte tetejét, hanem szép piros, messziről mosolygó cserepek és a falak sárgán aranylottak a néző szemébe. Míg élt az öreg Gáspár bácsi, húgával, Biri nénivel, két fiával és nagyszámú cselédségével, a legnagyobb rendben tartotta házát és földjeit. A kertjükben elsőnek virágzott ki a rózsza, liliom és minden kényes, jóillatú virág. A legtöbb parasztház kertjében csak mályva, rezeda és napraforgó volt ültetve, de a Petőház kertjében dúsan nőtt a török szekfű és illatozott egész nyáron a tarkaszínű petúnia. Jó volt feljűk járni s megállni a ház kerítése mellett és teleszippantani tüdejét azzal a pompás virágillattal... Hányszor kerítette útját a Petőház felé a kis Eszter, csakhogy lássa a két ízléstelen, piros és kék zubbonyos gipsztörpét és hatalmas, kövér galambokat, melyeket az öreg Pető egy országos vásárról hozott magával nagybüszkén a városból és állította fel kertjében a virágos bokrok közelében, a pázsi-

ton. Rég volt, ma, ha feltámadna sírjából, nem ismerne rá hajdan szép házára és becsben tartott kertjére...

Hogy kihalt a család, alig vannak már belőle és most a kis Jancsi is tifuszban fekszik...

Tulajdonképpen csak most eszmélt fel Eszter a betegség nevére, komolyságára és vele együtt abban a pillanatban felködlött előtte Terus beesett, lázas, kedves arca és Mándiné összetört, feketeruhás, síró alakja...

Szeme lázasan kutatni kezdett a kertben. Megfordult és megindult hátrafelé a ház mögé. Messzi állt a kút a háztól és ahogy sejtette, a régi építkezés szerint, alig egypár méternyire az istálló és minden mellékhelyiség...

Csak a vízben van hiba, semmi másban!...

Már nem csodálkozott semmin. Leült a ház előtt egy padra és megvárta, míg az orvos kijön a házból és elbúcsúzik Gáspártól. Együtt mentek vissza a poros országúton.

— Én tudom, — mondta az orvos Eszter szavaira — rég sejtettem, hogy mi a baj, dehát próbáljon ezekkel az emberekkel beszélni!... Azt felelné leg több, hogy ha a nagyapjuknak, dédapjuknak jó volt a kút vize, akkor nekik is jó!... Nem tudja, kérem, milyen sziklafalba ütközik itt minden újítás és jótanács!... Ma már meg van rendszabályozva az építkezés és a kút távolsága. A ma épülő falunál ilyesmi már elő nem fordulhat, itt azonban egy új ház sincs!... Régi falu ez és éppen azért makacsabb és konokabb lakossággal bír, mint bármelyik. Egyszer megpendítettem már egy-egy család előtt ezt a kérdést, az lett az eredménye, hogy a szomszéd községből hoztak orvost, de akkor, mikor a betegen már nem lehetett segíteni. Más a falusi ember és más a városi... Azt mondom önnek, kisasszony, hogy meddő vállalkozás az egész...

Elérték az út elágazását, köszönt és elment. Eszter utána nézett kissé keserű szájjal... El-

kényelmesedett, öregedő ember volt már az orvos. Nyugodt, egykedvű és mindenbe belenyugvó... Nem, őt — hála a jó Istennek — nem ebből a fajtából gyúrták!... Őt nem riasztja vissza holmi hencegő, meg nem értett visszautasítás! Ha harc kell, hát legyen harc!... Itt nem holmi napikérdésről van szó, hanem a lakosság, a fiatalság egészségéről, erejéről, jövőjéről...

Felvetette fejét és úgy indult a jegyző háza felé. Holnap majd újra elmegy a Petőék házába és beszél a fiatal Gáspárral. Az apja aranyos ember volt, szigorú, de csupa szív. A fia sem fogja leenni a fejét, arról kezeskedik!...

Harci fény csillant fel szemeiben, ahogy meggyorsította lépteit és sohasem volt olyan erős és acélos az elhatározása, mint mikor befordult a jegyzőlak csinosan rendben tartott udvarára.

VII. FEJEZET

NAGYAPA ÉS UNOKA

Az öreg Telegdi nem akart hinni szemének, mikor Eszter ringó, szép, egyenes járásával, karján kosárral befordult a dűlőútra, mely bevezetett a földek közé.

Az öreg szeme elé árnyékolta kezét, úgy nézte a közeledőt. Eszter pirosvirágú ruhája nevetett az újra előbukkanó napsugárban. Haján megcsillant a fény és körülragyogta egészséges, izmos alakját. Telegdi mellett dolgozó emberek felegyenesedtek egy pillanatra és megtörölték veritékes homlokukat.

— Szép leány az unokája — mondták elismerőleg, de az öreg csak hümmögött, úgyhogy hamar elhallgattak.

Hát igen, szép leány, de ez nem fontos, ... sokkal fontosabb, hogy pontosan az a leány, akire nyugodtan rábízhatja az ember az egész gazdaságát.

Ha fiúnak születik, akkor sem lehetne megbízhatóbb, rendesebb, szorgalmasabb. Aztán esze is van, de még mennyi ... elég lenne egy fiskálisnak is! ... A földre azonban még nem járt ki sohasem ... Valami baj lehet, ha ő hozza utána az ételt, ha csak ebben is nem rejlik valami ravaszság?! ...

Ismerni akarja a gazdaságot töviről-hegyire, hát jól teszi, utóvégre egyszer csak rá marad minden ... Nem így akart végrendelkezni még egy-két hónappal ezelőtt. A falu négy legszegényebb családjára akarta hagyni a vagyonát, akik egész életén át szolgálták őt, de aztán megjelent Eszter és rádöbrent, hogy az unoka mégis csak unoka és a vér nem válik vízzé soha! ... Az a négy család is meg-

kapja majd a magáét, de Eszteré lesz minden, a földek, az ő gyönyörű mintabúzája ott a ház mögött.

Erre az utóbbi gondolatra egy kissé belefájdult a szíve. Ezt az öt hold búzát szerette a világon a legjobban. Ezért élt, ezért ragaszkodott az élethez. A többi kilencvenöt hold búzaföldje is szép volt, egészséges, hibátlan, de nem volt mintabúza... Ez az öt hold olyan volt a többi mellett, mint hatalmas, égő tűzű gyémántkő a selejtesebb kövek között... Ragyogott és hívogatott, ha lehetett volna, még éjt-szakára is ottmarad a földjén...

Esztert még egyszer sem látta arrafelé járni... Meg volt azonban győződve arról, hogy a fiatal leány ismeri az ő féltett gyönyörűségét, amilyen esze és szeme van. Bizonyára látta és járt már a ház mögötti búzaföldön... és miért ne járt volna, mikor egyszer az is csak az övé lesz...

Kivette a kosarat Eszter kezéből és mogorván pislantott a belsejébe. Unta már a megszokott krumplilevest és száraz kenyeret, amit felesége küldött nap mint nap... Mindennap egyet és minden nap egyformán rosszul és higan... Ma azonban meglepetés érte... zöldségleves aranylott elő a mázos bögréből, a tetején még egy jó karéj sült szalonna is úszott és egy sávós, tiszta asztalkendőbe burkolva két jókora túrós bukta díszelgett.

— Én sütöttem még a reggel — mondta szerényen Eszter. — Gondoltam, ízleni fog.

De mennyire!... — gondolta az öreg Telegdi, de szólni nem szólt, csak a bajusza alatt morgott egyet, ahogy nekikezdett a leves kanalazásának.

Micsoda illata és íze volt ennek a levesnek!... Egészen megerősödik tőle az ember... ezt is az unoka főzte, milyen ügyes egy teremtés... Hát mégsem rontotta meg teljesen az eszét az a sok tudomány... Minden nagy tanultsága mellett el-sajátította a legnagyobb asszonyi tudományt, a főzést, mert hát a nélkül nem is igazi feleség a feleség!...

De azért nem nyilvánította a tetszését. Minek árulná el a gyöngeségét... Neki eddig jó volt a felesége főztje, ha a könyökén is jött ki, ... ezután is jó lesz, minek bízna el magát annyira az unoka, hogy már élni sem lehet nélküle.

De azért csak kenegette torkát és gyomrát a meleg, ízes leves. Még gombóc is volt belefőzve. Friss, harmatos, hogy széjjelment az ember szájában, mint a lehellet.

— Hát aztán mi a baja a Jancsi gyerekeknek, hogy te hoztad ki az ételt?! — kérdezte enyhülten, mikor letette a kiürült bögrét a kezéből. — Biztosan teleette magát vacsorával, az ilyen éretlen gyerek még nem tud magára ügyelni.

— Nem hinném — válaszolt Eszter, ahogy elnézett a ringó kalászerdőn. — Máshol van itt a baj, egészen máshol. A vackortól legfennebb elrontja a gyomrát, de nem kap mindjárt tifuszt.

— Tifuszt?! — Az öreg Telegdi szeme összehúzóult. — Mán megint tifusz!... Alig hagyja el ez a járvány a falunkat, újból csak visszatér. A múlt évben is sok áldozata volt.

— Tudom, — felelte szomorúan Eszter — már régen kellett volna orvosolni a bajokat. Csakhogy egy ilyen eldugott kis faluval nemigen törődnek a hatóságok. Aztán nem is jelentette senki a baj okát, mert senki sem járt utána. Senki sem látta meg a bajt, pedig ott kiabált mindenki szeme előtt.

— És talán te észrevetted?! — csengett gúnyosan az öregember hangja, de Eszter nem sértődött meg.

— Igen, nagyapám, és ha a jó Isten segít, egészséges paradicsomot csinálunk a mi kis falunkból!

— Aztán, ha olyan nagy tudós vagy, hol a baj?! Eszter arca elkomolyodott, mikor felelt.

— A vízben, nagyapa!

— A vízben, ugyan ne bolondozzál?!

— Nincsen nekem kedvem bolondozni, sokkal

szomorúbb ez a dolog. Új kutakat kell furatni a legtöbb háznál!

— Új kutakat?!... Most már aztán igazán boldog vagy! Jó kutak azok, rég használatban vannak, sohasem volt eddig rájuk semmi panasz!... Még sohasem apadt ki egyik sem.

— Nem is arról van szó, nagyapa, — felelt szelíden Eszter — nem magáról a kútról van szó, hanem a vízéről. A víz rossz, ami belőlük jön!... Attól lesznek annyian betegek. Egy bizonyos meghatározott távolságra a háztól és mellékhelyiségektől kell furatni az új kutakat, hogy ne fertőzhessen meg semmi a vízét.

Az öreg Telegdi arca elborult.

— Abból már aztán semmi sem lesz! Majd meglátom, hogy ki lesz olyan ügyefogyott, hogy új kutakat furasson, mert egy városban tanult leány fejébe veszi, hogy mérgezett a vize!? Azt ajánlom, hogy ne is beszélj senki előtt ilyen bolondságokról, ha azt akarod, hogy békességed legyen a faluban!

Eszter szemében kemény dac villant fel.

— Sajnálom, nagyapa, de ezt nem ígérhetem meg. Nekem kötelességem mindenkit felvilágosítani a bajról és a közelükben lévő állandó veszedelemről, mely egészségüket fenyegeti. Ma már a jegyző úrral is megbeszéltem a dolgot.

Szembefordult a nagyapjával és egy pillanatig így maradtak farkasszemet nézve. A fiatal szem elszánt tekintete keresztezte az öregember konok, makacs pillantását. Egyik sem kapta vissza, állta és bírta a másik tekintetét...

— Az én udvaromon nem lesz semmi új furatás! Úgy marad minden a régiben, értetted?!

— Nagyapáéknál nincs is szükség rá. Szerencsére a kút elöl van a virágoskertben, a kapu felé.

— Az én házamban és portámon úgy marad minden, ahogy volt!... Ha nem tetszik, elmehetsz, de semmi újmódit nem tűrök!

Eszter arcát megfestette a fejébe szaladó vér.

Hát újra kitessékelné nagyapja a családi házból, visszaküldené a városba, az idegenségbe, árvaságba mindazok ellenére, amennyit máris tett és dolgozott érettük!?... Hát nem, azért sem megy!... Nem megy legalábbis addig, míg falujának meg nem szolgált azzal, hogy megfertőzött kutai helyébe új, egészséges kutakat furat, ha mindjárt ezernyi akadályon is keresztül kell gázolnia!...

Leküzdötte indulatát, mikor felelt.

— Elég kár, nagyapa, ha ilyen makacsul elzárkózik mindentől, ami új, hasznos és kényelmes. Lássa, amennyi pénze van, már régen le kellett volna ültetnie azt a rozoga, vizes falú családiházat és szép, száraz falú, cseréptetejű házat építtetnie helyébe. Ilyen házakban nem is lehetnek egészségesek az emberek. Nagyanyó sem köhögne annyit, aztán meg sem érezné és csak emelné a falu szépségét vele!

Régen meg akarta ezt már mondani a nagyapjának, de sohasem volt rá alkalom. Most azonban nagyapja sértésére kibuggyant ajkán az igazság!... Ha már keserőségeket vagdosnak egymás fejéhez, legalább megmondja, ami a szíven rágódik. Ezzel tartozik a nagyanyjának!...

Telegdi szeme nagyot villámlott!... Egy pillanatra felemelte kezét a levegőbe, mintha ütni akarna, de nyomban leengedte.

— A ház pedig úgy marad, ahogy van! Ha dédapámnak és apámnak jó volt, akkor nekem is jól!

Megfordult és munkája után hajolt, jelezve, hogy nincsen már több beszélőnivalója ezzel a lázadó, magáról megfélekezett leánnyal, ha mindjárt az unokája is!...

Eszter is megfordult, összefogta a sávós asztalkendőt és a mázos bögrével együtt visszatette kosarába. Egy pillanatig még állt, majd hangosan köszönt nagyapjának és visszaindult a búzaföldön hazafelé.

Maga előtt is titkolta, hogy vereséget szenvedett. Érezte megaláztatását és fájt keservesen, hogy

minden jóakarata megtörik nagyapja megcsontosodott felfogásán.

De éppen azért lesz ereje a további küzdéshez, hogy megmutassa, hogy az egészséges élethez egészséges viszonyok és körülmények is kellenek. Megfogja vívni a harcát, megjárja azt az utat, amiért hazajött és ha minden oldalról olyan ellenséges visszautasításra is talál, mint a nagyapjánál, akkor is tovább harcol, tovább küzd mindaddig, míg egészséges, új életet nem teremt falujában.

VIII. FEJEZET

BARÁTNŐK

Az öreg Telegdi aznap rosszkedvűen tért haza. Haragudott magára, haragudott az egész világra, de leginkább a harag előmozdítójára, az unokára.

Már-már megszerette, közel engedte kéréses szívéhez, hogy az unoka közelléte jólesőleg simogassa mindentől elzárkózott, minden érzéstől befagyott, rideg lelkét, mikor újra felborult minden... Az unoka méltatlannak mutatkozott, mint ahogy sejtette is mindig, hogy egy városi úr gyermeke nem lehet más, csak lázadó és önző, aki fel akarja forgatni évek óta megalapozott nyugalma és még a faluval is össze akarja veszejtetni.

A faluval, mikor neki soha az életben senkivel sem volt semmi baja!... Igaz, hogy senkivel sem volt jóban. Barátja sem volt, de úgy tudta, ellensége sem!... Soha nem ütötte orrát senki dorgába, de azt sem tűrte, hogy firtassák az övét! Élt csendben mindentől és mindenkitől, míg most egyszerre csak megjelenik az unoka és felforgat, összegabalyít mindent!...

Még hogy a jegyző úrral is beszélt!... Még csak az hiányzott... Annak sincs teljesen helyén az esze, mióta megkapta feleségnek a tanító úr leányát, akinek érettségije van. Azóta ő is olyan tudományosan beszél, mintha nem is az eszéből, hanem könyvekből keresgélne elő a szavakat... Annak is fejébe ment a város és iskola, éppen jóhoz fordult az unoka, azzal aztán megértik egymást!...

Rosszkedvűen ballagott haza és még köszönni

is elfelejtett a legjobb szomszédjának, mikor elhaladt mellette és befordult a kapun.

Eszter azonban annál jobb kedvben volt!... A nagyapja sértését már rég elfelejtette. Délután eljött hozzá látogatóba a jegyzőné, egy igen kedves, kerekarcú, mosolygó szemű, feketehajú asszonyka és igen jó híreket hozott számára.

— Elég hamar visszaadom a látogatásodat ugye, — nevetett kisleányosan az asszonyka — de az urammal együtt nagyon megszerettünk. Olyan jó, hogy hazajöttél Eszter, most legalább lesz egy kedves, jó barátnőm, aki egyébre is gondol, mint mások dolganak a megtárgyalására, kibeszélésére. Mindíg megvetettem az olyan asszonyokat és leányokat, akik nem dolgoztak soha komolyan. Én az érettségi után hivatalba akartam járni, de aztán megkért az uram és hozzá mentem feleségül. Gyermekkori szerelem a miénk, csak én legtöbbet egy nagynénémnél a városban éltem. Nehéz volt lemondani arról, hogy ne foglaljam el a felkínált állást a vasútnál. Mindíg önálló akartam lenni, de aztán jött az uram és én mégis férjhez mentem. Most minden álmom megtestesülését benned látom. Te meg is valósítod, amit akarsz!... Abban a szerencsés helyzetben vagy, hogy végigjárhatod azt az utat, amit magad elé tűztél, ha ugyan közben beléd nem szeret valaki és... — hamiskásan kacintott egyet a szemével, majd folytatta — és férjhez nem mégyl!

— No, attól nem kell félni — mosolyodott el Eszter. — De annak örvendek Juliska, hogy benned jó barátnőre leltem.

— De mennyire, és hogy lásd, milyen igazak a szavaim, azzal bizonyítom be, hogy magam is sorra járom mindazon családokat, akiket személyesen ismerek és próbálom megnyerni őket tervünknek!

Eszter arca kipirult.

— Ezt komolyan mondod?!

— A legkomolyabban! Tudod, reánk valamelyest mégis csak hallgatnak, mert szeretnek és ismernek.

Tudják, hogy csak jót akarunk nekik. Az uram egészen magáévá tette az elgondolásodat és meg van győződve arról, hogy neked van mindenben igazad! A vízminztát még ezen a héten elküldjük és ha a kiszálló bizottság is megállapítja az új kutak szükségességét, akkor csak be fogja mindenki látni, hogy saját érdekük, hogy ne ellenkezzenek, hanem tegyék meg maguk jószántából, családjuk egészségéért.

— Ó, Juliskám — ragyogott fel Eszter szeme. — A jó Isten küldött titeket segítőtársaimnak ebben a nehéz küzdelemben. Most már meg vagyok győződve, hogy mielőbb célhoz érünk és egyszersmindenkorra kiküszöböljük a fertőző tifuszbetegséget a falunkból.

Karonfogva sétáltak ki a kertbe, hol vastag aranyszőnyeget vetett a pázsitra az égő napözön. A kertben a nagy platán alatt csinos kerekasztal állott. Eszter fedezte fel a lomtárban. Az egyik lába hiányzott, de az utca végén lakó Kovács Peti bácsi hamar visszaillesztette a tört lábat. Eszter gondosan lesúrolta lapját és csinos keresztaszemes terítővel fedte be. Itt szokott nagy néha, mikor egy-egy szabad perce akadt, levelet írni vagy olvasgatni kedvenc könyveiből. Most is pihent egy-két értékes könyv az asztalon és a jegyzőné boldogan merült beléjük, míg Eszter elkészítette a pompás hideg kávé, amit a saját pénzén vett a községi fűszerestől, hová két nappal ezelőtt szekerezett be, mikor anyjának kifogyott a fűszere.

A jegyzőné nem győzte eléggé dicsérni a kitűnő túrós buktát és azonnal felírta magának a receptjét.

— Ezeremster vagy, édes Eszterem! Az ember azt hinné, hogy a főzőkanalat sem tudod a kezvedbe venni, mikor minden idődet a tanulásra fordítottad. El sem hinné senki, hogy milyen rengeteget dolgozol és hozzá mindig milyen csinos vagy! Más leány, ha dolgozik, elhanyagolja a külsejét és piszkosan, lomposan jár-ke, de te olyan vagy mindig, mintha skatulyából szedtek volna elő!

— Mert nem látom be, hogy miért kell munkaközben piszkosnak és lomposnak lenni. Gyengébb és egyszerűbb ruhát veszek magamra én is munkaközben, de eléje kötök egy jó erős kötényt, hogy fel fogja a piszkot és ha leveszem magam elől, megjelenhetek bárki előtt. Az embernek csak szeretni kell a tisztaságot és akkor észrevétlenül is mindig csinos és rendes lesz a külseje.

— Sok leány tanulhatna tőled, Esztikém, — sóhajtott kedvesen a jegyzőné — na, de majd mindenkinek elmesélem, milyen leány vagy te, tudom, csodádra fog járni az egész falu!

— Csak azt nem, irgalom! — nevetett Eszter. — Meg ne próbálj ilyesmit, mert azzal egyenesen elüldöznél otthonomból. Sohasem szerettem a feltűnőséget és különben is cselekedeteimben nincsen semmi rendkívüli.

Vidáman, nevetgélve indult a jegyzőné hazafelé. Először tisztességtudón elköszönt nagyanyótól, aki kíváncsian és büszkén leste, hogy a jegyzőné ilyen jóban van az ő unokájával. Hogy fog csodálkozni ezen az ura, ha este elmeséli!... Bizony, nem ostoba leány az unokájuk!... Mindenki megszereti, aztán párját ritkítja az ügyességben. Milyen egy-kettőre elkészítette az ozsonnát!... Még arra is volt ideje, hogy fehér kis terítőcskét hozzon ki a szobájából a barna pléhtálcára és azon vigye ki a túrós buktát. Ég a keze alatt a munka... Nem is fáj már olyan kegyetlenül a dereka, mióta kivette kezéből a főzést és a konyha súrolását... Nem is való volt már neki! Öregek a csontjai, nehezen hajolnak már, alig bírta utóbbi időben lapátra szedni a szemetet, nemhogy aranyárgára súrolja a padozatot. Olyan csúnya és elhanyagolt volt mindig, mintha sohase tette volna rá a kezét. Bezzeg, most annál inkább ragyog, akár enni lehetne róla, olyan tiszta, mint a patyolat. A mosást is egy-kettőre kivette a kezéből. Mire felocsúdott, már lengette is a játékos nyári szél a kötélre terített, hófehérre mosott ruhát.

Áldás ez az unoka, akárhogy is morog András. Már el sem tudná képzelni nélküle az életet... Esténként aztán, mikor még korai lenne lámpát gyújtani és az árnyékok már szürkévé varázsolják a kertet, oda szokott vinni egy kis zsámolyt nagyanyó lábához és szép szőke fejét befészkeli az ölébe. Ez esett legjobban öreg szívének... Ezt a pillanatot leste a legjobban mindennap. Várta, hogy jöjjön már az este, mikor reszkető keze belemerülhet az unoka arany-szőke, puha hajába és hallgathatja lágy, simogató hangját. Mikor annyi furcsa és érdekes mesét duruzsol a fülébe, arról a furcsa nagy városról, hol az iskoláit végezte. Szép lett az élete, nem is tagadja... Igen, megszépült, tartalmat kapott. Már nem volt egyedül, már nem kellett úgy félnie az örökös magánosságtól. A saját édes unokája volt mellette, a Katica leányának gyermeke, az ő unokájuk, édes, egyetlen véréük!...

Néha azon kapta magát, hogy öreges, rekedtes hangján dúdolgat magában. Igaz, hogy ezt a dúdolást csak saját szíve hallotta meg, de felvidult tőle. Színt kapott az élete és színt kapott az öreg, barátságatlan ház. Hát még tud örövendeni, tud boldog lenni, kérdezte önmagától és halkán, motyogó dúdolása válasz volt arra, hogy még nem kérgesedett el annyira a szíve, hogy ne tudjon örülni a váratlanul kapott boldogságnak.

Mert az unoka boldogságot jelentett számára és úgy érezte, hogy megfiatalodik.

Eszter is észrevette nagyanyján ezt az öröndes változást és hálát adott érte a jó Istennek. Már nem félt átölelni sovány vállát, megcsókolni fonyadt, ráncos arcát és kivenni a kezéből a varrótűt, mikor nagyapja ruháit akarta foltozni.

— Majd én, édes, addig nagyanyó szépen pihenni fog! — És nagyanyó boldogan pihent életében először, mióta ez az aranyhajú, aranyszívű leány hazajött hozzájuk.

Este boldogan ujságolta urának, hogy a jegyző-

né milyen nagy barátságot kötött az unokával. Az öreg Telegdi csak rántott egyet a vállán.

— Jobban tenné, ha a saját dolgával törődnék.

De már erre nagyanyó türelme is elfogyott. Évek hosszú sora óta nem emelt ellenvéleményt az urával szemben, de most nem állhatta meg szó nélkül.

— Azért maga is többet törődhetnék az unokákkal. Örülhetne, hogy úgy megbecsülik az emberek, csak éppen a tulajdon édes nagyapja acsarkodik mindig ellene.

Az öreg Telegdi úgy elcsodálkozott nagyanyó szavain, hogy még a száját is nyitva felejtette. Megszokta már, hogy mindig övé az utolsó szó és az ő mondására nincs fellebbezés. Most pedig nagyanyó, aki maga volt mindig a csendes megalázkodó, hallgatólag visszhangja szavainak, most már ő is ellene fordul.

Felelni akart valamit, de most először történt meg, hogy nem jutott semmi az eszébe. Felvette pipáját és kifordult vele a kertbe, de előbb jó hangosan becsapta maga mögött az ajtót.

IX. FEJEZET

PETŐ GÁBRIS

Másnap Eszter alighogy elvégezte a takarítást és bekeverte ebédre a túrós galuska tésztáját, levette maga elől nagy kékvászon kötényt és úgy, ahogy volt, tiszta munkaruhájában nekiindult, hogy hírt halljon a Jancsi gyerekről. Kettős cél vezette. Először is a beteg gyermek iránt érzett őszinte aggodalom, másodszor meg akarta pendíteni Gáspár előtt a kút dolgát. Talán most, amíg a gyermek beteg, fogékonyabb és megközelíthetőbb a férfi lelke a jó és hasznos iránt, talán, amíg reszket a gyermek életéért, meghozza érte azt az áldozatot, hogy másodszor ne fenyegetse Jancsi életét a fertőzés veszedelme.

Gyönyörű nyári nap volt. Az ég fellegtelenül, mint kék selyemsátor borult a föld felé. A meleg már tíz óra felé kibírhatatlan lett. Leperzselve, leaszalódva álltak a fák, de esőfelleg sehol sem mutatkozott. Baj lesz ebből, gondolta Eszter, ahogy felnézett az égre és megtörölte veritékes homlokát. Ilyen száraz és forró nyárra még nem is emlékezett. Augusztusi hőség terpeszkedett a levegőben és alélttá tett minden növényzetet.

Petőék háza előtt egy percre leült a padra, hogy kifújja magát. Hosszú az út az otthonuktól idáig és ő már hajnali öt órától talpon van. Holnap kimeszelem a házat, gondolta elmélázva, ahogy nézte a gazos, elvadult kertet és estére felsúrolom a szobákat! Délig úgyis megszárad a fal ebben a nagy hőségben.

A tornácon csak az öreg Biri néni fogadta. A Jancsi gyereket még a tegnapi nap folyamán be-

vitték a közeli községi kórházba. A beteg ágyneműjét elvitték fertőtleníteni és a szobát felsűrölték, egész éjszaka szellőzött, az ablakok most is nyitva állanak. Gáspár délután megy majd meglátogatni, jelenleg a földjén van — mondta szapora szavakkal. Nem hanyagolhatja el a dolgát. A föld legnagyobb része bérbe van adva, csak a kertészetet tartotta meg, de azzal is annyi baj van!... Elpártolt a szerencse a Pető-családtól!...

— Majd visszatér, Biri néni, csak hinni kell és remélni — mondta Eszter csendesen. — Segíthetek valamit Biri néninek?!

Az öregasszony örömmel kapott az ajánlaton. Eszter a nagy és rendetlen konyhában elmosta a tegnapi napról maradt piszkos edényt és kiséperte a tornácot, hol lapát számra hevert az összegyűjtött szemét. A belső szobában az ágy úgy állt szanaszét dobált párnákkal, ahogy Biri néni kiszállt belőle. Eszter kivitte a párnákat a napra és kiséperte a belső szobát is és friss vizet adott az elalélt muskátlinak a tornác párkányán. Mikor készen volt, megmosta a kezét.

— A szobákat rendbe tettem úgy, ahogy tudtam — mondta kedvesen. — Örvendek, hogy segíthetem. Most pedig elmegyek. Beszélni akarok Gáspárral, azért kimegyek a kertészethez.

Biri néni csak bólogatott a fejével.

— Az bizony jó lesz. Ráfér szegényre egypár vigasztaló szó. Itt menj a földek mögött, hamarább odaérsz!

Egy percre rátévedt öreg, reszkető keze Eszter aranyhajára és simogatólag pihent meg rajta.

— Eredj, lelkem, eredj, jól fog esni annak a nyomorultnak. — Eszter megcsókolta Biri nénit, aztán kilépett az ajtón.

A lakás barátságtalan sötétsége után majdnem vakítólag hatott a fényes, napsugaras világosság. A szeme elé tartotta kezét, ahogy befordult a dülőútra a földek mellett. Ismerte jól, hogy merre fekszik a kertészet. Gyermekkorában nem egyszer tett ott lá-

toogatást kis pajtásaival. Az öreg Gáspár bácsi ilyenkor egy-egy kosárka cseresznyét adott a kisleányoknak és megengedte, hogy megpihenjenek az árnyékos kőpadon. Milyen jó idők is voltak azok!... Akkor még virágzott a Pető-ház és messzire elkerülte a bánat... Nem ismerte hírből sem a szomorúságot! Éltek a szülei s gyermekes, ártatlan boldogságában övé volt az egész világ... Mi kellett ennél több?! Ma azonban más idők járnak úgy az ő kis falujában, mint odakint a nagyvilágban. Más, egészen más világ... a felnőttek világa mindig szomorúbb és gondterhesebb...

Egy percre visszakiváncozott a gyermekcipőibe és égő vágy fogta el, hogy újra nyolcéves lehessen... Csak egypár órára, egy percre... csak addig, míg odafuthat az édesanyjához, ölébe temetheti arcát, hogy elmondja sok bánatát, szomorúságát nagyapókkal szemben... de aztán megrázta fejét. Nem, ha gyermek lenne, akkor sem panaszkodnék! Nem, sokkal büszkébb, semhogy bevallja, hogy a nagyszülei nem szeretik!... Majd minden úgy lesz, ahogy a jó Isten akarja, eddig is megsegítette, ezután sem hagyja el azt, aki benne bízik!

Már újra erős és bizakodó lett lelke, mikor bekanyarodik a kerteszethez vezető dűlőúton. Barna, korhadó fakerítés határolta el Petőék földjét a többiekétől. Nagy, nyitott ajtó ásít a leány felé. Előtte egy lompos, okoszemű komondor hever és figyelni Eszter közeledését. Mikor be akart fordulni a kapun, hangos ugatásba kezdett és keresztbe állt a kapunál.

Eszter lehajolt, hogy megveregesse a hátát, mikor valaki hirtelen reá szólt.

— Vigyázzon, kérem, nem olyan jámbor, mint ahogy mutatja magát. Inkább legyen szigorú, akkor elhallgat.

Gáspár volt, aki kihajolt a kerítésen.

A férfi nem ismerte meg Esztert, ahogy a kutya felé volt hajolva. Eszter szíve megdobbant, ahogy

lopva elnézte a férfi borostás, beesett arcát és szomorú, életkedv nélküli szemét.

Milyen más volt Pető Gáspár fiatal fiú korában!... Büszke, szinte gőgös, mindig emelt fejvel járt és inge nem volt szakadozott és piszkos, mint most.

Felemelkedett és szembenézett a férfival.

— Köszönöm, Gáspár, hogy kitanít a kutyával való bánásmódra. Magához jöttem, egy kis megbeszélnivalóm lenne.

A déli nap aranyba foglalta Eszter szép szőke fejét és még kékebb ragyogást adott szemének. A férfi hunyorgó szemekkel nézte, mintha káprázat fogta volna el.

— Bocsásson meg, Eszter, nem ismertem meg!

— Nincs semmi baj, nem is csodálom, régen nem láttuk egymást, de ha lehet, bemegyek a kőpadig.

A férfi kilépett a kapun és megfogta kutyája nyakörvét, míg Eszter besétált a kapun.

— Ez jóbarát, Betyár, — tanította kutyáját a férfi — ezt nem kell ugatnod!

A kutya Eszterre emelte okos, nedvesen csillogó szemét és lassan ballagott a nyomukban.

— Ne nézzen körül, — kérte a férfi, ahogy a nagy veteményes ágyak előtt mentek — mert maga még úgy emlékszik erre a kertészetre, ahogy édesapám idejében látta. Akkor virágzott itt minden! Azóta azonban megfordult az életünk! Apám halálával a szerencsénk is elpártolt. Mintha még a föld is ellenségemmé szegülne. Talán rosszul mondom és nem a föld, de az én hanyagságom az oka mindennek!... Nem törődtem apám életében a kertészettel, nagy kovácsműhelyt akartam mindenáron nyitni és vendéglőt építeni az állomás mellett. Azt hittem, hogy a pénzünket így csakhamar megkészszerzem. Apám nem egyezett bele a tervembe. Talán látta, hogy nincs bennem elég komolyság és kitartás. Azt mondta, maradjak a kertészetnél. Aki sokat fog, keveset markol! Nem volt kedvem hozzá, így feléje

sem néztem. Akkor jött, hogy édesapám hirtelen meghalt vérmérgezésben. Máról-holnapra maradt rám a kertészet. A bátyám értett hozzá, de ő is elment... Itt maradtam egyedül, tudatlanul... Munkásokat fogadtam fel, de nem sokat érnek. A régiek közül, akik apám alatt szolgáltak, sokan nem élnek vagy máshová szerződtek. Így pusztul a kezem alatt minden!

Keserűen nézett széjjel a hatalmas kertészeten, hol munkások hajladoztak, szorgoskodtak.

— Majd megtanul mindent, csak türelem — mondta Eszter lágy, kedves hangon.

A férfi arca azonban továbbra is keserű maradt.

— Lehet, hogy megtanulom, de addig elpusztul minden. Nem így akartam! Már gyermekkoromtól az volt a vágyam, hogy megsokszorozzam édesapám vagyonát, hogy megmutassam, mit érek?! Azért akartam vendéglőt nyitni és modern kovácsműhelyt berendezni. Azt akartam, hogy dűljön hozzánk a pénz... Édesapám azonban jobban ismert engem saját magamnál, biztosan tudta, hogy úgysem bírnám megvalósítani terveimet, azért lebeszélt. Szép mintakertészetet hagyott rám. Első két évben a halála után rá sem tudtam nézni. Kiadtam bérbe. Idegen munkások dolgoztak rajta. Most egy éve vettem át a gazdálkodást. Most sem értek sokat hozzá, de azt hiszem, elég jól válogattam meg a munkásaimat, mégis pusztul és csenevészedik minden. Hiába na, meg kellett volna fogadnom édesapám tanácsát és vele együtt az ő útmutatása mellett megtanulnom, elsa-játítanom a kertészkedés minden csínját-bínját. Nem is hiszi, mennyi tervem volt! Új üvegházat építtetni, még hozzávenni két hold földet a déli oldalon. Be akartam rendezkedni virágkertészetre is, mert ahhoz jobban értek. Már gondolatban láttam a sok szép rózsatőimet, ahogy illatoznak a koranyári légben. Helyette azonban csak romlás, pusztulás és szomorúság vetette fel fejét a házunknál!

— Talán az a baj, hogy igen sokat akar egy-

szerre — felelte Eszter elgondolkozva. — Szerintem az ember maradjon meg egy dolognál, de annak ura és mestere legyen.

Elérték a széles, kicsorbult, öreg kőpadot. Eszter félretolt egy nyeső ollót és egy nagy köteg háncsot és leült szembe a kertészettel. Gáspár a pad legvégére ereszkedett le, míg Betyár a gazdája lábai elé heveredett.

— Szép és jó, amit mond, csakhogy bennem igen sok volt az akarás! Mindent akartam és semmim sincsen... — Lehajtotta fejét és nem nézett a leányra.

— Én azt hiszem, nem is az akarás volt sok magában, inkább a hatalom és kapzsiság vágya. Ne haragudjék rám, de szavaiból ezt érzem ki a legjobban. Egyszerre akart mindent és azért nem tudott megfogni, megtartani semmit! Úgy járt majdnem, mint az a bizonyos szegény, de kapzsi napszámos, aki állandóan írgykedett gazdag és hatalmas gazdájára mérhetetlen vagyona miatt. Telhetetlen volt. Gazdag, még gazdagabb akart lenni gazdájánál is és azért állandóan rosszkedvűen járt-kelt a faluban. Egy szép nap a gazdája maga elé hívatta és azt mondta neki: Nézz körül, ameddig szemed ellát, minden az enyém. Te írgykedsz rám, azért teszek neked egy ajánlatot. Holnap hajnalban eljössz s napkeltekor elindulsz lépésben, s amennyi területet napnyugtáig bejársz, az a tiéd lesz mind. A szegény ember napfelkeltekor elindult előbb lépésben járva, később megszállta a kapzsiság ördöge s nagyobb iramot adott lépéseinek. Amikor már látta, hogy a nap készül nyugovóra, futni kezdett, s mikor a nap leáldozott, visszatért pontosan kiindulási helyére, itt a fáradságtól azonban holtan rogyott össze a hatalmas, vagyonos gazda előtt. Tanulság ebből, hogy az ember ne akarjon többet elérni, mint amennyihez a jó Isten erőt és képességet adott. Maga is sokfelé kapkodott és így semmit sem markolt.

Kipirulva hallgatott el. Olyan szép volt égő piros arcával és a segíteni akarás tüztől fénylő szemével,

hogy a férfi meglepődve pihentette rajta szemét. Egy cseppet sem haragudott a leány őszinte szavain. Igaza volt és ő elég becsületes hozzá, hogy belássa a hibáját, ha leány is az illető, aki figyelmezteti rá... És hozzá milyen leány!... Ki hitte volna, hogy abból a vézna, sápadt, kis Telegdi-unokából ilyen pompás, szép, okos teremtés válják?!... Boldogok és büszkék lehetnek a nagyszülei, hogy ilyen unokájuk van...

— Remélem, nem haragszik?! — kérdezte Eszter. — Nem akartam bántani, de ezt meg kellett mondanom magának mint régi ismerősnek, már csak azért, mert az édesapja mindig olyan jó volt hozzánk, gyermekekhez. Én nagyon szerettem az öreget. Most is magam előtt látom, fehér lengő hajával és bajuszával, ahogy szétosztja köztünk az első cseresnyét. Jó ember volt és igazságos, szeretném, ha maga követné a nyomdokát. Őhözá mindenki bátran szólhatott. Ha okos volt a tanács, meghallgatta bárkitől is jött az. Én is azért jöttem tulajdonképen, hogy kérjek valamit magától, nem a magam részére, hanem a saját érdekükben.

Elhallgatott és összekulcsolta ölében a kezét. Gáspár beesett, halvány arcára meleg, életteljes szín lopódzott.

— Csak kérjen bátran, szívesen megteszem, ha módomban áll.

— A falu egészségtelen, rossz vizéről van szó, új kutakat kell furatni!

Pető Gáspár felkapta a fejét.

— Kutakat?! Eddig még senki sem panaszkodott a vízre. A mi kutunkat is még a dédapánk furatta.

— Talán éppen ez a baj, hogy olyan régen fúrták és abban az időben nem sokat törődtek, hogy hova kerül a kút. A víz a legtöbb helyen fertőzött. Rájöttem és beszéltem erről a jegyző úrral. Már be is küldtük a vízmintát. Bizottság fog kiszállani a kutakat felülvizsgálni.

Szembenézett a férfival, akinek arcát sötét pirosság öntötte el.

— És azt mind maga találta ki... egy leány?!
— Most Eszter pirult el a férfi hitetlenkedő, csodálkozó és egyben ámuló tekintetétől.

— Nincs abban semmi boszorkányság. Elvégeztem a gazdasági szakiskolát s értek egy és másához. Bár hamarabb értettem volna ezekhez a dolgokhoz, akkor kevesebb tragédia, szerencsétlenség érte volna falunkat. Ezért volt és van ma is olyan nagy halandósága a falunak. Ez most Isten segítségével másképpen lesz!... Persze csak úgy, ha mindenki teljes erejével és jóhiszeműségével hozzájárul az én akarásomhoz.

A férfi még mindig csodálkozva nézte a leányt és hallgatott. Sehogy sem ment a fejébe, hogy egy ilyen fiatal és szép leány többet tudjon akármelyik férfinál!... Eddig a leányokat semmire sem tartotta. Azt hitte, hogy csak kacarászni, nevetgélni tud, ha férfinép jut a közelébe... Nem hitte, hogy agyukat más is foglalkoztathatná, mint főzés és pletykálkodás... De ez a leány, ez nem olyan, mint a többi, ez nem néz ki közönséges földi halandónak, hiába van kosár a karján, melyben az ebédet viszi ki nagyapjának a földekre.

Nem, ez a leány olyan más volt, mintha ebben a pillanatban pottyant volna le melléje egy idegen bolygóról... Ilyen léánnyal még nem találkozott... Ilyen leányról fogalma sem volt!...

Eszter nem tudta mire vélni a férfi hallgatását, azért félve nézett rá.

— Remélem, nem fog az új kút ellen tiltakozni és hisz nekem?!

Pető Gáspár felriadt álmodozásából Eszter lágy, kérő hangjára.

— Én semmi jónak nem vagyok az elrontója — felelte egyszerűen. — Ezt édesapámtól tanultam és örököltem, aki nem vetett meg soha semmi okos szót. Maga mondta... — Elmosolyodott és Eszter is vele nevetett.

Fehér, egyenletes fogai megvillantak piros ajka közt.

— Akkor hát rendben van. Megyek is. Meglátja, Pető Gáspár, hogy nem bánja meg. Rendbe fognak jönni a dolgai. A Jancsi gyerek is felgyógyul, majd imádkozom érte a jó Istenhez. Ha a falunak jó, egészséges vize lesz, el fogjuk úzni, kerülni a tifuszt, bélhurutos betegségeket.

Kezet nyújtott a férfinak, aki esetlenül fogta hatalmas tenyerébe Eszter erős, napbarnított kis kezét.

— Hinni akarom, hogy úgy lesz minden, ahogy maga mondja — felelte mély meggyőződéssel. — Köszönöm, hogy eljött és felkeresett. Vigaszt, erőt és új bizakodást hozott nekem. Most már hiszem, hogy minden jóra fordul, ha komolyan hozzákezek a munkához. A jó Isten fizesse meg, amit velem tettem!

Egy pillanatig még a magáéban tartotta a leány kezét, majd hirtelen elengedte, mintha égette volna valami...

Szótlanul mentek a kapu felé. Egyikük sem beszélt, mert a csend közöttük így is beszédes és hangos volt az imént kiejtett meleg, szenvedélyes szavaktól.

A kerítésnél Eszter mégegyszer ránézett a fér-fira.

— Isten áldja, Gáspár, aztán csak bátran, mindig előre!

— Isten áldja — válaszolta a férfi és még akkor is ott állt rátámaszkodva a kerítés fájára, lába előtt a békésen heverő Betyárral, mikor Eszter babos ruhájának szegélye is rég eltűnt a láthatárról.

X. FEJEZET

A NAGY GYŐZELEM

A kutak ügye sokkal hamarabb és békésebben rendeződött el, mintsem Eszter álmodni merte. A jegyző megtartotta szavát és sorra járta a falut. A lakosságot nem volt nehéz rávenni az észszerű intézkedésre, mert már nagyon el voltak keseredve a folytonos járványos betegségekért, melyek egyre tizedelték, gyengítették falujukat.

Mire a bizottság kiszállt és megállapította Eszter igazát, már mindegyik gazda beletörődött az új kút fúrásába.

Eszter diadala és öröme teljes volt! . . . Vasárnap mise után a tisztelendő úr is gratulált neki.

— Hálás és büszke lehet a falu magának, édes gyermekem — mondta kedves hangon. — Adná a jó Isten, hogy sok ilyen lelkes, okos és faluját szerető fiatalsága lenne édes hazánknak! Bár minden irányban kiterjeszthetné áldásos befolyását!

Eszter azonnal értette, mire céloz a tisztelendő úr és könnyű felleg borult homlokára.

Nem mondhatja, nem árulhatja el, mennyit rimáncodott és kérlete nagyszüleit, hogy fordítsák vissza elhidegedett szívüket az Úristen jósága felé. Nem akart panaszkodni rájuk. Egyszer talán megtörik a jég . . . eljön annak is az ideje. Azért csak szerényen mosolygott, mikor felelt.

— Megteszem mindig, ami tőlem telik.

Aznapi, mikor Terusék udvarán megkezdtek az új kút fúrását, Eszter elment a templomba és sokáig hálatelt szívvel imádkozott.

Másnap a jegyző vacsorát adott a városi hiva-

talos urak tiszteletére és erre a vacsorára Esztert is meghívták a nagyszüleivel.

Eszter dobogó szívvel adta át a jegyző úrék meghívását nagyszüleinek.

Juliska, a jegyzőné személyesen átjött délután meghívni Telegdiéket, de az öreg Telegdi a földjén volt és nagyanyó csak ijedten rázogatta fejét a kedves szavakra.

— Nem hiszem, lelkem, nem hiszem. Évek óta nem mozdultunk ki sehová. Ruhánk sincsen arravaló. Majd Eszter beszél az öregemmel.

Az öreg Telegdi azonban meg sem akarta hallgatni a meghívást.

— Jól tudják, hogy nem járunk sehová Katica halála óta. Te, ha akarsz, elmehetsz! Úgyis téged ünnepelnek. Keresztülvitted az akaratodat, mindenki megbolondult és új kutakat furat. Fejére állítottad az egész falut.

Egy cseppet ellágyult a hangja, mikor azt mondta, hogy „úgyis téged ünnepelnek...” Mégsem kicsi dolog, nagy sor az, hogy az ő vérét, unokáját ünnepelje egy egész falu! Kár, hogy a szülei nem érthették meg!... Akárhogyan nem akar elérzékenyülni, el kell ismernie, hogy talpraesett leány, nem ijed meg a saját árnyékától, semmi nehézségtől és tűzön-vízen keresztülviszi az akaratát, ha azt jónak látja... Telegdi-fajta, akárcsak ő.

Melegség lopózik szívébe, ahogy nézi a szép, sudár leányt a tűzhely előtt.

Eszter megérzi ezt a pillanatnyi ellágyulást, mert felemeli fejét és szembenéz nagyapjával. Mint ha mosolyt látna a komor arcvonásokon és keményen egymásra szorított ajkakon... Igaz, hogy csak futó percig, de az is elég, hogy újabb diadalézés suhanjon keresztül szívéen.

A vacsorára szép fehér ruhájában ment el. Pruszkijára egy frissen nyíló pünkösdi rózsabimbó volt tűzve.

Olyan kedves jelenség volt, hogy mikor ragyogó

szemekkel és mosolygó arcával benyitott a jegyzőlakba, Juliska összecsapta két kezét.

— Te leszel a legszebb a vendégeim közt! — mondta lelkesen. — Még holnap megrendelek egy ilyen csinos kis ruhát Terusnál. Sokkal szebb ez minden más öltözkénnél!

Vacsorára a kertben terítettek a nagy platánfa alatt. A hosszú súrolt asztalt fehér terítő borította. Szép, keskeny aranyszélű tányérok voltak rajta és az asztal közepén rózsacsokor.

Eszter szívét boldogság járja át. Jólesik annyi idő után újra szépen terített asztalt látnia és csinos evőeszközöket. Élvezettel segített a terítésnél és mintázta mulatságos hattyúformára az asztalkendőket.

— Hadd lássák a városi urak, hogy mi is értünk az úri szokásokhoz — mondja nevetve.

Juliska hideg pipesültet készített vacsorára salátával, melegen jön utána az elmaradhatatlan túróslepény, melyet senki sem tud nálánál jobban készíteni hetedhét faluban. A jegyző a borokat hűti a pincében.

A levegő kellemes, langyos. Az égen mint miliónyi apró lampion ragyognak a csillagok. Az alkony már végighúzta sötét palástját a kerten és a falu utcáin. A kis szolgáló meggyújtotta a két petróleumlámpát és ráhúzva a fehér tejüvegburát, odaállította az asztal két végére. Ragyogó fénykévek varázsolódtak a sötét pázsitra addig, amíg a fény elért, a kert és udvar többi része homályban feküdt, csak a csillagok világítottak felettük.

A vacsorán Eszter nagy meglepetésére Pető Gábris is megjelent. Őróla is azt híresztelték a faluban, hogy már évek óta ki sem mozdul házából, csak a földjéig és vissza. Ma azonban sötét városi ruhájában egészen másképen festett, mint kint a kertészetnél vagy saját otthonában, ahogy Eszter látta. Véletlenül éppen a leány oldala mellé került a vacsoránál. Nem volt bőbeszédű, de kellemes,

mély hangjával régi emlékeket elevenített fel a fiatal leány előtt s azért szívesen hallgatta.

— A jó Istennek hála, Jancsi jobban van, azért jöttem el. Aztán amúgy sem hiányozhattam arról a vacsoráról, ahol magát ünneplik!

Tréfásan buggyantak elő ajkáról a szavak, de szemei komolyan néztek Eszter szemébe.

— Jól tette, hogy hazajött, jól tette, hogy nem felejtette el faluját. Alig van itthon s máris megbecsülhetetlen szolgálatot tett mindnyájunknak. Nekem különösen! Rávezetett arra, hogy egységes maradjon az ember vágyaiban és akarásában, mert csak úgy lehet egész és tökéletes valamiben. Igaz, hogy a tökéletességtől még messzi állok, de majd igyekszem. Köszönöm ezt magának, Eszter!

Lágyan és halkán ejtette ki utolsó szavait, úgy-hogy senki sem hallotta meg a fiatal leányon kívül. Eszter arca pirossá vált és szíve hangosan dobogni kezdett. Volt valami megható ebben az esetlen, nagy darab ember alázatában és néma csodálatában. Jó-ság volt a szemében és komoly elhatározás. Az a bizonytalan, tétova, nyugtalan kifejezés eltűnt vonásairól, mely megdöbbentette Esztert, mikor annyi idő után először látta meg Gáspárt Jancsi betegágya mellett. Ma egész más benyomást tett rá, mint egy új ember, aki végre megtalálta önmagát.

Egy percre ő is ellágyult. Arra gondolt, hogy gyermekkorában mennyire csodálta a kis Pető Gábrist, aki városi iskolába járt és mert idősebb volt, lenézte őket gyermekeket. Kicsit gőgös volt és elnézett fejük felett. Sohasem mászkált mezítláb a porban még a legmelegebb nyárban sem, mint a többi gyermek és inge mindig hófehéren ragyogott rajta. Más volt, mint a többi gyermek, egy idegen világot testesített meg előttük, hová hiába igyekeztek belesni, bejutni... Később is így maradt meg emlékezetében Pető Gábris, mert mi tagadás, sokszor gondolt fekete, fényes hajú fejére és büszke nézésű sötét szemére. Mikor később serdült leány

korában udvarolni próbáltak neki, mindig önkénytelenül is összehasonlította őket azzal a kisfiúval, aki időközben szintén felnőtt és szélesvállú, energikus vonású férfivá vált. Leírhatatlan volt hát a megdöbbenése, mikor gyermekkori álmai lovagját ilyen megtörten és szomorúan látta viszont. Jólesett hát szívének, hogy a multkori szavaival segítségére lehetett a férfinak és boldogan látta a kellemes változást úgy lelkileg, mint külsőleg. Köszönetet azonban senki fiától sem szeretett hallani. Nem azért segít, hogy köszönetet kapjon, hiszen ő csak azt teszi, amit minden jóérzésű ember megtenne, ha régi ismerőseit és faluját találná hasonló bajban.

— Ha igazán hálás, akkor azzal bizonyítja be, hogy mától kezdve eltűnik a felleg homlokáról és jókedvvel végzi kötelességeit. A jó Isten megmutatta, hogy nem hagyja el a benne bízót, már azzal is, hogy Jancsit ilyen szépen a gyógyulás útjára segítette. A többi dolga is rendbe jön, csak bizalom.

— A bizalom megvan bennem. Egy szép napon büszke lesz a tanítványára, Eszter!

Egy pillanatra összevillant a tekintetük. Eszter érezte, hogy egészen a nyakáig elpirul és elkapta a tekintetét. A jegyző éppen akkor emelkedett poharával kezében szólásra. A fiatal leány legszívesebben elbújt volna a lakásban, mert a jegyző róla beszélt, őt dicsérte minden kis szavával, őt állította nemes példának a fiatalság elé. El akart szaladni, de Juliska lefogta kezével.

— Ne szökjél el, szívem, ez úgyis csak szerény válasza annak, amit tettél. Tudja itt ebben a faluban mindenki, hogy mit és mennyit érsz. Azért ne süsd le a szemedet, hanem koccints az urammal az egészségünkre.

Vidám hangulatban telt el az este. Mikor a hazamenésre került a sor, a jegyzőné az urával hazakísérte Esztert és Pető Gáspár is hozzájuk csatlakozott. Ott ballagott csendes lépteivel a leány

oldala mellett és hallgatta a két fiatal nő vidám csevegését.

A kapuban egy percre megszorította Eszter kezét, de aztán ijedten el is engedte nyomban. A hold éppen bevilágított ezüst, pajkos fényével az arcába. Megszeppent és alázatos volt ez az arc, mint egy kérő kisfiúé.

Eszter az éjjel sokáig nem tudott elaludni... s bár csodálatos sok kedves emléke maradt a vacsoráról, mégis csak egy felejthetetlen pillanat lejtett bűvös táncot szeme előtt. A holdtól megvilágított kapujukat látta és egy kisfiús, könnyörgő arcot, pontosan annak a hajdani kisfiúnak az arcát, akit anyyira csodált és szeretett és soha egy pillanatig sem tudott elfelejteni!

XI. FEJEZET

EGY KI NEM MONDOTT VALLOMÁS

Egypár napig végre esőzés köszöntött be, de július közepe felé újra nagy volt a szárazság. A meleg mindent leaszalt. A földeken keresztetekbe rakva állott a búza és várta a betakarítást.

Eszter segített a kéverakásban és naphosszat hajladozott az áldott búzaföldeken.

Egy szombati napon otthon maradt, hogy kimeszelje a házat. Hajnalosan kelt és vidáman, fürgén dolgozott. Nagyanyót a kertbe telepítette, a kis szőlőlugasba.

— Csak bóbiskoljon, édes, egyszeriben megleszek!

Nagyanyó boldogan túrte, hogy tegyen vele, amit akar az áldott szívű Eszter, ahogy most már magában nevezte. Nehéz volt leszokni a Katica névről, nagyon nehéz, főképp, mikor úgy hasonlított a lelkem a megboldogulthoz, mint egyik hímes tojás a másikhoz, de valahogy mégis csak megszokta. Éppúgy szerette már Esztert, mint hajdan a saját leányát. Az sem lehetett jobb, az sem lehetett fürgebb. Jó az Isten, hogy ha már elvette az egyiket, hazaküldte a leányát, aki szakasztott mása az édesanyjának. Meg is kellene köszönni ezt illendően az Isten házában. El kellene menni a templomba, virágot vinni az oltárra hálából ezért a drága, egyetlen unokáért... Meg is mondja ezt az öregének, csak jöjjön haza a földjéről... Ilyen unokája nincs senkinek sem a föld kerekén...

De aztán mégsem mert mondani semmit... Az öreg mogorvábban jött haza este a földekről, mint

valaha. Fáradt volt nagyon. Az egyik legjobb embere betegen feküdt, kevés volt a segítség. És maradt minden a régiben...

Eszter hat helyett dolgozott nagyapja földjén. Nem érezte a munkát, sem a fáradságot. Egy szép júliusvégi napon a kis Jancsi gyerek sovány, vézna alakja tűnt fel a dűlőúton. Eszterhez jött megköszönni, hogy meglátogatta betegsége alatt. Eszter arca kipirult az örömtől. Megsimogatta a magasra nyúlt fiúcska sápadt arcát és leültette az összehorodott kék árnyékába.

— Majd hazakísérlek, Jancsikám, addig csak aludjál egyet itt az Isten szabad ege alatt, jó lesz felszedni egy kis pírt az arcodra.

A gyermek szívesen engedelmeskedett, mert elfáradt a hosszú, poros, meleg úton. Boldogan nyúlt el a kék árnyékában és álmosan húnyta le szemét.

Eszter abbahagyta a dalolást, hogy fel ne keltse vele a kis szendergőt, de még nagyobb kedvvel és lelkesedéssel dolgozott. Jólesett, hogy a Jancsi gyerek eljött hozzá, ahogy felgyógyult betegségéből. Jólesett, mert szeretetet olvasott ki a gyerek barna szeméből és meleg ragaszkodást. A Jancsi gyereknek is szép sötét szeme volt, mint a Petőknek általában és fényes fekete haja... Elpirult, mikor erre gondolt és még serényebben égett keze alatt a munka. Mikor a nap alkonyodni kezdett, felköltötte a gyereket és kézenfogva megindultak hazafelé.

Az úton Jancsi gyerek beszélt. Vidáman és fel szabadultan csevegett mindenféléről. Ilyen nyíltan és bátran még nem beszélt soha senkivel, mióta az édesanyja meghalt. De kis szíve érezte, hogy ez előtt a szép aranyhajú leány előtt bátran elmesélheti lelke legféltettebb titkát is, mert az nem neveti ki, hanem komolyan hallgatja.

Itt elmesélheti a forró vágját, hogy szeretne egy őzikét és télen madáretetőt és itatót szeretne felállítani a kertjükben. Egyáltalán minden állatból

szeretne magának egyet, mert az állat sokszor jobb barát az embernél.

Eszter elérzékenyülten hallgatta kis barátja gyermekes vallomásait s megígérte, hogy beszél Gáspár bácsival a madáretetők dolgáról. Az állatokat azonban jobb meghagyni a maguk birodalmában. Meg kell hagyni a szabadságukat, mert csak akkor lehetnek igazán boldogok.

Jancsi tágranyilott szemekkel figyelte. Ilyen komolyan és szépen régen nem beszélt vele senki sem. Gábris bácsi szokott néha, ha ideje van, de ő legtöbbször rosszkedvű és hallgatag, felelni sincsen kedve, nemhogy beszéljen, aztán reggeltől-estig a kertészetben dolgozik. Igaz, hogy mostanában eltűnt arcáról az örökös ború és sötét felleg, de azért mégis nemigen merte gyermekes kérdéseivel zavarni.

Most azonban boldog és hálás volt, hogy Eszter elbeszélgetett vele kedvenceiről, az állatokról.

Hazamenet a kertészet mellett vitt el az útjuk. Jancsi gyerek arra kérte Esztert, hogy szóljanak be Gáspár bácsiért. Eszter nem szívesen tette, de mielőtt válaszolhatott volna, a gyermek szájába tette két ujját és hosszú füttyjelet adott le.

Erre az ismert jelre csakhamar feltűnt a kapunál Gábris fényes, fekete feje és Eszter érezte, hogy a férfi közeledtére hevesebben kezd dobogni a szíve.

Gábris arca vidám és derűs lett, ahogy Esztert a Jancsi gyerekekkel megpillantotta.

— Ez aztán az öröm!... Kerüljenek beljebb!... Mit szól a Jancsihoz, nemsokára vasgyűrű lesz megint!... Éppen ma szedtük le az egyik sárgabarackfámat. Meg kell kóstolnia, hogy milyen kitűnő íze van!

Vidáman ment előre, hogy szétárja a kaput és Eszter követte a Jancsi gyerekekkel.

Betyár most már mint jóbarát jött elő az egyik bokor mögül és nagyban csóválta a farkát örömeiben.

A nagy kőpad előtt kosarakba szedve állottak a frissen szedett szép, aranysárga barackok.

— Jancsi, te ebből nem eszel még egy szemet sem — parancsolta a férfi kedvesen a gyermeknek. — Helyette megiszod a kávémat és megeszed a kenyéremet, bent van a lugasban. Kapsz még ott egy kis szájharmonikát. Tódor bácsi hozta a napokban a vásárról, csak elfelejtettem hazavinni.

Jancsi arca felderült és elrohant a lugas irányába Betyárral a nyomában. Eszter szeretettel nézett vékony, csontos alakja után.

— Jó gyermek ez, csak nincs, aki nevelje — mondta Gábris, ahogy elkapta a leány tekintetét. A szülei nagyon hamar elhaltak, én meg nem értem hozzá s Biri néni sem. Öreg már, messzi van tőle a gyermek most induló fiatalsága. Szegény kis árva, nem is hiszi, mennyire boldog vagyok, hogy újra futni látom!

— Dehogynem tudom, láttam, mennyire le volt törve.

— Hogy igazában mennyire, azt még az arcom sem árulta el! — felelte halkan maga elé a férfi. — Egy halálraítélt ember sem lehetett nálamnál jobban elkeseredve. De ma már minden másképpen van. A jó Isten elküldte a falunknak az ő jóságos angyalát és egyszerre megváltozott minden.

Közelebb lépett a leányhoz, aki zavarában mélyen hajolt a barackos kosár fölé.

— Eszter, nem is tudja, mennyi hálával tartozom magának.

Esztert hirtelen édes szédület fogta el, hogy uralkodni tudjon érzelmein és akaratán, erővel tépte szét ezt a bűvös igézetet és felemelkedett a kőpadról.

— Még nem is láttam a kertészetét. Nem vezetne körül? — A férfi karja lehanyatlott, de pillanatnyi késedelem nélkül felelt.

— A legnagyobb szívességgel. Büszke leszek, ha megtekinti.

Beszélgetve mentek végig a hatalmas kertészetben. Az ágyások között emberek dolgoztak, hajla-

doztak. Eszter jöttére egy pillanatra abbahagyták a munkát és tisztelettudóan köszöntek. Eszter megállt a különböző ágyások előtt és nézte a káposzták külső barnult leveleit.

— Lássá, ezt magyarázom magának. Apám idejében itt minden olyan szép volt. A káposztafejek smaragdzöldek, a paradicsom, mint a rubin, öröm volt bárhová nézni, most azonban egyre hitványodik minden.

— Mert nincs elég kálium a földben. Maga nem ért a földhöz Gábris és az emberei nem művelték meg lelkiismeretesen. A föld ki van használva és nincs kellőképpen trágyázva. Most azonban majd a maga felügyelete alatt fogják végezni az emberei a föld feljavítását és akkor meglátja, éppen olyan szép lesz minden, mint az édesapja idejében.

Gábris úgy nézett a leányra, mint egy csodára.

— Hát maga mindenhez ért, Eszter?!

A fiatal leány elnevette magát. Nevetése édes volt és könnyű, mint egy madár trillázása.

— Ezért tanultam négy éven keresztül. Nincs ebben semmi boszorkányság. A könnyelműségeiért és hibáiért most fizetett Pető Gáspár! Ezentúl azonban jó gazda lesz, meg vagyok győződve.

— Az leszek! — suttogetta a férfi és még akart valamit mondani a pirosarcú Eszternek, de a Jancsi gyerek szaladt hozzájuk a megtalált szájharmonikával.

— Már tudok rajta egy kis dalt játszani, hallgassátok meg! — Éktelen hamis volt a kis dal, de egyikük fülét sem sértette, mert nem figyeltek oda. Mindegyikük a saját szíve rendetlen dobbanását számolta és attól tartott, hogy mindenki megtalálja hallani! ...

Hazafelé már hárman mentek. Gábris egészen a kapuig kísérté Esztert a Jancsi gyerekekkel. Mikor búcsúztak, egyikük sem nézett a másik szemébe.

Aznapi vacsoránál Eszter alig evett valamit. Biztosan elrontotta a gyomrát a sok sárgabaracktól,

gondolta aggodalmasan nagyanyó, mikor Eszter elmesélte a kertészetben tett látogatását és köszönettel elfogadott nagyanyja számára egy kosárára valót. Jó is, hogy koplal, majd holnapra megjön az étvágya.

De bizony másnapra sem jött meg, s hogy ennek mi lehetett az oka, nagyanyóka nehezen tudta volna kitalálni, mert régen, nagyon régen volt az az idő, mikor még tudta, hogy mit jelent az, ha valaki szerelmes! . . .

XII. FEJEZET

A TŰZVÉSZ

A napok gyorsan repültek. A búza már betakarítva állott a nagy udvar végében, csak a házmögötti öt hold mintabúza állt még keresztekbe rakva a földön, arra majd csak legvégén kerül a sor.

A levegő zajos volt a cséplőgépek lármájától. Csak vasárnaponként szünetelt a munka. Ilyenkor mindenki föllélekzett egy cseppet.

Eszter a mise után mindig Terussal és Juliskával sétálgatott és délutánonként hol egyiküknél, hol a másiknál jöttek össze.

Terus meghízott, arca megszínesedett, öröm volt ránézni. Most több munkája akadt, mert sokan varrattak nála olyan szép fehér ruhát, minőt Eszteren láttak.

Telegdiéknél a hét végére volt kitűzve a gabona csépelése.

A kertben elvirultak már a rózsák. Petúniák nyíltak, hortenziák és törpe muskátlik. Eszter mindennap sajátkezűleg öntözte reggel és este, máskülönben kipusztult volna minden a nagy szárazságtól.

Nagyanyó egy reggel meglepte Esztert egy zöldbársony csatos könyvecskével. Gondosan keresztül volt kötve szalaggal.

— A Katicámé volt, az édesanyádé, — mondta könnyes szemekkel — eddig féltve őriztem, most úgy érzem, téged jobban megillet, édes unokám.

Először mondta ki ezt a szót, hogy édes unokám és Eszter szíve torkában vert a meghatottságtól.

Felugrott az asztal mellől és karjaiba ölelte nagyanyját.

Ez alkalommal az adott csókot visszakapta kamatostul. Nagyanyó végre szabadfolyást engedett érzelmeinek, szeretetének.

— Édesanyád emlékei vannak ebben a kis könyvben — magyarázta. — Fényképek és levelek. Őrizd meg, lelkem, most már a tied.

Eszter dobogó szívvel nézte végig a zöld könyvecske tartalmát. Édesapjáról és anyjáról készült drága, számára végtelen értékes képek voltak benne és órála is kisgyermekkorából. Kezdetleges amatőr felvételek, de mégis elévülhetetlenül kedvesek. Könnyes szemmel csukta vissza a könyvet és tette el a szekrényébe, szerény kincsei közé.

Végre megnyílt előtte nagyanyja szíve és szeretete, végre legalább az egyik nagyszüleje nem ellensége többé...

Hálatelt szívvel énekelgetve ment ki az istállóba, hogy utánanézzon a lovaknak.

Az udvar végében hatalmas kazlakban állott a cséplésre szánt búza. Most Nagy Kristóféknál dolgozik a cséplőgép, két nap múlva majd hozzájuk kerül. Lesz majd por, láрма és felfordulás.

A cséplés előtti éjtszakán Eszter nehezen tudott elaludni. Korán tértek nyugovóra, alig alkonyodott még, hogy korán talpon lehessenek.

Az álom azonban messze elkerülte szemét, megnevezhetetlen nyugtalanság uralta lelkét egész nap...

A falu még nem csendesedett el. Hangok szűrődtek be a nyitott ablakon, kutyaugatás. Eszternek Betyár jutott az eszébe és Betyárról a gazdája... Elpirult a sötétben és igyekezett másra terelni a gondolatait... Terusra, a kutakra, a holnapi cséplésre, míg végre nagynehezen álom kényszerült a szemére.

Alig aludhatott egy-két órát, mikor hirtelen arra riadt fel, hogy fény süt a szemébe. Felült az ágyában, de sötét volt a szoba. Kinézett az ablakon keresztül az udvarra, de a fény, mely felköltötte, eltűnt s helyette hajnali derengés lopódzott a szobába.

Lehetetlen, hogy már reggel legyen, gondolta álmosan Eszter, de nyomban kiugrott az ágyából.

Mikor magára kapkodta a ruháit, érezte meg a füstszagot. Egy pillanat alatt megértett mindent. Odakint az éjszakában veszett vonítással ugatni kezdtek a kutyák. Valami égett, de hol és mi?!...

Beszaladt a konyhába.

— Nagyszüleim, ébredjenek, tűz van! — kiáltotta. Feltépte a konyhaajtót és kifutott az udvarra.

A vér majdnem megfagyott ereiben. Széles vonalban, amerre csak látott, hullámozó lángtengerben állott minden. A fekete, gomolygó füstoszlopoktól látni is alig lehetett. A kazlakban álló búza jutott az eszébe és vadul dobogó szívvel rohant a hátsó udvar felé. Szinte beteggé tette a vak rémület, de azért csak futott tovább...

Istennek hála, a tűz a Nagy Kristófék háza felől látszott közeledni, de még nem ért el hozzájuk.

Eszter messziről hallotta a lángok pattogását. Szikraeső vágott bele a sötétségbe, mint borzalmasan szép tűzijáték, s utána hangos ropogás hallatszott. Értésíteni kell a jegyzőt, hátha mindenki alszik, lihegte magában Eszter. Érezte minden idegszálában, hogy itt élet és halálról van szó, a falu pusztulásáról vagy fennmaradásáról!...

Egy pillanatra megállt, hogy meggyőződjék, nem fenyegeti máris házukat a tűzhalál borzalma, de mikor látta, hogy még csak a szomszéd utca házainak tetején száguld a lángtenger, egy percnyi gondolkodás nélkül rohant ki a kapun, neki az éjszakának.

Versenyt futott a veszedelemmel, neki egyenesen a lángoknak. A községháza mellett állt a jegyzőlak és azt az utcát már kikezdte a tűzvész. Valahonnan hirtelen szél kerekedett. Keserű, maró füst csapott Eszter arcába, pernye szállt a levegőben, mintha sűrű, fekete eső hullna. Piros lángnyelvek lobogtak fel az éjszakában, állatok bőgtek keservesen. Valaki rákiáltott Eszterre:

— Eszter, ha Istent ismer, vigye magával a két gyermekemet! Mindjárt beégünk mi is, a tűz már a Sallak Jani házát hamvasztja!

A kisbíróné volt. Rémülettől tágranyílt szemekkel. Csak egy ágytakaró volt inge fölött magára tekerve.

— Vigye magával a gyermekeimet!

— De hová?! — Eszter nyelve szájpadrólához tapadt a futástól, fáradtságtól, rémülettől. Azt akarta mondani, hogy nincs hová, de a szerencsétlen anya már vonszolta is feléje álmoságtól s félelemtől jajgató gyermekeit.

— Magában bízom, Eszter, az Isten áldja meg, mentse meg őket!

Eszter futását megnehezítette a két gyermek. Már alig lélekzett. A jegyzőlak elé érve, majdnem összeroskadt az ablak előtt.

A jegyző nem volt otthon, még tegnap a szomszéd községbe ment állatvásárra.

Eszter szeméből kibuggyantak a könnyek, betápolygott az irodába és felkapta a telefonkagylót.

Juliska az álmából akkor ébredve, félholtan a rémülettől szaladt az irodába és nézte a kormos arcú, alig lihegő fiatal leányt, aki emberfeletti akaraterevével beszél telefonon a szomszéd községgel és kéri azonnal a tűzoltókat.

Ahogy kifordult kezéből a hallgató, Juliskának adott utasításokat.

— Most azonnal magadra kapsz valamit és átmész a paplakba, az cseréptetejű ház, nem fenyegeti veszedelem, de előbb összeszeded itt az anyakönyveket és haladék nélkül magaddal viszed ezeket a gyerekeket is. Egy-kettő, Juliska, egy perc késedelem végzetes lehet!

Juliska már a kabátját kapta magára. Lelkiereje barátnője határtalan önuralmának láttán visszatért. Egy nagy ruháskosárba dobálta bele a fontos iratokat és könyveket s a két gyermektől kísérve a szolgálattevő leánnyal elcipelték a paplakba.

Ekkor már lángtengerben állott a főutca. Eszter arcát perzselte a forróság. Kötényébe csavart fejével végigszáguldozott a lángtengertől fényes utcán... Tizennégy ház állott már lángokban. A tűz már elérte a tizedik házat az övéktől. Világos volt minden, mint napvilágkor.

Nagyapja éppen a vedreket merítette tele vízzel, mikor elrohant mellette.

A tűz fényében arcán eszelős kétségbeesés lángolt. — A búzám! — ordította a leány fülébe. — Odalesz a drága búzám!

Eszter azonban egyenesen a konyhába szaladt. Karon ragadta a félig ájultan ide-oda rohanó nagyanyját és magával vitte a Kutas Bertalan cserépfedélű, elágazó utcában álló házába, utána rohant vissza a lovakért és disznókért. Mikor a megrémült Pisti gyermekkel az utolsó malacot is áthajtotta, patakokban csorgott arcáról a veríték. Mire visszaért, már a negyedik ház égett tőlük. A lángok belemartak a gerendákba, égett a padlásra halmozott búza, mint a cukor. Recsegés-ropogás, fülsiketítő zaj töltötte be a levegőt és hangos sírás, jajveszékelés. Az emberek legtöbbször tehetetlenül kellett néznie a szörnyű pusztulást.

Eszter berohant a házba és minden takarót kicipelt. Belemártotta a vizes vödörökbe és futott velük a kazalok felé.

— Ezzel csapkodja majd a lángokat, nagyapám! — kiabálta és odadobta elébe. — Én most felmegyek a tetőre!

Azzal már fel is kapott két nagy vödör vizet és az almaszedésnél használt létrán hajmeresztő ügyességgel kúszott fel, két kezében a súlyos vödörökkel.

A tűz még nem ért el hozzájuk. Lángok még nem érték az udvart. Az ég olyan piros volt feje felett, mint egy súlyos bordó bársonytakaró. Csattanások, zuhanások, hangos sírás és jajveszékelés morajlott Eszter körül.

Már fent állt, ügyesen egyensúlyozva magát a létra legmagasabb fokán. Közben ő is csuromvíz lett, de ezzel nem törődött. Egy rossz mozdulat és menthetetlenül hátrazuhan. Szikrázó lángnyelv csapott át a szomszéd ház fedeléről... Még csak egy pillanat és tüzet fog az ő házuk is...

Erős karjának lendítésével végigöntötte vízzel a száraz zsúpfedelelet, de mi volt ez a kis nedvesség a közelgő tűz forrósága mellett?!... A szél is hajtotta a lángokat.

Eszter négyszer tette meg ezt a nyaktörő mutatványt, mikor nagyapja ordítása vágott szívébe.

A búza!... — gondolta elakadó szívveréssel — a búza! Rohant le a létráról.

A tűz megkerülte a Kass Tódorék házát és egyenesen felénk tartott. A lángnyelvek belemartak az istálló tetejébe és egy perc alatt végigfutottak a kerítésen és felgyújtották a szerszámkamrát, ahol száraz, aprítanivaló fa állott.

De a kazalok még sértetlenül állottak! — Végyünk van!... — ordította Telegdi András. — Mene-külj, Eszter, nem hallod?!

De Eszter nem hallott és nem látott semmit. Füst marta irtózatossá erővel torkát és szemét. Vad, emberfeletti erővel csapkodott maga körül a vizes takarókkal.

Már nem tudta, mit csinál. A minden erőt meghaladó küzdelem felemésztette minden ép gondolatát, csak egy vágya volt, megmenteni a búzát, megmenteni a nagyapjának!...

Öntötte a vizet a takarókra és csapkodta vele az egyre közelebb és közelebb érő lángokat... Mikor már a takaró is lángolni, égni kezdett a kezében, erejének utolsó megfeszítésével még kétszer megmerítette a kútnál a vödröket és beleöntötte a piros, mindent elnyelő lángtenger közé...

Még egy perc és menthetetlenül vége mindenknek... Térde megcsuklott, szeme lecsukódott. Nagyapja után kiáltott, de csak furcsa, érthetetlen nyö-

szörgés hagyta el ajkát. Mielőtt végleg elvesztette volna eszméletét, mégegyszer felemelte fejét. A ház tetejét már teljesen elemésztették a lángok. Bent a szobákban vidáman égtek, ropogtak a bútorok.

Piros lángnyelvek csaptak ki minden ablakon, ajtón... A búza még sértetlenül állt. Egy tüzes gerenda azonban éppen most zuhant le a fészerkamráról. A gonosz, piros lángnyelvek nyomban beleharaptak a száraz fagallyakba és az udvaron elhullatott szalmába...

Eszter mégegyszer fel akart kiáltani, de nem tudott. Mielőtt a teljes öntudatlanságba zuhant volna, vastag vízsugár csapott át az udvaron és egy jólismert férfihang egyre az ő nevét kiabálva közeledett... Eszter felelni akart, de a következő percben eszméletlenül rogyott a vizes búzakazalra.

XIII. FEJEZET

MEGSEGIT AZ ISTEN

Mikor magához tért, napfény ragyogott az égen. A házuk helyén csak üszkös romok álltak. A kertben feküdt egy félig felperzselt pokrócon és nagyanyja tartotta fejét az ölében.

A füsttől még mindig kimart, fájó, könnyező szeme két férfit pillantott meg maga mellett gondba merülten. Nagyapját és Pető Gábris fényes, fekete fejét. Nagyapjára Eszter rá sem ismert, úgy megviselte ez az éjszaka. Úgy gubbasztott mellette, mint egy százesztendőös nagybeteg.

Mikor tekintete Eszter felnyílt kérdő szemével találkozott, hangosan felzokogott és kezébe fogta unokája égési sebekkel borított, megkínzott, sajgó kezét.

— Eszter!... Édes, egyetlen, kis unokám!... Nézz reám, szólj egy szót keményszívű, gonosz nagyapádhoz. El ne menj, itt ne hagyj, mint Katica tette, mert azt nem élném túl!...

Eszter gyengén dobogó szívét édes, éltető öröm járta át. Felelni akart, de nem tudott.

— Istenem! — hallotta fohászkodni nagyapja hangját. — Istenem, rossz voltam hozzád és mindenkihez! Elfordultam Tőled és el az emberektől, mindenkitől és mindentől, de ha unokámat életben tartod, alázatosabb leszek a megtérő bűnösnél és minden hibámat jóváteszem!...

Eszter lehúnyt szeme megtelik könnyel. Már nem érzett semmi fájdalmat, semmi fáradságot, csak könnyű, édes, nagy boldogságot. Ime, meghallgatta őt az Isten és ha kemény lecke és megpróbáltatások

arán is, de nagyapja eltévedt, makacs öreg szíve visszatalált Istenéhez...

— Nagyapa, — suttogta lágyan — nagyapa, nincsen nekem semmi bajom!

Nyöszörgő, gyenge hangjára az a három érte dobogó szív összerezzent és pír szaladt a fakó arcukra.

— Hallotta, Telegdi uram, Eszter megszólalt!... Jó az Isten! — kiáltott Pető Gábris és az ő szeméből is kicsordult egy fényes könnycsepp.

— Áldassék az Úr neve — mondta nagyapó és két karját Eszter feje alá csúsztatta.

— Nézz reám, kis unokám, nincs semmi bajod?!

— Semmi — lehelte Eszter. — Ó, nagyapó, én olyan boldog vagyok!

Ránézett a három szeretett arcra, aztán újból visszahanyatlott és behúnyta szemét.

Két hétig feküdt a nagy kimerültségtől, megerőltetéstől, égési sebektől gyötörten, lázasan a jegyzőlak hűs, elsötétített szobájában. Három hét telt el, mire felkelhetett. Ott pihent Juliska fonott karosszékeben a napon, a nagy platánfa alatt.

Nagyanyó ott üldögélt mellette és elmesélte, hogyan is keletkezett a tűzvész, mi okozta a fél falu pusztulását.

Boldizsár Zsiga bácsi, a helybeli bognár a falu szélén Ambrus Jánoséknál dolgozott. Akáchusángokból nyeleket faragott, simított s a fészér lassan-lassan tele lett száraz akácforgáccsal. A pipa egész idő alatt nem aludt ki a Zsiga bácsi szájában. Hogy-hogy nem, a sok forgács a később kivert pipa szikrájától tüzet fogott s nagy, lobogó lánggal égni kezdett. A fészér nádból épült oldala is meggyulladt s a hirtelen keletkezett szél olyan gyorsan terjesztette a tüzet, hogy pár perc alatt tizennégy ház állott lángokban...

Elhallgatott és összekulcsolta kezét ölében. Egy percig csend volt, majd Eszter édes, lágy hangja szólalt meg:

— A rossz elmúlt, édes, most már csak a jó jön az Isten kegyelméből.

— Én is azt hiszem — bólogatott nagyanyó. — El sem hinnéd, milyen csodálatos változás ment végbe nagyapádon a tűzvész éjszakája óta. Olyan lett, mint a kezesbárány.

Délfelé átjött nagyapó. Egyenesen Eszterhez lépett és melegen homlokon csókolta.

— Neked köszönhetem, a te önfeláldozó hősiességednek, hogy visszakaptam hitemet és kibékültem Istenemmel. Sohasem tudom eléggé meghálálni, amit érettünk tettél!

— És a búza?! — kérdezte Eszter. — A búza is odaveszett?!

— Nem, te tartottad vissza emberfeletti erővel a lángokat, míg a tűzoltók megérkeztek. A falut is te mentetted meg a pusztulástól azzal, hogy nem vesztetted el a fejedet és telefonüzenetet küldtél a szomszéd községbe. Nem is hív azóta senki másnak, mint a falu angyalának.

Estefelé eljött Pető Gábris. Frissen szedett virágot és gyümölcsöt hozott. Mikor a lábadozó, mosolygó Esztert meglátta, meghatottságában szólni sem tudott.

— Igazán, igazán egészen jól van?! — kérdezte izgalomtól rekedtes hangon. — Ó, Eszter, ha valami baja lett volna, nem élem túl!

Most másodszor hallotta Eszter ezt a mély, lélekből és szívből fakadó vallomást. Nagyapjától és most Gábristól. Kinyújtotta kezét a férfi felé, aki némán vonta ajkához.

— Eszter, ha meggyógyul és megerősödik, kérdezek valamit magától — tört ki a vallomás Pető Gábrisból.

Eszter arcán verőfényes, pajos mosoly suhant keresztül.

— Már régen tudom, mit akar kérdezni, azért nyomban meg tudom adni a választ, ha akarja?!

— Eszter!

— Gábris!

— Én, én szüretre terveztem az esküvőnket, ha maga is úgy akarja, Eszter?!

— Csakhogy még nem is mondta?!

— Mit nem mondtam, édes szépségem?

— Hogy szeret?! — nevette el magát Eszter, mire a férfi arca olyan komoly és ünnepélyes lett, mintha máris az oltár előtt állana a templomban.

— Soha még férfi úgy nem becsült és szeretett a világon senkit, — mondta mély, zengzetes hangján — mint ahogyan én szeretem magát, Eszter! . . .

XIV. FEJEZET

ESKÜVŐRE ZÚGNAK A HARANGOK

Zúgnak a harangok Kővári Eszter esküvőjére. A szép menyasszony fejére éppen most tűzi fel a habos fehér fátyolt Juliska, a jegyzőné, a boldog arcú Terus segítségével.

Nagyanyó szép fekete ünneplő ruhájában ide-oda topog és sietteti a menyasszonyt.

— Lekésünk, angyalom, lekésünk!

Eszter elneveti magát és odalibben szép menyasszonyi ruhájában nagyanyjához s mint puha, fehér felleg ráborul a vállára.

Odakinn tavaszi légben csendülnek a harangok. Az őszre tervezett esküvő tavaszra maradt. Az öreg Telegdi nem akart egyhamar megválni az ő egyetlen unokájától. — Először mutasd meg, Gábris öcsém, hogy jó gazda vagy, méltó apádhoz, azután majd meglátjuk — mondta, mikor megkérte Eszter kezét.

És Gábris dolgozott, tanult és felvirágoztatta újra a kertészetet.

A faluban is serényen folyt az építkezés. Szép, piros cseréptetejű házak sorakoznak az utcán a leégett zsúpfedelűek helyén.

Telegdi András háza már messziről mosolyog az emberre piros fedelével és a kertben kis asztal-kák fölé boruló kifeszített piros vászonernyőivel. Egészen olyan lett a ház és a kert, ahogyan Eszter megálmodta. A kertben a tavasz virágai nyilottak és az új, kényelmes, egészséges lakóházban csillogott minden a tisztaságtól.

Az esküvőre Telegdi András meghívta az egész

falut. Büszkén, felemelt fejjel, mosolygó szemekkel vezette karján egyetlen, drága unokáját, a szépséges menyasszonyt az oltár elé.

Fent az orgonánál üde gyermekhangok énekelnek, hirdetve az eljövendő boldogságot a fiatal párnak.

TARTALOM

1. Újra itthon — — — — —	3
2. Eszter munkához lát — — — — —	23
3. Új kötelességek — — — — —	41
4. Küzdelmes hónapok — — — — —	49
5. A nagy felfedezés — — — — —	57
6. Harc a faluért — — — — —	65
7. Nagyapa és unoka — — — — —	73
8. Barátnők — — — — —	79
9. Pető Gábris — — — — —	85
10. A nagy győzelem — — — — —	94
11. Egy ki nem mondott vallomás — — — — —	100
12. A tűzvész — — — — —	106
13. Megsegít az Isten — — — — —	113
14. Esküvőre zúgnak a harangok — — — — —	117

